

ARGIA

Isidro Garalde,
«Mamarru»:

**«Urrezko kartzelan
naukate»**

IKASTOLEN KONGRESUAN ABERTZALEAK BATEGINIK

EKO ALTZA
Larratxo ibilbidea, 96 zbk.
ALTZA

**AUTO SERVICIO
DURANGO**
Retentxu kalea 30
DURANGO

**MERKEK
IGLESIAS**
TRINTXERPE

EKO AIETE
Grupo Exadi. Telf.: 21 14 88
AIETE. DONOSTIA

**S. JUAN BAUTISTA
Kooperatiba**
Villas auzoa. Telf.: 55 01 99
HERNANI

SUPER AMARA
Isabel II.a, 16 zbk. Telf.: 46 11 77
DONOSTIA

BETI MERKEK
Loiola kalea 12.
DONOSTIA

EKO ASTEASU
Keelavite poligonoa z/b.
Telf.: 69 25 26. ASTEASU

**AUTOSERVICIO
VILLALBA**
Urkizu, 13. Telf.: 12 05 73—71 61 60
San Juan, 9. Telf.: 70 26 38
EIBAR

EKO TOLOSA
TOLOSA

Vivodist

GRAPO: Talde armatu honetako eta PCE(r)ko presoek bi hile daramate gose greban. Borroka horren nondik norakoak azaldu dizkigu Bittor Dieguez preso ohiak. **12**

IKASTOLAK: Euskal Eskolaren diseinua jorratu zuten Donostian. Iñaki Etxezarretarekin hemendik aurrerako estrategiaz solasean. **46**

MARIA BAYO: Operaren munduan oso ezaguna den Maria Bayo soprano nafarrarekin osatu dugu musika —opera bereziki— hizketagai duen solasaldia. **27**

1.277. zenbakia

POLITIKA

- 6.** Kronika politikoa. N. ARRAS-TOA.
- 8.** Isidro Garalde, 'Mamarru': «Herriaren erreibindikazioen gurdia nork darama hemen?». X. LEKUONA eta P. ZUBIRIA.
- 12.** GRAPO: «Bahitu politikoak suizidatu nahi gaituzte». B. ARTOLA.

ERREPORTAIK

- 20.** Postaritza zerbitzua pribatizazioz? J. OIZ.
- 22.** Euri artifizialak tanta gutxi. I. MARTIARENA.
- 24.** Zuzendaririk gabe transizio epea berriro Donostiako Zinemaldian. A. GOSTIN.
- 39.** Patxi Irizar, apostuek galdutako korrikalaria. M. ARRIETA.
- 42.** Euskal egunkariarekiko jarra argitu ez Gasteiz Jaurilaritzak. I. ISASTI.

KULTURA

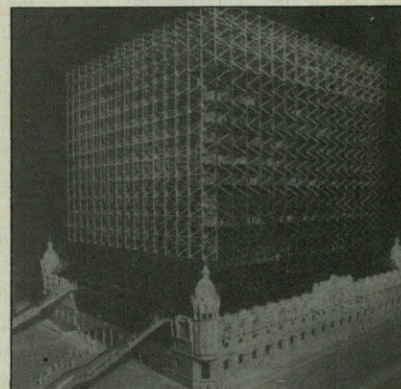
- 46.** Ikastolen erizpideak bateginik Euskal Eskola diseinuari buruz. L. AGIRRE, TX. ITURRIA eta G. ARRESE.
- 50.** Alhondiga: ondare artistikoa ala modernidadea auzitan. J. AZPEITIA eta I. FERNANDEZ.
- 52.** Duenak Zer Piper: «Oraindik oso berde gaude». X. MAKAZAGA.
- 64.** Kultur kronika.
- 66.** Azkena: Euskal Herriko Auto-determinazioa. A. IRIGOIEN.

MAMARRU: Luxenburgo eta Alemaniarekin ia muga egiten duen Delme herrian asignatu dute Isidro Garalde, 'Mamarru'. Bertan burutu **8** dugu elkar hizketa.

BATZOKIAK: Lau urte pasa eta gero ere Gipuzkoako batzokien jabetza erabakitzeke dute EA eta EAJ alderdiek. **17** Bilboko Entzutegiaren epaiak ez du afera konpondu.

ALHONDIGA: Gorordo eta Arregiren arteko eztabaida sutsua izan da. **50** Jaurilaritzak proiektua atzera bota dadin nahi du.

Jabea: Zeruko ARGIA S.A.L.

ARGIA egiten dugu:

Donostian: Mikel Antza, Gorka Arrese, Mikel Arrieta, Josu Landa, Xabier Lekuona, Joxan Oiz, Juan Jose Petrikorena, Pablo Sastre, Iñaki Uria, Pello Zubiria.

Bilbon: Jesus Artetxe, Arturo Izarzelai, Luis Fernandez, Ermine Madariaga, Laura Mintegi, Imanol Murua, Jon Sarasua, Iñaki Uriarte, Pello Urzelai.

Gasteizen: Txotxe Andueza, Irantzu Iriondo, Pablo Ruiz de Aretxabaleta.

Iparaldean: Isabel Etxeberria, Tala.

Iruñean: Iñaki Camino, Marta Diez, Joxe Martin Gogortza, Imanol Haranburu, Itziar Mendibe.

Kolaboratzaileak: Xabier Agirre, Enrike Amonarri, Jon Mikel Arano, Ladix Arrosagarai, Antton

Azkargorta, Joxe Azurmendi, Balere Bakaikoa, M.J. Barandiaran, Bota Puntutaba, Amaia Elosegi, Enbido, Xarlot Etxezaharreta, Joxean Gezalaga 'Zaldubi', Mielanjel Harana, Iñaki Irazabalbeitia, Mikel Iribarren, Gure Irratikoak, Irulegi Irratikoak, Xiberoko Boza Irratikoak, Koldo Izaguirre, Kanko Izipiza, Edorta Jimenez, Karmelo Landa, Emilio Lopez Adan 'Beltza', Bego Montorio, Morau eta Mattin, Allande Sokarros, Joan Mari Torrealdai, J.L. Alvarez 'Txillardegui', Asisko Urmeneta, Mikel Zabaleta eta Patxi Zarautz.

Diseinu eta montajea: Eneko Abrego, Leire Albisu, Jon Barandiaran eta Patxi Puertas.

Fotomekanika: Agus Barandiaran.

Azala: Garbiñe Ubeda.

Publizitatea: Lema 7

Promozioa: Txumai Iturria.

Administrazioa: Txumai Iturria.

Ardura teknikoa: Simeon Barroso, J. Jose De Marcos, Xabier Agirre.

D.L.: 80—1963.

Helbideak: ARGIA, Mundaiz bidea z/g. 20012 Donostia. / Ibañez de Bilbao 3, 7.a. 48009 Bilbo.

Telefonoak: (943)283399, (94)4248543.

Telefexa: (943)293613.

Inprimategia: ANTZA inprimategia.

1989. urterako harpidetza sariak: (BEZ barne)

Hego Euskal Herria	6.500 pezeta.
Ipar Euskal Herria	430 libera.
Estatu Espainola	6.500 pezeta.
Beste atzerriak	8.600 pezeta.
Airez	13.000 pezeta.

E. Goyheneche-ren seme-alabei

Euskal Herritik aste batzuz urrundurik, itzultzean kausitzen dut ARGIAN Eukeni Goyheneche-ren seme-alabek ene irailaren elkarriketari egin erantzuna.

Biziki ongi ulertzen dut seme-alabek aitaren oroimena xuritu nahi dutela, baina ene aurkako hainbeste gezurrek eta tetelekeriek harritzen naute... Ez naiz batere ixilik egon Eukeni Goyheneche-ren hiltzea arte hartaz mintzatzeko: 1980.ean «L'irréductible phénomène Basque» idatzi dut, 'Entente' argitaletxeak argitaratua, eta hortan (71 eta 72. orrialdeetan) Eukeni Goyheneche-k alemanen okupazioaren aurrean ukan duen joka-moldea aipatzen dut, ahoan bilorik gabe. Goyheneche seme-alaben lerrokaldi gaixtoak berez erortzen dira, adibidez erraiten dutenean: «*bada aintz gauza Oyhanburuk egundaino bereganatu ez dituenak: apaltasuna eta oroz gainetik abertzaleok dugun errespetoa geure hilen eta presoentzat*» eta, geroxeago «... *hark zutaz zekienak zaitu gaur arte ixilik egonarazi?*». Ez ninduen fitsik ez nehorik ixilarazi, Eukeni Goyheneche hil baino lehen, orai erraiten dudan gauza bera publikatuz geroz, eta segur da Eukeni Goyheneche-k berak éne liburua irakurri zukeela, ondotik ezer ez erran eta protestatu gabe. Gainetik, 1982.ean, Gregorio Morán-ek liburu bat idatzi du (orai agortua): «Los españoles que dejaron de serlo», eta hartan luzaz aipatzen du bai alemanen denbo-

rako Landaburu eta Alberro-ren jo-ka-moldea bai Goyheneche-rena, eta azken hartaz, ni baino luzekiago eta larrikiago ari da, gauza bera funtsean erranez. Ez dugu ez berak ez nik gaixtoki aritu nahi ukan, baina gertakariak kondatu, ixtoriozale bati komeni zaion bezala. Baina Goyheneche seme-alabek erraiten dutenean nihaur alemanen alde nintzela, hori ez da gertakarien kondatzea, baina kalumniatez hutsa. Egia da eskuindarra nintzela gerla baino lehen —nor ez zen Iparreko Euskal Herrian?—, baina egia da ere, alemanek hemen etortzekotan, Donibane Lohitzunen zegoen polones untzia hartzera saiatu nintzela —debaldetan, bete-betea—, baina heien aurretik eskapatu nahi nuelako marka.

Beste tetelekleria bat alimalekoa botatzen didate, Goyheneche gazteek, erranez nik Eukeni-ri idatzi letrak harekin ados nintzela erakusten zuela. Baina, hain xuxen, alemanek nere deiturik eta nik haientzat lan egin ez nahirik, gordetzerat behartua izan nintzen, eta, ene kasuaren salbatzeko, Eukeni Goyheneche-ri idatzi nion, zerbait egin zezakeela nekielako. Azkenean ez zuen ene alde deusez egin, baina, bitxi bada bitxi, ez nintzen haren kontra oldartu, eta «*Eukeni maitia*» gutartean normala zen, laguntza galdetze horren aintzinean eta ondoan ere. Bakarrik gerla gero eta aurrerago, bere ideiak gero eta gutiago jasaiten nituen, Markos Legasse-rin esker ulertuz nora eramaiten gintuen Eukeni. Aldiz berak Michel Limonaire Miarritzeko abertzalea salbatu zuen alemaniarat joaitetik... Artetik horrek berriz erakusten du ahalak bazituela alemanengandik. Beraz beste gezur bat botatzen dute Goyhenechetarrek, erranez:

«...*Goyheneche-k nehor ez duela salbatu erraiten duenean, hona non Oyhanburu-ri ahanzten zaion bere kasu propioa*». Ez, ez dut ahanzten ez ninduela batere ez lagundu ez salbatu. Gazte horien beste lerrokaldi bat arras triste aurkitzen dut: «*Garai hartan anarkismoa ez zen oraino bere denborapasa* [nitaz ari dira], *jakina, urte haietan anarko izateko gudari gisa borrokatu behar bait zen...*». Bai hola hitz egitea nigargarria da, ene erasiatzea erresistentzian ez sartzeaz, aita 'kolaborazionista' zen denboran! Nik hogeitaz urte nituen, ez nuen batere politika kulturarik, ene aita eskuinekoa zen, Eukeni-ren aita bezala, eta ongi atxemaiten dut, horrengatik ere, bai Eukeni bai ni abertzaleetza; eta dakidana hauze da: Eukeni Goyheneche-k ene alde fitsik ez eginik, Libération arte Parisen kukutu eta egon behar eta han gaizki bizitzetik larriki eritu, ene adiskide eta ezagun guziek dakiten bezala. Aldiz gutiagok dakitena da ene orduko amodioa errusiar neska judu bat zela bere izar horiarekin papoan. Ez, ez nintzen orduan anarkista, baina ene 'denborapasa' ez zen beti biziki alegera, beste alemanen aldeko batzuek ongi bizi zirenean.

Gero seme-alabek esaten dutelarik PNVren manuz ari zela aita, ez dut uste hori egia denentz. Lehenik, oroitarazten diet iragan uztailearen 9an Arzallus-ek Deia-n idazten zuena, orduko alemanen aldeko abertzaleetaz, Burgosko kartzelatik igorri Axuriagerraren gutune-ko hitzak errepikatuz: «*Hola ari-tzen ari balin bazarete [alemanen alde] Euskadi karriketako lohian eramaita merexiko zenukete*». Gogorra, baina hola zuen idatzi Axuriagerrak, eta hola oroitarazi Arzallus-ek.

Bertzalde nola sinetsi Eukeni

izango zela PNVren ordaina, Ziaurritz Donibane Lohitzunen, Leizaolaren Betharramen, Alberro eta Landaburu Parisen ziren denboran? Eta Alberrok eta Landaburuk alemanekin ukan zituzten harremanak, horiek bai Agirre-rekin ados ziren. Baina ez ahaztu, Morán-ek biziki ongi esplikatzen duen bezala, biek, bai Alberrok bai Landaburuk, ukan zutela Eisenhower-ganikako erresistentziako paperak eta txaloak. Ez zaio holakorik gertatu Eukeni Goyheneche-ri, eta 'ehundaka' judu, erresistente eta holako salbatu dituela esatea ez da batere egia. Nola bilduko zuen bestenaz 'prison à perpétuité' Libération delako mementoan...?

Orduan, norbaiten xuritzeko beste norbaiten zikintzea ordez, hobe zenukete ixiltzea, nik eta beste batzuek beste aintz gehiago bait dakigu denbora hartaz, eta guti salatu bait dut: ez naiz mintzatu norbaiti aiher bainintzen, ez bait nuen eta ez bait dut Eukeni-aren aurkako herrarik batere, ongi bait dakit egin duen guzia abertzaleatasunarengatik egin duela. Baina ixtoriozale bezala, erran dut erranen eta errango Goyheneche-k nahi gintuen eraman bidea biziki lanjerosa izan zitakeela Iparreko abertzale mugimenduarentzat, eta beharrik, ukan genituela Piarres Lafitte eta Markos Legasse bezalako alemanen kontrakoak bide horri ihardokitzeko.

Bitxi bada bitxi, baina Euskadi guziko prentsak Goyheneche-ren balentriak aipatu ditu, eta ez Legasse-ren joka-moldea, hainbestetaraino non aurkitu bait dut «Aintzina» agerkaria zela Eukeni egina...!! Mila aldiz ez, Legasse-k sortu zuen eta bere diruaz sustengatu. Ixtoria ez da hola kondatzen...

FILIFE OYHAMBURU

Hitzez hitz

«Akitaniak Iberiar penintsularekin dituen harremanen garapena Euskadi oinarri duela eraikiko da».

Didier Borotra,
Akitaniako
lehen presidente-ordea
(*Enbata*, 90-1-11)

«Nahikoa argi dago PNV eta EEK ez dutela independentzia eskatzen, Konstituzioak eta Autonomi Estatutoak zehazten dituzten mugetan kokatzen den autogobernua baizik».

Fernando Onega
(*OTR/Press*, 90-1-18)

«ETako interlokutoreek ez zuten biolentziari amaiera emateko bezainbateko indarrik».

J.M. Eguigaray
(*El País*, 90-1-18)

«Atzoko independentzia gaurko konfederazioa da».

Carlos Garaikoetxea
(*Tiempo*, 90-1-22)

Gordetzekoak

ALTERNATIBAREN IDAZKETAK AURRERA EGIN

ASPALDIDANIK Irurtzun-Andoain autobide alternatibaren inguruan lanean badabil Koordinakundea, proiektu alternatibo honen idazketak aurrerapen sendoa jaso urte hasieran, Manuel Hercek, bide injinieri catalunyararak, trazaketa-alternatibaren aurrerapena aurkeztu bait dio Koordinakundeari. Aurrerapen honetan trazaketaren planoa, horren azalpen eta justifikazio zabala jasotzen duen txostena eta ingurugiroarekiko eraginaren aurrerapena dator. Hercek eta Koordinakundeko zenbait teknikok elkarrekin aztertu ondoren oso egokitzat jo dute.

EUSKADIKO EZKERRA PNV-REKIN POZIK

HILE honen zortzian Euskadiko Ezkerrako Batzorde Eragileak eginiko bileran, beste hainbat gairen artean, hala nola, 13an burutu behar zuten Biltzar Ttipia e.a., autodeterminazio eskubidearen inguruan sortu den eztabaida aztertu zen, bertan *'nunca es momento para tratar el tema de la autodeterminación, pero había que hacerlo'* bezalako esaldiak entzun zirelarik. Bertan ere, PNVk EEK bere III. Kongresuan onarturiko ildotik jo duela eta, pozik agertu ziren, jeltzaleek onarturiko autodeterminazio eskubidearen aldeko proposamen honekin beren sareetan erori direla ondorioztatu zuten eta.

ELA/STV ELA(a)-REN SIGLEN ATZETIK

ELKARTZEKO hainbat saiok porrot egin ondoren, ELA(a) sindikatoak ELA/STVrekin bat egiteko aukera handiak ditu oraingo honetan. ELAren ustetan sindikato horrek ezer berririk aportatuko ez badu ere, nazioarte eta Estatu mailako harremanetarako baliogarritzat jotzen du ELAk siglen bateratasunaren garrantzia.

Ezpalak

AUTOBIDEKO ZUHAITZ MOZTAILEEN LAN BALDINTZAK

● HEGO Euskal Herriko LAB, ESK, CGT eta CCOOko Ezker Sindikalak salatu berri dutenez, Irurtzun-Andoain autobidea egiteko asmoa duten bazterretan zuhaitzak moztan ari diren langileek 25.000 pezeta irabazten dute eguneko. Naifarroako gainerako langileek jasaten duten lan baldintza eskasen aurrean, Herrialde honetako gobernu buru den Gabriel Urralbururen herrikoak diren langileok gozatzen duten lan baldintza ezin hobeak kritikatzan dute lau sindikatook.

CANTABRIA-K TURTZIOZ ASKATU NAHI EZ

● CANTABRIA autonomia espainiarren eskuetan dagoen Enkarterrietako Turtzioz herri bizkaitarrak arazoak ditu berriro ere. Bizkaiko Foru Diputazioaren erabaki baten arabera, herri honek euskal Komunitate autonomora itzultzea erabakitzen duen bitartean, Diputazioak bere aurrekontuetan sartzeko erabakia berriro hartu du, Cantabriako Diputazioko Juan Hormaechea presidenteak erabaki honen kontrako errekurstoa epaileen aurrean aurkeztu duelarik.

POLIZIAREN PISTOLAK BASAURIN LAPURTZEN

● AZKEN sei urteotan Polizia 'Nacional'ak Basaurin duen koartel nagusitik eta polizien auto eta etxeetatik 25 pistola eta fusil bat desagertu dira. Pistola gehienak koartel barrutik lapurtuak izan arren, poliziaren iturriek diotenez, ekintza parapolizial edota talde inkontrolatuek erabilitako armak lirakeke lapurtutako hauek. Pistolekin batera, 9 miliro parabellum munizio morda ere ohostua izan da.

Trapu zaharrek hauteskundeak iragarri?

E Z OHIZKO oihartzuna eman zaie 'tragaperra' makina edo txanponjale horiei. PNV alderdia eta honek kontrolatzen dituen hainbat botere esparru 'ukituak' gelditu dira orain haizatu baino gogorarazi den gai honekin. 86.etik hona, eta ia urtean behin, txanponjale makinen eta PNVko indarrek menderatzen zuten 'Raspe y gane' jokua gainean erreportai bat egin izan da, aurreko astean hainbeste hauts harrotu duen albisteak ezer berririk gaineratu ez duelarik.

Lehen ere argitaratu izan da PNVk goitik behera kontrolatzen duen Ertzantza joku ustel honetan zikindua dagoela; lehen ere ziurtatu izan da Retolaza eta bere konfidantzazko menpekoak —funtzionari eta egungo politikoak ere bai— ustelkeria honetan blaliturik daudela; lehen ere izenak bota izan dira, baina ez da horrelako oihartzunak jaso. Nork eta zertarako haizatu du beraz, autodeterminazioaren inguruan sortu den iskanbilaren sasoi honetan —egungo ikuspegiak kontrolaturik gabeko iskanbila izan ez ote den zalantzak ditugu—, diru bel-tza eta kiratsa darion erreportai hau?

Ezer berririk ez duela ekarri esan dugu, baina salaketa hauek agertzen diren bakoitzean, eta salaketa hauek politikarien artean egiten direla jakitean, hauen gehiengoarenganako sinesgarritasuna printzatu egiten da, hiritar oro mesfidati bihurtzen da.

U STELKERIA honek mesfidantza sortzeaz gain, autodeterminazioaren eztabaida bigarren maila batera eraman du. Ezin ziurtatu helburutzat hori zuenik, baina prentsa mailan bederen erdietsi du. Hala ere, gai honen txinpartak ez dira itzali eta bisitak egiten eta jasotzen diharduen Eguia garayk, Casinello-rekin egon ondoren Ardanza presidentearengana jo du. Bilera honen ondoren Komunitate autonomoan egun indarrean dagoen Estatutoari dagozkion konpetentziak behin behineko geldidunea ezagutuko dutela iragarri da, Madrilgo gobernuaren ordezkari honek adierazi duenez 'konfidantza instituzionala' oraingoz apurtua gelditu da eta.

Bestalde, Marcos Merino PSOEkoa eta EAko Garaikoetxea bat etorri dira autodeterminazio eskubidea eskatu eta benetari indarrean ipintzeko asmoa izatekotan egungo Estatu espainiarreko marko juridiko-politikoa aldatu beharra dagoela adierazi dutenean, honek PSOEk PNVri eskatu dion ituna zertan den airean uzten duelarik.

Beste euskal hiru alderdiek gogor ekin dute PNVren kontra, sozialisten presioei amore eman behar izan diolako. Eusko Alkartasunak titeretzat jo ditu jeltzaleak, Euskadiko Ezkerrak —gobernu tripartitoaren usainean edo— ez lukeela sinatuko adierazi du, nahiz eta sozialistek ezer sinatzeko ez eskatu. Eta Herri Batasunak denek aldarrikatzen duten autodeterminazio

eskubidearen gainetik alderdien interesak jarri dituztela salatu du. Alderdi honek, hein berean, gai honen inguruan Gasteizko parlamentuan burutu daitekeen eztabaidaren aurrean hainbat mugimendu egiten ari da, bertan esku hartuko duen oraindik iragarri ez bada ere.

EUSKARIA eta 'Conferencia de Naciones Sin Estado de Europa Occidental'aren (CONSEO) Euskal Herriarentzako autodeterminazio eskubideari gutxiak jaramonik egin diotenean, berriro ere, oraingo honetan PNVk EAri zuzendu dion erasoarekin, ustelkeria salaketa berri bat haizatu da. Gipuzkoako Andoain herrian COMAQ lantegiko lurren inguruan Gipuzkoako Foru Diputazioa eta Diagraman S.A. arteko harreman estuak 1.000 milioi pezetako onurak eman dizkio EAren itzalpean sortu berri den enpresa horri. Boterea duten alderdien esku luzea berriro ere mesfidantzaz begiratu beharko.

Bi alderdion arteko liskarrak mendekua baino hauteskunde atarian gauden seinalea adierazten du, baten bestearenganako salaketarekin biok kalteturik irteten direlarik. Afera hau Andoaingo udaletxetik Diputazio aldera, hots, zabalkunde handiagoa hartzera zihoanean, txanponjale makinena ezer berririk aportatu ez duenez gainera, EAri min egin liezaiokeen Diagraman S.A.ren afera estaltzeko txanponjale makinena 'gogoraerazi' ez ote den zalantza gelditzen da. Ustelkeriaren ziurtasuna ez ordea.

Diputazio honetan ere, aurtengo aurrekontuak onartu dira, kopuru osoa 203.698 milioi pezetakoa delarik. EE-EA bikoteak — bikote honek hurrengo legealdian jarraituko ez duen zurrumurruak indartzen ari dira— zuzentzen duen Diputazio honetako oposizioaren emendakin bakararra ere ez du onartu, PNV-PSOEnak alegia.

ARABA bihurtu da beste eztabaidagune bizian. Jose Angel Cuerda Gasteizko EAko alkatea PNVren udal taldera pasa da, udalaren lan oreka hankaz gora jarritz. Gobernabilitatea zalantzan dagoenean, Buesa sozialistak PNVri eginiko proposamenean Cuerda kendu eta alkate sozialista ipintzea eskatu dio, bion arteko hitzarmen politika sendotzeko urrats bezala dakusalarik.

Honen atzean, azken finean, Araba deseuskalduntzeko beste ahalegin berri bat dago, beti zelatan dagoen PSOEk EA-PNVren arteko borrokatik irabazle atera nahi bait du.

Partido Popular-a (PP) ere kinka larrian dago Herrialde honetan. Batzorde Eragileko 12 kidek ospa egin eta alderdi honetako ardura publiko zuen %50ak ere ihes egin duenean, gestora bat sortu behar izan Jaime Mayor Oreja-k Fragaren alderdiak eskuindar arabarrak soka motzez lotuak izan ditzan.

EA-PNVren arteko liskarrak, EEren Biltzar TTtipiak, HBren mugimenduak, autodeterminazioaren inguruko eztabaidak, Arabakoa... hauteskunde kanpaina baten atariko lehen urratsen aurrean gaudela ziurtatzen dute.

N. ARRASTOA

BETAURREKORIK GABE

Autodeterminazioa lantzen duenarentzat

MIGUEL DURAN-I —telebista espainiarreko lehen kate pribatua zuzentzen duen itsu horri— autodeterminazioaren inguruan entzun dudan gauza zuhurrena entzun nion tertulia batean: «eskubide hau, azkenean, lantzen duenarentzat da». Eskubide honen eta edozeinen alde eta kontra argudio asko dago, baina hau aldarrikatu eta honen alde borrokatzen dutenek soilik bereganatuko dute.

Gai hau zentzu batean edo bestean mahai gainean jartzeko arrazoin asko dago, baina piska bat arakatuz gero hainbestera arrazoinik ez dagoela konturatzen gara. Azalpenak egiteko modu asko dago, baina arrazonamendu berezituak ez hainbeste. Azken finean, ezbaian dagoena, Almunia-k dioena da: «*subirotasuna bakarra da eta nazio espainiarra bakarra da*». Baina gauza bera da Euskal Herria eskubide honez gozatu dezakeen nazioa den ala ez galdetzea, euskaldunek heuren patuaz erabakia hartu behar duten edota «*nazio espainiar osoak*» euskaldunon etorkizuna erabaki behar duen.

ALMUNIA-K dio autodeterminazio eskubideak ez duela konstituzio espainiar honetan lekurik, itxura guztia duena, nahiz irakurketa «*esku zabal*» bat egin ahal izan. Baina egia da ere, legearen barnean dagoen edonolako testuak 'edozeritarako' balio izatea, *borondate politikoa* deritzan horrek esistuko balu, eta oraindik zentzurik duena, nahiz gehigizko erabilera jasan. Almunia-k eta bere kideek diotena, beste guztiarekin batera, borondaterik ez dutela da.

Norbait tentaturik aurki daiteke, sozialisten borondatea eta errealtate konstituzionalaren ondoren, eskubide hau eztabaidatzea ez duela penarik merezi, edo egitekotan, irtenbiderik gabeko lengoaiaren burutza iritsiko denik. Agian arrazoirik izango ez duen frog, espainiar indar bizi, lotan edo ezkutaturik, guztien pitzadura eta kontraesanik gabeko erantzun berberak eskaintzen dio. Gasteizko Legebiltzarrean demokratikoki eta era kontziliatu batez eztabaidatzeko moduko errei-bindikazio honek, alarma gorrian ezarri du Espainia eterno, onartutako akordioa testimonio hutsa izatetik ez litzakeela pasatuko jakin arren.

ARGIBIDEA Duranen hitzetan aurkitzen da —eta Duranenak ez badira ere, baliagarri gertatzen dira—, «zen iniziatiba hori, beste argibide batzu bota arren, euskaldunen «*lanaren*» tornillo buelta baten gisa onartzen baita. Egia bada legezkota ez den proposizio honek berehalako itzulpen praktikorik izateko modurik ez duela, egia da halaber, ez litzatekeela nazioarteko eritzi publikoaren aurrean euskaldunen zati batek gutxienik duen borondatea zein den zalantzan ezarriko. Erabakia, kasu batean, testimoniala izango litzateke, baina bestean, testimonioa.

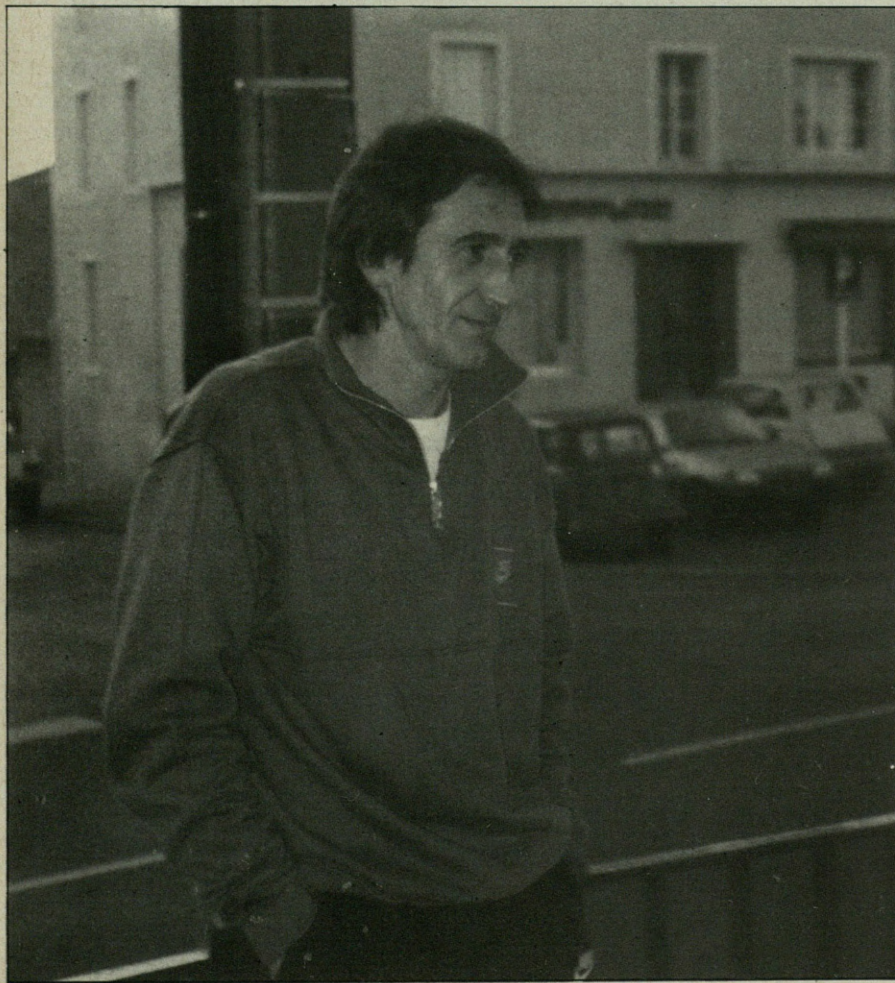
JOXE FELIX AZURMENDI
(DEIAko erredaktore-buru)

Isidro Garalde «Mamarru»rekin

«Herriaren erreibindikazioen gurdia nork darama hemen?»

Gari jaioberri berde ageri dira Alemaniako mugan dagoen Delme herrixkako inguruak. Hotza eta bide bazterreko hotela. Beren pistolak nabarmen erakusten dituzten sei poliziek egin digute harrera: izenak hartu, poltsetan erreparatu eta gure soinak miatu. Ixabel emazteak dioskunez, gela batean egoteko ere sekulako istiluak izan zituzten. Poliziak dituzte Mamarruk atzetik beti, komuneko edo gelako atariraino. Zimur batzu gorabehera, oso gazte ikusten da. Gaztea, bizia eta sekula elkar hizketa bat egin gabea izateko oso zorrotza.

Isidro Garalde 'Mamarru' ondarrutarra Strasbourg-etik 150 kilometrotara dagoen Delme herriskan.

ARGIA.— Egunotan Gasteizko lehen-dakariak ontzat eman berria du euskal presoek sakabanaketa politika. Politika hori zeure soinean jasan duzunez, zerbait izango duzu esateko.

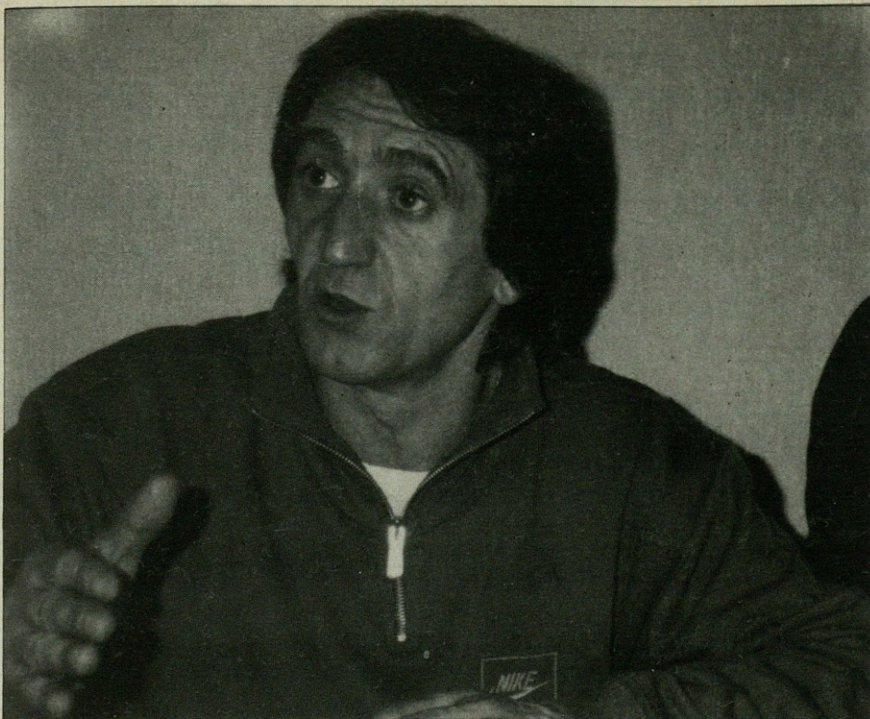
Isidro Garalde.— Une honetan oso latza da Azkoiti eta Txikiardiren egoera, nik jasan dudana baino anitzez latzagoa. Begera, lehengo ideologia humanistak kakatara joan dira, zerbait gelditzen bada argi eta garbi hori da. PSOEren mende dago erabat gaur PNV, eta PSOEek nahi duena egingen du. Horregatik ez nau harritzekoa presoek sakabanaketa isolamendua ontzat ematea, Artzalluzek edo lehendakartzan dagoen pailazo horrek.

Garai batean PNVk izango zuen bere ideologia humanista, gizakia handitzen duena. Baina gaur zer da primatzen duena? Zer da gizarte kontsumista honek lehenbiziko eskatzen duena? Boterea, interesak, aulkia, jarlekuak. Eta hor dago galkoa. PNV aipatzen dudanean aparatoaz ari natzaizue, ez botoa ematen duenaz edo militante xumeaz. Hor ere, dena dela, hainbat kontraesan bada: non gelditzen da aparatoa eta non militante xumea? Hainbat galdera egin behar da hor.

A.— Espetxeetako informazio gehiago behar litzateke, informazio gutxi omen dago zuek hor bizi duzuenaz...

I.G.— Batzuetan hobe bait da begiak itea. Bizi honetan zer aukeratzen duzu? Gizarte hobe baten alde borroka egitea, eta hori da gizakiari bere handitasuna ematea, ala interesetara makurtzea? Hortxe dago lotuta dena. Sakabanaketarena ez da gaurkoa. Biolentziaren arazoari konponketa bat ekartzekotan, PNV ez zen euskal herri xumeari galdetzeraz, ea nondik eta nola konpon zitekeen bortxa, ez, alemanenga-

Kontrarioak eta etsaien artean bereizketa egiten bereizten duen pertsona dugu Isidro Galalde.

na joan zen galdezka ea nola egin zitekeen konponketa hori hotzez, ongi aztertutako teoria hotzak aplikatuz.

Estatu Frantsesean ezagutzen ditudan kasoak aipatuko nizkizuke, Azkoitirena adibidez, oso gertutik ikustea tokatu zait lagun horri egin diotena, eta ikaragarria da. Txiki diren isolamendua hor dago orain, hilabete eta hilabeteetan luzatua. Estatu Espainoleko espetxeetan gertatzen direnak hor daude, gauza bera da. Sakabaketa horrek, bakardade horrek, batzuk modu batean kolpatzen ditu, beste batzuk beste modu batean, baina denok hunkitzen gaitu.

A.— Bakardadearen eraginak giza-kia erotzeraino eraman dezake.

I.G.— Bakardadeak dakarren zama ezin dizuet esplikat, egia. Erotzeraino? Bada, begira, eskerrak bakardadearen barruan ere bakarrik aurkitzen ez garen. Hurbileko ingurua daukagu lehenbizi, familia eta lagunak, eta Herria dago gero. Bestela ez bait dago gizakirik holako kondizioetan iraun dezakeenik.

A.— Herria ezin asko dastatu gartzelatik atera eta Metz ondoko basamortu berde honetara ekarri baldin bazaituzte.

I.G.— A, baina espetxetik irtetea zain neukan jendearen harrera izugarria izan

zen. Gutxi gora behera kalkulatu dituzu, barruan zaudenean, handik ateratakoan aurki ditzakezun posibilitate ezberdinak: besteren atzaparretan zaude eta zure kalkuluetan sartzen dira orain bezalako asgnazioa eta abar. Eta abar! Baina inola ezin kalkulatu atarian nere Herria aurkitzea. Hura esplikatzeke ez dut hitzik.

Geroztik hasten zara pentsatzen zer zen hura, eta ohartzen zara han hiru belaunaldi zeudela, eta horrek indartzen zaitu. Beste ehun urtetarako morala sartu didate. Hiru belaunaldi zeuden han: gu baino zaharragoak, haiekin beti duzu lotura bat, aspalditik ezagutzen gara eta bada hor sentibilizazio bat; gero, zer esanik ez, gure belaunaldia; eta hirugarrenik gazteagoak, gazteak. Hori kristorena da, guk egindako urratsak ez direla alferrikakoak izan.

“Onartu beharra dago dinamika guk eramaten dugula, Nazio Askapenerako Mugimenduak. Gurdia guk daramagu, eta beste askok ere gurdi horretara salto egiten dute”

A.— Bost urte eman duzu espetxean sartuta, eta tarte honetan hainbat gauza gertatu da Euskal Herrian. Inolako informazioarik gabe bost urteok zulo beltz batean pasa bazenitu, igoal gauzak ezagutu ere ez zenituzke egingo.

I.G.— Neurri batean desfase batean aurkitzen naiz, dudarik gabe, baina ohitu gara baldintza zailetan ere gure ingurunearen elikadura onartzen eta jaten. Ni bakarrik ez naiz ezer, nere ingurunean bai. Hori oso garbi daukat, kolektiboaren garrantzia.

Egunetik egunera, orain dela hamar urte-edo, kojuntura batetik bestera pasatzeko prozesu luze bat ikusten zen, nola zetorren ikusten zen. Orain ez, orain egun batetik bestera gertakizunak pilatzen dira. Onartu beharra dago dinamika guk eramaten dugula, Nazio Askapenerako Mugimenduak. Gurdia guk daramagu, eta beste askok ere gurdi horretara salto egiten dute, kondizionatuta bait daude.

Eman dezagun autodeterminazioarena. Kolpetik gertatu da, eta seguruenik kanpoan zegoen zenbaitek ikusiko zuen nola zetorren hori, baina gartzelan dagoenak nekezago. Hipotesietan mugitu behar duzu, ona ote da ala txarra, interesik ba al al dago, protagonismo arazo huts bat ez al da...? Hori da lehenengo flaxa. Gero bai, gero bilatzen duzu ingurunearen aberastasuna. Alde horretatik, bakarka egindako zure analisiak faltsuak izan daitezke, eta analisiak xuxenak izan arren ez zaude ziur, datu guztiak zure eskuetan ez dituzulako.

A.— Aljerreko elkar hizketak espetxetik ikusi dituzu. Nola juzgatzen dituzu gaur egunetik ikusita?

I.G.— Dudarik gabe, botere faktikoen presioa ikusi behar da; hainbat partidu zailantzan egon arren, bat agertu zen kontra eta agresibitate osoz, militarren partidua. Militarrek aurka ziren, edo militarren zati bat. Ez militarrek bakarrik, botere faktikoak ere bai. Beste aldetik, Ajuria-eneako alderdien presioa ere ikusi behar da, beren protagonismoa galtzeko arriskuaren beldurrez. Zeren eta galdera zen: zer izango da egun horren ostean? Horra beraz, kontra, aginte faktikoak eta titere kolaboratzaileak.

A.— Holako presioak baldin bazeuden, zein helbururekin eseri ziren sozialistak Aljerreko mahaian?

I.G.— Denbora irabaztea zen helburua. Herri bat dago hemen etsaiaren erasoari

“O hitu gara baldintza zailetan ere gure ingurunearen elikadura onartzen eta jaten. Ni bakarrik ez naiz ezer, nere ingurunean bai”

aurre egiten, eta horren aurrean denbora irabazi nahi zen. Prozesu bat dago, prozesu luzea, eta horretan zeinek eta datu gehien eduki hori da kaporala. Gero, prozesu hori bukatzean zer gertatuko den, horrek zenbait jenderi sekulako beldurra sortzen dio. Jakina, gure historia laburrean gauza luzea da, baina historia orokorrean epe txikiak dira. Beti izan dira alde bateko egoismoak, beste aldeko petenistak edo kintakolumnistak, beti izan dira gure inguruan,

gure gerra guztietan hola izan da. Historian begiratu eta beti aurkituko duzue botere errealekin, botere espainolekin, aliatu-
ren bat Euskal Herrian.

Denbora irabaztea zen afera, ikusten du-
gu gure politika errepresiboa aurrera atera
ahal izango dugula eta bitarte horretan ira-
bazten ateratzen gara. Zer da irabazte ho-
ri? «Jauntxo» ustel batzuen asentatzea.
Gauza ustelak sarritan sinpleak dira: lagun
bat administrazioan sartu, halako inmue-
ble...

**A.— Alderantzizkoa ere esan daite-
ke, Ajuria-Eneako hitzarmenari esker
eseri zela ETA Aljerren, eta bere ahul-
dadearen seinalea dela esertze hori.**

I.G.— Kitarraioleak ugari daude, baina
kitarra jotzeko jakin behar da batetik afi-
natzen eta bestetik treintraitresez jotzen
ere bai. Horra beti protagonismoaren ara-
zoa. Hitzarmena mana lege eskaintzen

duten horiek nola gelditu dira ETA mahai
baten eseri denean, tregoa bat egin due-
nean?

**A.— Aljeriakoa pasatu zen, eta joan
den uda bukaeran bazirudien berriro
ildo horretatik zerbait mogitzen hasi
ote zitekeen edo. Josu Muguruzaren
hilketa suertatu da tartean.**

I.G.— Alde batetik egurra eskaintzen da
eta bestetik arazoaren konponbidea elkar
hizketaren bitartez, eta egurra eskaintzen
dutenak bururaino joan dira. Badakite so-
luziobide bakarra mahaian esertzea dela,
baina mahaian aurrean eduki behar dutena
ahalik eta ahulen edukitzen saiatzen dira
behin eta berriro. Saio dramatiko eta ma-
kiabelikoak dira. Hor dago hainbat Cassi-
nello eta jakin ezazue beren barruan non
daukaten muga jarrita.

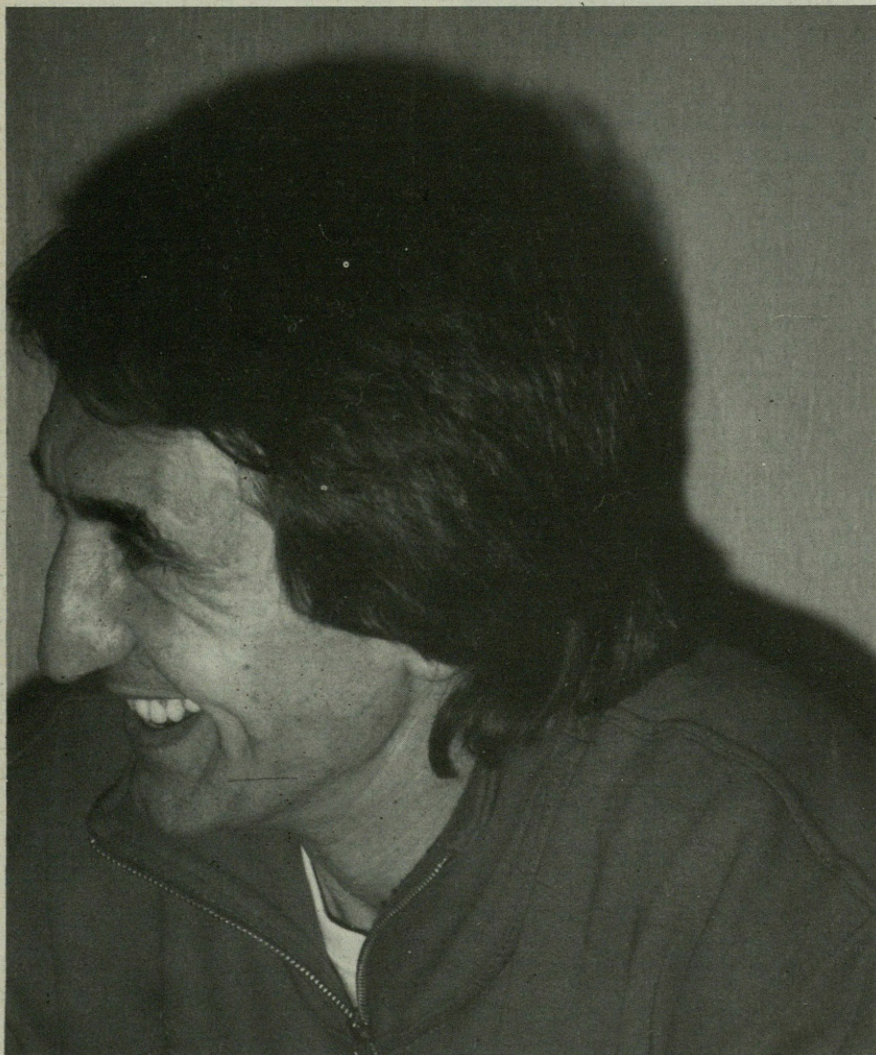
**A.— Mahaian eseritzea bera baten-
tzako garaipena gerta daiteke, baina
mahaian eserita elkar hizketan ere ira-
baz edo gal daiteke.**

I.G.— Hipotesien munduan sartzen gara
bide horretatik. Baina galtzaile eta irabaz-
leen topikoak alde batera utzi behar ditu-
gu. Azken finean denok izango ginatke
irabazle, hori bai, bakoitzak bere hilak be-
reganatuz, guk gure hilei nigar egingen die-
gu eta haiek berenei. Mahai batetik atera-
tako irtenbide batekin nork irabaziko lu-
ke? Azken finean benetako demokraziak.
Denok izanen gara neurri batean galtzaile
eta neurri batean irabazle, eta topikoez fu-
titzen naiz mahai batetik lortzen baldin ba-
dugu benetan gure helburuak aurrera ate-
ratzea.

**A.— Zein etorkizun dauka Ipar Eus-
kadira ihesi joan den errefuxiatu batek
gaurre egun frantsesen aldetik?**

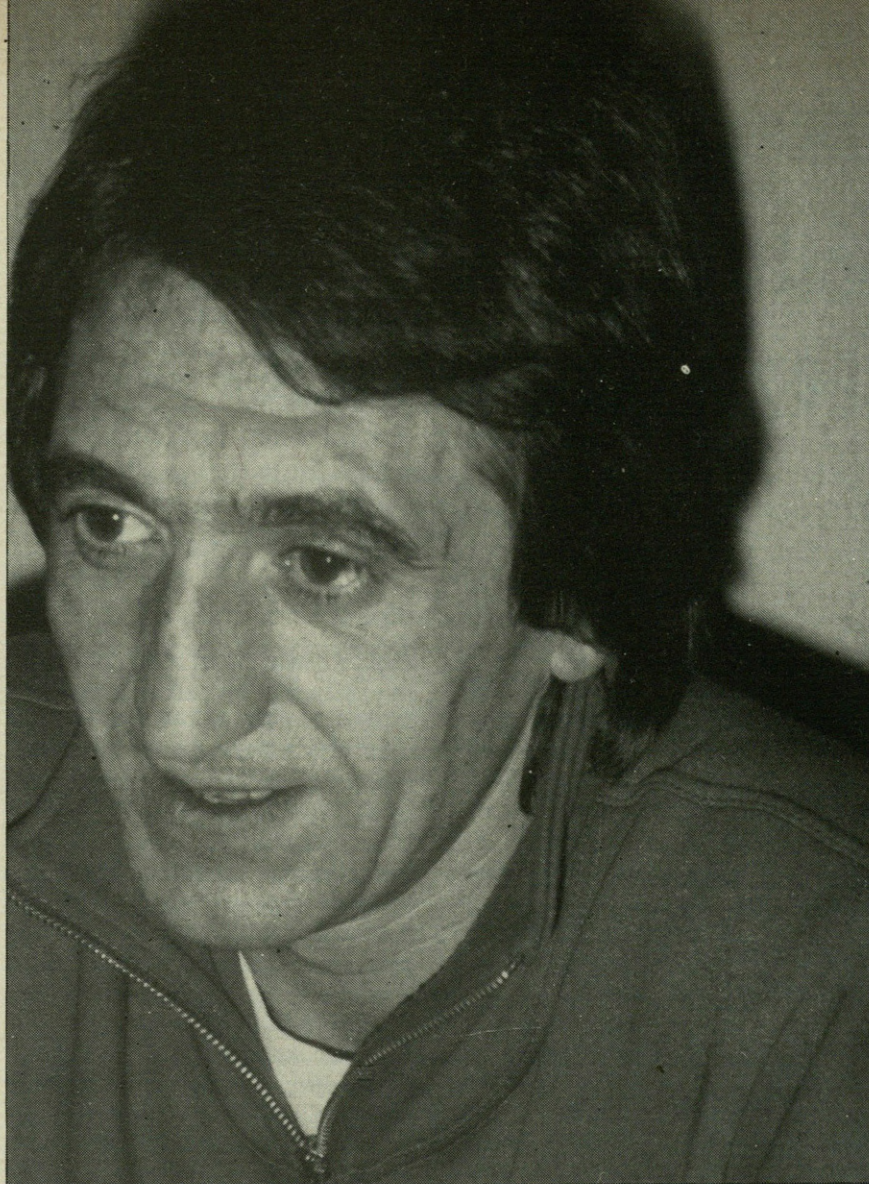
I.G.— Etorkizun latza, oso latza. Arazo
pertsonalak daukazu alde batetik, eta
agresibitate politikoak dakartzan ondorio
guztiak bestetik: lanik ez, gordeta egon be-
harra... Egurra ematen segituko dute, be-
ren ondorio guztiekin.

Inongo defentsarik ez daukagu. Paperik
ez daukagunez, lanik ezin dugu egin, eta
gizarteak eskaintzen dituen abantailak ere
ez dira guretzako. «Procédure d'urgence
absolue»k prozedura guretzat ez dago ken-
duta, horren aurrean inolako babesik ez
daukagu, neurri administratiboa denez.
Komeni zaienean, edozein momentutan,
mugan polizia espainolaren eskuetan utzi
gaitzakete. Ezkutuan bizi eta edozein kon-
troletan harrapatzen duten errefuxiatuak

«Badakite soluziobide bakarra mahaian esertzea dela, baina mahaian aurrean eduki
behar dutena ahalik eta ahulen edukitzen saiatzen dira behin eta berriro. Saio
dramatiko eta makiabelikoak dira».

«Hor dago hainbat Cassinello eta jakin ezazu beren barruan non daukaten muga jarrita».

inolako babesik ez dauka: espetxera bezala mugara eraman dezakete.

A.— Frantsesek oraindik zuen kontra eraso gogorragoak eman dezakete la dirudi, eta batzuetan aldiz egurra dosifikatzen ari direla, gerorako kartutxo batzuk gordez bezala.

I.G.— Noraino eman egurra, ordea? Ez dakit, nik behintzat horretaz daturik ez dut. Eta hortik aurrerakoak hipotesiak dira. Gaur erregalitxo bat ematen diegu espainolei, bihar beste errefuxiatu bat bagoireren baten truke... baina noraino segi dezakete hola?

A.— Beste gai bat sarritan aipatzen dena: euskaldunon arteko enfrontamentu zibila. Azken aldiz asko izendatu zen Imanol Lartzabal kantariaren kasuan.

I.G.— Imanolen kasua ez dakit zein puntutaraino egon den Madrilgo Barne Ministaritzatik prestatua, hainbat lotura ikusi da baina zein puntutaraino ez dakit. Agerrian geratu da astakeria izugarria egin dutela, lehen aipatu dizudan eraso urratsez urrats egiten bait da.

A.— García de Andoain ertzainburuarena ere ez da ahaztu behar.

“**H**istorian
begiratu eta beti aurkituko
duzue botere errealekin,
botere espainolekin,
aliaturen bat Euskal
Herrian”

I.G.— Ez dut zalantza izpirik ere ikusten horretan: Askapen Mugimenduaren barnean su horretara egurrik ez dugu guk botako. Baina honetan poetarengana joango nintzateke zera esateko: gerrarik egin ez duena ez dadila bake kontutan sar. Enfrontamentu zibila... ez dut uste gauzak horretan daudenik. Gauzak egunetik egunera mugitzen dira eta duintasunezko bakea posible da, eta beraz enfrontamentu zibila oso irrealia iruditzen zait.

Gu isolatzeko saioak hor daude, eta Ajoura-Eneako hitzarmena ez dut ahazten. Baina gurdia nork darama hemen? Gure Herriaren errebindikazioak nork ateratzen ditu kalera? Besteak, nola edo hala, formula batzuekin edo besteekin, interesak tartean direla, baina gudi horretara datoz. Nazio Askapen Mugimenduak beti oso garbi eduki du nor duen kontrarioa eta nor etsaia. Eta norbait ibili baldin bada oso zuhur horretan Mugimendua izan da. Badirudi patuak horretara eraman gaituela: guk izan behar dugula erantzule bai gure ekinztzetaz eta bai besteenetaz.

A.— Espetxean zinen bitartean hil zen Txomin Iturbe.

I.G.— Zer esango dut Txominez... Adiskide handia nuela eta kristoren mina eman zidala bera hiltzeak. Horrez gain, nahiago dut Txomin ene baitan atxikitzea. Txomin Iturbe... Uste dut Lasarte bertsolariak behin bota zuela definizio bat: «Gizon bat eguneroko gauza txikiak handi egiten zekiena». Hori zen Txomin.

A.— Urteak daramatza Mamarruk bere sorterritik ihesi joanik eta seguru batzuek pizti berezi bati bezala begiratu diotela eta beste askok berrik galdetuko lioketela ea noiz pentsatzen duen itzultzea.

I.G.— Herriak gure jokabidea konprenitzen ote duen galdetzen didazu, eta ikusi bazenu espetxeko atarian ene zain zegoen jendea ohartuko zinen herriaren zati handi batek behintzat ontzat emana duela gure bidea. Itzultzeko egunaz, berriz, neri baino espetxeetan dauden presoek galdetu beharko zenieke. Ni azken finean urrezko presondegi batean naukate hemen, preso dauden hainbat eta hainbatek gustora hartuko lukete nik hemen daukadan bizimodua. Haiek etxeratzen direnean pentsatuko dut maletak egiten noiz eta nola hasi.

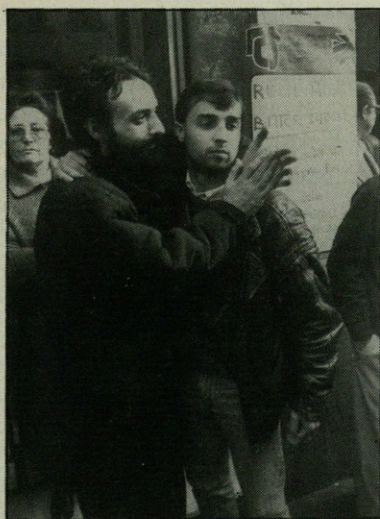
PELLO ZUBIRIA
XABIER LEKUONA

GRAPO eta PCE(r)koak, 60. egunean sartzeaz

«Bahitu politikoak suizidatu egin nahi gaituzte»

GRAPO eta PCE(r)ko presoek 60. egunera iritsiko den gose greba daramate aurrera. Beraien eskaera, kide diren preso politiko denak espetze berean bildu eta preso politiko izaera onartuz, komunengandik berezituak izan daitezen da. Dagoeneko, EEBB, Alemania, Turkia e.a. etako zenbait partidoen elkartasuna jaso dute.

Bittor Dieguez.

Bittor Dieguez Guerra, GRAPOko preso politiko santutxuarra, 44 egun gose greban egon ondoren, bere kideen gose grebaren zergaitia azalduz ari da komunikabide eta prentsaurrekotan. Iazko azaroak 30ean, Soriako espetxean ziren talde honetako kideek hasi zuten gose greba, eta gerora beste gartzela guztietara zabalduta. Preso politiko honek dioenez, sakabanaketa politika martxan jarri zenean, beraien oinarritzko eskubide batzuk zapaldu zituzten eta beraz, tamaina honetako neurri bat hartzea besterik ez zitzaizkien geratzen. Sakabanaketak, talde bereko preso politikoak banatu eta era berean preso komunekin bateratzen ditu. Honela, «defenditu ezinaz militanteak ezeztatzea nahi da. Ezabatze politikoa du helburutzat, edo ezin bada, fisikoa», aipatzen du Bittorek. Hala ere gose grebaren erabilpena, defenditzea ezinezkoa bihurtzen denean erabiltzen dutela aitortzen du, eta gertatu izan dela gauza konkretuengatik ere gose greba egitea. Almeriako espetxean adibidez, 2 patio ordu eduki ahal izateko gose greba bat egin zuten 41

egunetan zehar. Azkenean, 'Subinspector de Sanidad' den Angeles Granados, Carabanchelgo Hospital Penitenciarioko zuzendaria, GRAPOko preso den Fernando Hierro, eta DGIPko zuzendari den Antoni Asuncion, akordio batetara iritsi ziren, gose greba amaitzeko. DGIP, preso politikoak bateratu eta 'gutxienezko egoera' bat izatera konprometitu zen Asuncion, Manuela Carmena epailearen aurrean, garante bezala. Baina hauteskunde bezperak ziren eta gero Asuncion jaunak ez zuen akordioa bete.

«Asuncionez gezurra»

Bete gabeko akordioa zela eta, GRAPOko preso politikoek gose grebari ekin zioten eta larunbatean 59 egun beteko dituzte egoera horretan. Santutxuko presoaren ustez, Madril eta Mugica jaunak zuzenkiago, bi politika daramatza kontu guzti honetan. Lehenik, gerta daitekenaren aurreikuspenaz ardura eta erantzunkizun guztia kendu nahi izan du gainetik. Honetarako GRAPOko kideak buruz beste egiten ari omen direla esan du, suizidio hitza behin eta berririo zabalduz. Bestalde ordea, indarrezko elikatzea agindu du eta Bittorrentzat, «*persona hauek noraino iristeko gai diren aurkezten du honek. Ezin da sinistu ohean loturik, gose greban dagoen pertsonari, indarrez ahotik janaria sartzeak zein min ematen duen. Bakezko arma bakarra birrindu nahi digute*». Mugicaren hitzei erantzunaz, buruz beste egin nahiko balute berehala egingo zuketela aipatzen du, egun pairatzen ari diren atarramendua ekidituz. «Bahitu politikoak ez gara geu suizidatzen, suizidatu egiten gaituzte», komentatzen du preso ohiak.

Bittor Dieguezek azaltzen duenez, GRAPO talde aramatua orain arte eraketa fase batean egon da luzaroan, «indarrak batzen, birregi-

turatzen, armak, NANak bildu eta armak lortzen». Baina talde armatuak zeraman prozesu horretan, bira bat ematera behartuak izan omen dira bertako kideak. GRAPO eta PCE(r)koak izatea leporatu zaien presoek ezarritako jasanezinezko egoera dela eta, talde armatua parte hartzera behartu dutela dio Bittorek. Beretzat, «nahiz eta nik egiten dudana irakurketa kanpokoak izan, garbi dagoela uste dut, Asuncion eta Mugica jaunek GRAPOko presoek ezarri dieten ezabatze egoera eta giza duintasun zapaltze politikaren aurrean talde armatuak erantzun behar izan duela». GRAPOk azken denboran egin dituen ekintza armatuak, Madrilko presoek ezarri dien egoera itogarriagatik izan omen da. Era berean talde honetako presoek zertaz damaturik ez dutela pentsatzen du, ez direla inoiz damutuko. Kide honen ustez, Madrilko martxan jarritako sakabanaketa politikak «bahitu politiko» egoera bat ezartzen die, talde armatuari txantiaitze-ko helburuz.

Pilar Cernuda espainiar kazetariak onartu zuen bezala, Corcuera jaunak GRAPOko presoek daramaten borroka eta gose grebaz inolako informaziorik ez kaleratzeko eskaera jaso zuten espainiar medioek. Baina hala ere borroka honen oihartzunak urrun eta ozenki iritsi dira. Estatu guztian eta batipat Euskal Herrian elkartasun mugimendu handia hedatu da. Estatuko zenbait lekutan presoaren gurasoak entzerratu egin dira eta beste leku anitzetan manifestaldi eta protesta ekintzak burutu dira. Bestalde, gose grebalienganako elkartasun manifestazio bat burutu da Suizan eta Turkia, Alemania, EEBB e.a. etako partidu ezberdinen elkartasuna helerazi zaie borrokalari. Bittorren ustean, «borroka eta bere arrazoi diren eskaerak ixilarazi nahian, izugarritzko elkartasun mugimendua sortarazi dute»

Banan-bana

TRASLADOAK

Pasa den asteazkenean, bost euskal preso politiko, espetxez trasladatuak izan ziren. Frantzisko Javier Etxeberria Gonzalez bilbotarra, La Coruñaako espetxetik Alkalakora izan zen trasladatua. Alkalako espetxera era berean, Angel Agirrezabaltegi Gallastegi bergatarra eta Juan Mari Gabirondo Agote Itziartarra izan dira eramanak, lehena Herreratik eta bigarrena Malagako espetxetik.

Bestalde, Joseba Iñaki Aramaio ondarrutarra, Basauritik Burgosko espetxera trasladatu dute, eta azkenik, Itziar arrizabalaga Osa zestoarra Yeseriako gartzelatik Gran canarietara.

ABOKATUAK

Ciudad Realgo 'juez de vigilancia' deritzanak, epaituak izan diren presoek ere abokatua izateko eskubidea izaten jarraiten dute-la erabaki du agiri baten bidez. Epaille honen ustez, eskubide hau oinarritzkoa da eta ezin omen da beronen irakurketa murriztaile-rik egin. Era berean, abokatu eta presoaren arteko erlazioak bietako batek aurkakorik azaltzen ez duen bitartean, iraun badiraue-la aipatzen du.

Arazoaren funtsa, Madrilgo Justizia Ministeritzak harturiko erabaki politikoaren eta gerora zenbait espetxetako zuzendariak erabilitako 'Ley del Reglamento Penitenciario' delakoaren irakurketan datza. Hauen ustez, euskal preso politikoek ez dute abokatua izateko eskubiderik zenbait kasutan. Giza eskubideen oinarritzko printzipioak betetzen ez dituela eta, presoaren abokatuak epaileen aurrean salaketa aurkeztu eta gero, Mugika eta bere ekipoak harturiko erabakia legezko ez dela esatera etorri dira epaileak. Ciudad Realgoa, kasu hauetako azkena izan da.

ELKARTASUNA

Zorroagako euskal preso politikoei beraien ikasketak buru-tzen laguntzen dion irakasle, 'PAS' eta ikasle taldeak zenbait ekitaldi antolatu dituzte aste honetarako. Asteazkenean, hilak 24, Salhaketa eta Presoen Senide Taldeko kide batek hitzaldi bat eskainiko dute. Hurrengo egunean, Amnistiaren Aldeko Batzordeetako bi kidek beste hitzaldi bat emango dute eta ondoren 'Ke Arteko Eguna' filma botako da, pelikularen gidoiari den Koldo Izagirre bertan izango delarik. Ostiralean azkenik, bazkari bat ospatuko da eta arratsaldeko zazpiretan M-ak eta BAP taldeen kontzertua izango da.

Ixilpekoak

Moscokos GRAPOkoak behartu

Estatuko fiskal orokorrak, Javier Moscosok, fiskal guztiei agindu zehatz bat bidali dio: GRAPOko presoak indarrez jatera behartzera ukatu diren epaileen erabakia errekurritzea. Zaragoza, Bilbo, Madrid eta Valladolideko epaileak GRAPOko presoak beraien gogoz kontra eta indarrez elikatuak izan daitezena ukatu dute. Orain herrialde hauetako fiskalek erabaki hau errekurritu beharko dute, fiskal orokorraren aginduz.

Bergaretxe kalean

Agustin Bergaretxe arrasatearra, aske geratu zen iragan ostegunean, frantses Estatuak preso zuen Lannemezan espetxetik. Euskal preso politiko hau Mamarruren kasu beragatik zegoen espetxeraturik eta 1985eko otsailean izan zen atxilotua, kondena guztia bete behar izan duelarik. Frantses nazionalidadea duela eta, Frantziak ezin du Bergaretxe kanporatu, baina ukatua izan zaio Iparraldeko 9 departamenduetan egotea.

Frantziak Cassabonne askatzeko eskatu

Frantziako atzerri ministroak, Rolan Dumasek, ETaren kolaboratzaile izateagatik espetxeratua dagoen Cassabonneren kaleratzea eskatuko dio Espainiari. 24 urtetako frantses irakalse gazte honen askatasuna eskatzeko, Dumasek gutun bat emango dio Fernandez Ordoñezi.

Otsailak 3ko manifa, legeztatua

Amnistiaren Aldeko batzordeek, datorren otsailak 3an Bilbon burutu behar duten euskal preso politikoen aldeko manifestazioa, legezkoa bilakatu du Bizkaiko Gobernu Zibilak. Manifestazioa, 'Giza eskubiden alde. Presoak Euskadira lemapean burutuko da.

Arrastoa

UPV-EHuko irakasleek presoaren egoera salatu

UPV-EHuko 60 bat irakasle Madril joanak dira euskal preso politikoek jasan behar duten egoera salatzerako. Unibertsitatean matrikulaturik dauden euskal preso politikoei irakaskuntza eta unibertsital autonomi eskubideak errespetatzen ez zaizkielako, Madrileraino joatea erabaki dute beraien irakasleek. Sakabana-keta politika martxan jarri arte, presoek irakasleen bisitak izaten zituzten eta behar adina testu-liburu izateko aukera zuten. Orain, aldiz, hori hala ez dela eta, protesta ekintza bat burutu

dute.

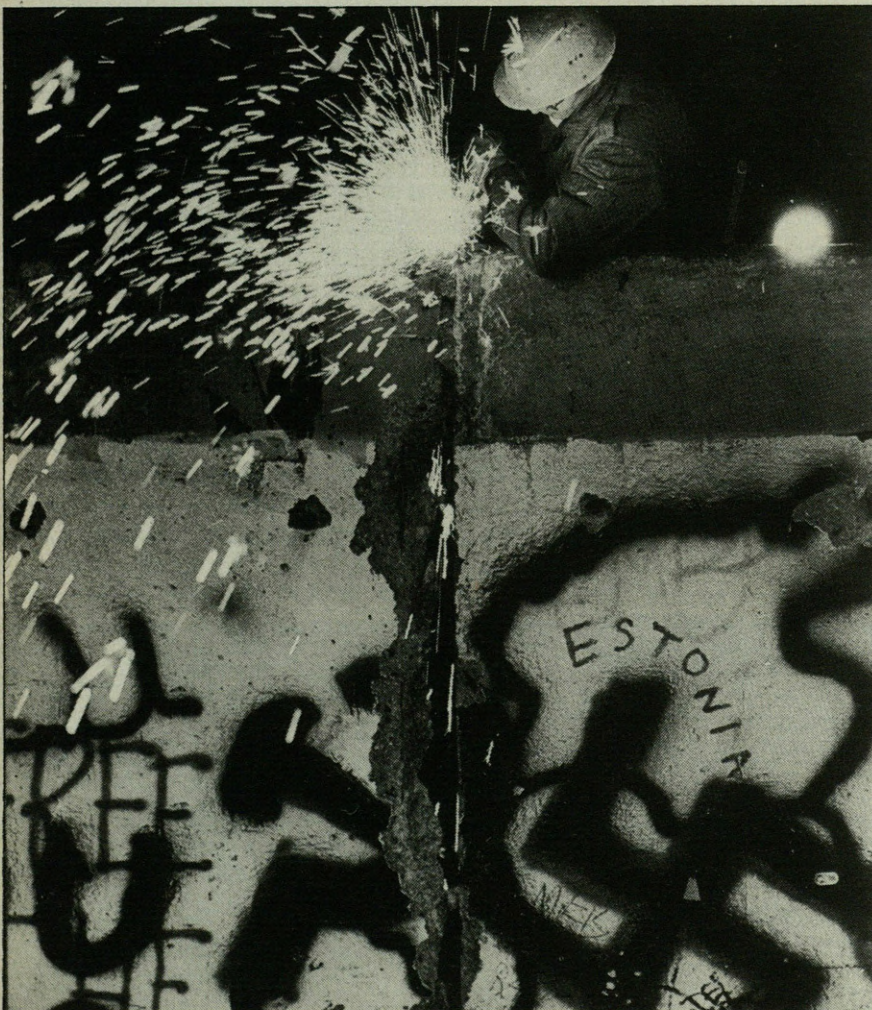
Irakasleen kotxe bat Herrera de la Manchako espetxera abiatu da, eta 60 bat irakasle aldiz, Madrilerako zuzenean, DGIP delakoaren bulego nagusian salaketa bat aurkezteko batetik, eta Nazioarteko Prentsa Aretoan prentsaurreko bat eskaintzeko bestetik. Unibertsitate honetako irakasle eta doktore ezberdinek, presoaren egoera eta eskubideen zapalketaren berri emango dute.

Eki Alemaniako Ezker Gaztearen partaide batekin eleketan

«Alemania handi horretan ez dugu pentsatu ere egin nahi»

Murrurik ez zegoela nobedadearekin, Berlingen izan berri gara. Ekialdeko partera pasa gara, hango egoera gorabeheratsuen berri zuzenean ekartzeagatik. Junge Linke, Ezker Gaztea mugimenduaren partaide batekin solastatu gara. Wolfgang Domke da bera, argazkirik nahi ez zuen 28 urteko teknikaria.

Alde egiten zutenek behartu zuten DDRko gobernuak bota zezan murrua.

ARGIA.— Zer zarete, zuek?

Wolfgang Domke.— Gazte marxistez gehienbat osatuta dago gure mugimendua. Urria hasieran sortu genuen taldea, ezkerraldeko indarrak biltzeko xedean.

Asko SEDkoak [DDR, eki Alemaniako partidu komunistakoak] ginen hasieran, eta haiekin ez ginen gustora ja, SED bapatean marxista-leninista izatetik «apolitiko» izatera pasa zen eta. SED orain nor doan jakitea zaila da, elementu sozial-demokratak ari dira sartzen, «gizarte ongizate»az hitzegiten dute, gauza garbirik ez.

A.— Nola funtzionatzen duzue?

W.D.— Lan talde ezberdinak ditugu, bat zientzia marxista ikasten du, guretzat garrantzitsuenak ez da Marxek esan zuena, haren lan metodoa baizik, hark orduko gizartea nola aztertu zuen eta zein ondorioak atera. Ez gara baina horretara mugatzen, Hegel ere aztertzen dugu...

SED-ek nolabait ere eutsi

Gero ekologia taldea dugu, asteburuetan denok joaten gara egoitzetara lanera. Aktibitateak antolatzen ditu beste lan talde batek. Zuzendaritza eta ekonomia taldeak eratzen ari gara orain. Aha! leginak egiten bait ditugu ikasitakoak praktikara eramaten.

Hasieran hiru bat mila ginen. 15 herrialdeetatik 12tan ari gara.

A.— Zein da zuen proiektu politikoa?

W.D.— Ez dugu modelo zehatzik, gu-

Abenduaren 21eko manifestazioa ekialdeko Berlinen, EEBBn kontrako protestan.

re burua sozialista eta humanistatzat dugu. Gizarte sozialista bat, propietate sozialistarekikoa. Ahulekiko begiramena.

A.— Zein dira orain SEDen helburuak?

W.D.— DDR fuerte bat nahi du, propietate pribatu txikiak lagundu baina neurri ez handi batean, kooperatibak... Kurioso da ikustea nola, kooperatiba horietan ari diren nekazariarik inork ere ez du BRDr aldegin.

Beste sektore batek kapitalaren %49a kanpokoa izan behar duela, dio, eta %51a bertakoa. Modelo horren ondorioak ikusten ditugu Hungarian, guk ez dugu horretara nahi.

A.— Zer beste proiektu dago?

W.D.— CDUK [kristau-demokratek] beste helburu batzuk ditu: merkatu libre eta gizarte mailan ahulago dire-

nak, zulora sartu gabe, nolabait ere laguntzea. Baina jendeak ez du hori onartzen hemen.

Kristau-demokrata franko SEDen sartzen ari dira orain, SEDetik aldiz beste militante batzuek hanka egiten dute komunistak direlako eta ez dute oraingo eboluziorik onartzen. Norabiderik gabe dakusate partidua. SED orain SDP deitzen da, Sozialismo Demokratikoaren Partidua.

Nahikoa apoioa dute, diote inkestek. Jende askok dio SEDez kanpo ez dagoe-la alternatibarik, berek dutela jenderik kompetenteena herria altxatzeko, eta ez-kertiarrenak direla gainera.

A.— Esaiguzu gehiago SEDren egoeraz.

W.D.— Nik dakidala 400 edo 500 mila kidek laga dute partidua hilabete haue-

Batasuneranzko zurrumbiloan

Ekialdean azken egunotan Modrow-en gobernuak berealdiko zailtasunak ezagutzen dituen bitartean, bere dimisioa eta Alemaniaren batasuna eskatzen duten manifa izugarriak, mendebaldeko Europa ez dira baretzen, ez baretuko ere puska batean, bi Alemaniaren batasun probaleak sorturiko kezka.

Errepublika Federalesko alemanek berrek ere duda egiten dute, ezezagunera irekitzen den ate horren aurrean. Zeresanik ez italanoek, ingelesek, eta bestek.

Alemaniak, lehentasuna emango ote dio martxan zegoen eta orain piska bat atzenduta gertatu den hamabien Europako batasunari? Badirudi bapatean meneratzen zaila zaion zurrumbilo batean sartu dela. Haiek sortu gura duten Europa eta Frantziak edo Holandak sortu gura dutena, gauza bertsua ote da?

Orain, bertakoak eta kanpokoak, ekialdeko maiatzaren 6ko hauteskundeetan SEDek zer egingo duenari begira daude. SEDek ez du eritzi garbirik azaltzen batasunari buruz, baina bere buruzagi berri den Gregor Gysi-k esan duenez, «gure partiduak eragotzi dezake eskuindar Alemania handi baten sortzea».

“**E**z genuke gure Parlamentua Errepublika Federaleskoaren kopia bat izatea”

tan. Gizartea eta partiduaren aldaketak oso lotuta daude. Azpiegitura beren eskuetan zeukaten, baina gauzek eskuetatik aldegin zieten, hainbat jenderen ihesketarekin erabat ez-gauza sentitu ziren. Jendea kaleratu zen, manifestatu, eta behartu zuen zuzendaritza alda zedin.

Erreformatik beharrezkoak ziren. Partidu baten esku ez bait dago egia. Talde desberdinen arteko eztabaida eta borrokaz bilatzen da bidea. Bai eskuineko partiduekin ere, non ez diren oso eskuintekoak.

Urrira arte SEDk zeukan gobernu bere eskuetan, nahiz beste bost partidu izan ez zuten ezertarako ahalmenik, ez zegoen dialektikarik. SEDek nahi zuena egiten zuen. Urritik hona hutsune politiko bat sortu da, bai SEDek bai besteek ere bete nahi dutena.

Oso prozesu gogor eta zaila da, denak ari direlako profitatu nahian, denek nahi dituzte azpiegiturretan sartu eta barruan sendotu. Metodo zikinak ez dira falta.

Sovietar Batasuneko aldaketa ignoratu egin zen gobernuaren aldetik, baina herriak jaso zuen mezua, eta ihesketek lehortarazi zuten egoera.

BRDren menpe ez izan nahi

A.— Zein eredu ekonomiko antzematen duzue?

W.D.— Bakoitzak berea egiten du orain. Nahasketa bat izango dela pentsatzen dugu guk, kapitalismoa sartuko dela, propietate sozialista ere izango dela, herriaren propietatea. Produzitu behar berak planifikatuko duela pentsatzen dugu.

A.— Pasa gaitezen Alemaniako batasunaz hitzegitera.

W.D.— Gu zeharo batasunaren kontra gaude. Alemania handi horretan ez dugu pentsatu ere egiten. Baina kontutan hartu behar da %55a alde agertzen dela inkestetan, guk ahaleginak egingo ditugu ez dadin hori gerta. Ez dugu nahi BR-

Dren errepublika bananero bat izatea, bere menpe egotea eta soldata merke leku bat izatea.

A.— Baina hori gertatuko da, nahiz independente segitu.

W.D.— Gure gobernua argi badabil, ez da gertatu behar, 80ak arte egur-sistema bati jarraitu diogu, eta besteak kapitalismoan aritu dira. Guk ez dugu ez batea ez bestea nahi.

DDR oso ahulduta dago eta BRDk [mendebal Alemania], sartuz gero, egoera meneratuko du, badakite eurek daukatela indarra. Guk nahi dugu behintzat hemengo ezkerreko talde guztiak txapel baten azpian sartu, krisi honetatik indartuta atera gaitezten.

A.— DDR barruan zein talde dago batasunaren alde eta zein dago aurka?

W.D.— Ezin da jendea kajoika banatu, jendetza handi bat dago kontsumismoaren alde eta horiek elkarketa nahi dute, gero dago inteligentsi talde bat alde dagoena pertsonalki mendebaldeko teknikak-edo lagunduko liokeelako. Gero axola politiko handirik gabeko jende asko dago, orain bapatean horren alde direnak, inferioritate konplexu batek-edo ateratzeko.

Partiduetan CDU eta LDP [liberalak] daude alde; SPD [sozial-demokrata] ez da posizionatzen. Partidu hauek BRDtik laguntza materiala jasotzen dute. LDPk hango FDPren laguntza du, SPDk [orain-txe arte SDP zena] SPD bere homonimo sozial-demokraten...

Batasunaren aurka azaldu den partidu bakarra Nekazariena da momentuz. Esan beharra dago BRDko SPD [orain oposizioan dagoena] ere ez dela batasunaren alde argi azaldu, baina kontrako-

Europako «alemanak»

Lau estatu ia zeharo germanofono dago: BRD (60,5 milioi), DDR (17 m.), Austria (8 m.), Suiza (4,5 m.)

Mendebaldeko European, gutxiengo hauek: Frantzia 1.200.000, Belgika 60.000, Dinamarkan 23.000, Italian 24.000, Tirol hegoaldean batipat.

Erdi eta ekialdeko European, gutxiengo hauek: Jugoslavia (12.000), Hungria (22.000), Txekoslovakia (86.000), Polonia (100.000), Errumania (400.000), Baltikoko errepublikak (1.300.000), eta SESBeko gainerako errepubliketan berriz 2 bat milioi alemaniera hitzun dago, Kazajstan eta Siberian batipat.

rik ere ez du esan.

A.— Zer, Neues Forum-i buruz?

W.D.— N.Forum urria baino lehenagotik ari da lanean, intelektualak biltzen ditu batipat, oso konpetenteak, nahiko erradikalak ere bai. Lehen elizaren babesean antolatzen zituzten beren bile-rak, orain herrialde denetan daude zabaldua.

«Ez dago oposiziorik»

Neues Forumen problema da, erraza zela hau eta hau ez dugu nahi esatea, baina modelo berriak proposatzea anitzez zailagoa dela. Sozialista eta demokratikoak garesta esatea bat da, beste bat da egitea. Talde horretako jendea oso da hitzetan trebea.

Ez dira partidu bat oraingoz, baina horretan DDRk hauteskundeak buruz zein lege jartzen dituen zain dago.

A.— Zeinek darama DDRn oposizioaren indarra.

W.D.— Orain ez dago oposiziorik, ez dago zeinen aurka egin eta, inor ez bait dago boterean.

Zein partidu dauden? Ezkerretik hasita, PDS —orain arteko SED, 1.700.000 kide duena oraindik—, Neues Forum, gero Ezker Batasuna, gero *Dinelken* ('Krabelinak', sozial-demokraten sinboloa), eta Nekazarien Partidua, 80.000 kiderekin.

Zentro aldean NDPD dago, artisauen partidua nolabait, lantegi txikiak jendea, beste 80 bat milarekin, hori ere ezker alderakoa, gero LDP, erdian, erdi-eskubian, eta gero CDU, kristau-demokratak, eskuinean; azken bi horiek

ehun-na bat mila kide dituzte.

Gero ultrak daude, zeharo batasun-zaleak, BRDtik material asko altxatzen dutenak. Berlingo auzo batean 800 bat kide dute horiek, Dresden eta Leipzigen ere badira. Denborarekin uste dut herri txikiagoetan ere lortuko dutela euskarri-rik.

A.— Zer gertatuko da hauteskundeetan?

W.D.— Legea egiteko dago, baina guk ahaleginak egingo ditugu partiduak bakarrik ez, gazte, emakume taldeak, sindikatuak parlamentu barruan egon daitezten, orain arte bezala; ez genduke parlamentua BRDkoaren kopia bat izatea, partiduek herriaren %20aren hitza eramaten bait dute eta %100aren ordez erabakitzen, hori zorakeria iruditzen zait.

Diodan hori posible izango da baldin eta ezkerreko mugimenduak ez badira partidu gisa elkartzen, eta baldin eta ez-kerra batzen bada.

A.— BRDko berde edo autonomoekin harremanik duzue?

W.D.— Bai, hemen ere bada partidu berde tiki bat, sortu berria, ezkerreko finen, ekologismoaren alde ari dena kapitalismoaren aurka ari bait da. BRDko berdeak parlamentuko talderik ezkertiarrak da eta gu bezala batasunaren aurka daude.

Gu autonomoekin eta gazteri sozialistekin gaude harremanetan, gu, gazteei dagokienez NDPDren «Ortzadarra» edo beste partiduen edozein gazte-talde bakoitzaren jende gehiago dugu.

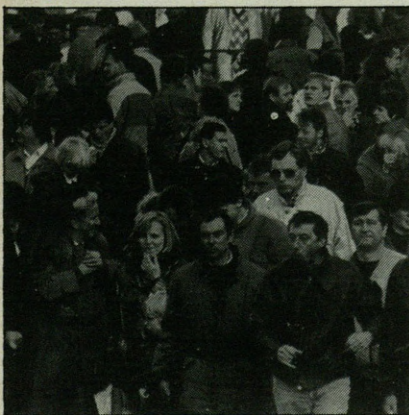
Autonomoengandik badugu zerikasiaz franko, eskuinari nola aurka egin dakioke... Horrek ez du esan nahi guk kalean eskapate puskatzen edo ibili behar dugunik. DDRko ezkerrek hango berdeen gertatu dena ez gertatzea saiatu behar dugu, talde gehiago izan eta esizio gehiago izaten bait da, guk batasuna dugu gogoan, gainerantzean eskuinari mesede.

Eztabaidatzen ere ikasi behar dugu, SEDren gazterian egiten ez zena, han batzuek hitzegin eta besteek entzun egiten zuten: Eztabaidaren kultura ikasi.

A.— SESBeko inongo talderekin harremanik?

W.D.— Orain arte ez, han gazteentzako Komsomol bakarra dago, hori oso urrutit gelditzen da guretzat.

JOXI RAZKIN

Mendebaldeko Berlingo kale irudi bat, jendetza handiek muga pasatu zutela.

Azken epaiak ez ditu gauzak erabat argitu

BAKERIK EZ BATZOKIEN GERRAN

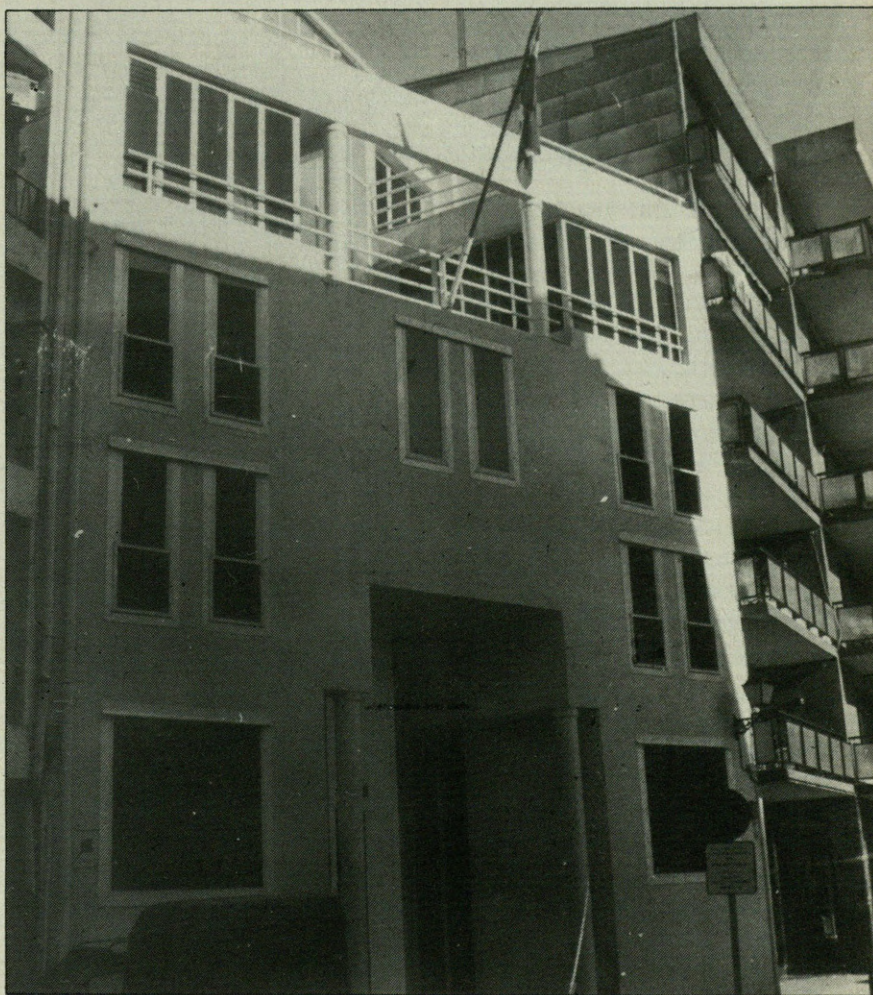
Urtarril honetakoak izan dira 'batzokien gerra' delakoaren gaineko epaileen azken erabakiak. Hilak 12 zituenean, Bilboko Entzutegi Probintzialak GBBko kide ohien errekurtsioa atzera bota zuen, orain Eusko Alkartasunakoak direnen kanporatzea ontzat emanez; EAJ-PNV izenaren titularitate osoa gaur egungo EAJrena dela argituz. EAJk Donostia inguruko 7 batzokiren inguruan gertatutakoak zirela eta aurkeztu zituen kereilak epaitarako ikusiak geratu ziren urtarrilaren 16an Donostian burututako epaiketan.

Donostiako batzokiei buruzko kereilak EAJk aurkeztu zituen 26etatik 7 baino ez dira. Kereilok banaketa gertatu eta batzokien eskuratzean jazotako iskanbilak direla medio sartu zituen EAJk, orduan egin ziren zerrail aldatzeak ezlegaltzat jotzen bait dituzte, GBBko idazkari den Pedro Tolosak adierazi digunez. «Zerrail aldatzeari dago-kionez, jurisprudentzia sortu duten sententziak badaude, non falta hori delitu penaltzat jo eta lehenengo egoera berrezartzen agintzen den», dio jeltzaleak.

Jakina, EAJk prezintatzea eskatzen dituen Donostialdeko batzoki hauek —Donostiako 4, Hondarribiako, Hernanikoa eta Irungoa— EAren esku daude orain. «Epaileek ez dute arazoa konponduko», azaldu digu Patxi Albizu Gipuzkoako EAko idazkariak, «eta garbi dago kasu honetan largespena erabakiko dela».

Bilboko Entzutegiaren epaiak, aldiz, lau batzokiren egoera aldatu dezake zuzenean, baldin eta Auzitegi Gorenak Bilboko epaia egiaztatzen badu —EAK Auzitegi honetara errekurrituko bait du—. Izan ere, egun Eusko Alkartasunak erabiltzen dituen Zumarragako eta Donostiako Ferrerías-ko egoitzak EAJ-PNVren izenean daude, Azpeitiako Ucin familiak EAJri doaindu

EAJ banatu eta EA sortu zenetik lau urte baino gehiago pasa dira, eta Gipuzkoako batzokien jabe zein diren argitzeke dago oraindik. 2.000 milioi baino gehiago omen dago jokuan. Zatiketa aurretik zeuden 46 batzokietarik 26 EAJk erabiltzen ditu egun, eta beste 20ak EAK. Gauzak aldatu daitezke ordea.

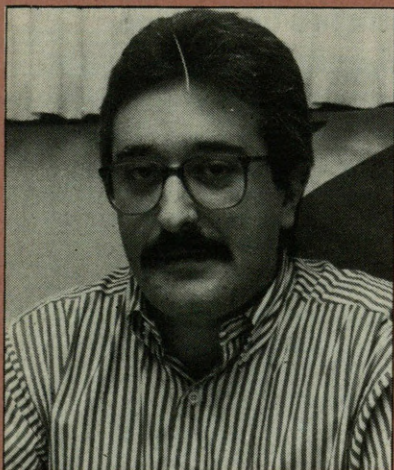
Zarauzko batzokiak kasu berezietako bat da: herriko 'EAJ autonomia' izenean dago eta EAren esku dago egun.

PEDRO TOLOSA
(Eusko Alderdi Jeltzalea)

«Batzokia EAJren egoitza naturala da»

Eusko Alderdi Jeltzalean batzokien gatazkaz arduratzen da Pedro Tolosa, Gipuzku Buru Batzar-eko idazkaria. Donostia-ko Zarautz Hiribidean duten egoitza berrian hartu gaitu.

MANOLO

Argia.— Bilboko Entzutegiaren epaiak lau batzokien egoeran eragin-
go du ezta?

Pedro Tolosa.— Bai baina epai honek batzoki guztietan eragin beharko luke. Historikoki denok dakigu batzokia EAJren egoitza naturala dela, eta epaitegiek EAJ gu garela baieztatzen dute, beraz, batzoki horiek, sozietate anonimoen izenean egonda ere, EAJren eskuetara pasa beharko lukete.

A.— Baina EAKoek diote batzoki horiek ordaintzeko dirua bere jendeak jarri zuela batez ere.

P.T.— Baina norbaitek Errealaren bazkide izateari uzten dionean porteria bat eramaten ez duen bezala, EAJkoa izateari uzten dionak ezin du batzokia berekin eraman, eta EAK 20 eraman ditu.

A.— 1988ko elkar hizketa haietan konponbide batera heltzeko ahalegin horretan diru eskaintza eta eskariak izan omen ziren...

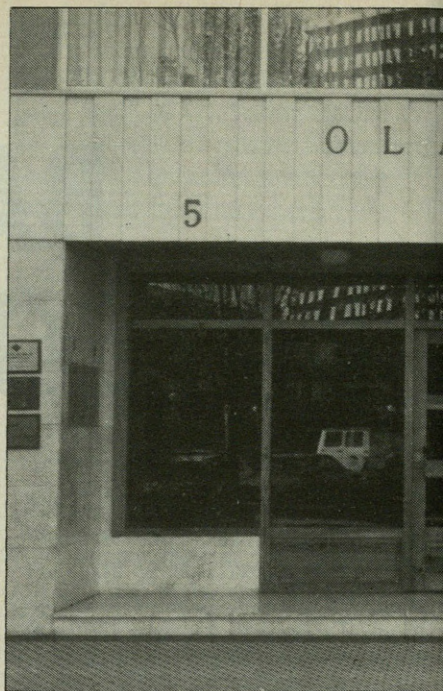
P.T.— Bai, aurrez aurre geundenean sarritan geratzen ginen elkarri begira, isilik, eta hortik ateratzeko formula desberdinak jartzen genituen mahai gainean: 'guk hau hartzen dugu, zuek hau, hainbeste diru guretzat...', eta horrelakoak, ez dakit zein diru kopuru aipatu ziren.

A.— Nola amaitu daiteke kontu hau?

P.T.— Ideiarik ez. Gu ez gaude itxita, elkar hizketak berririo hasi nahi badituzte, dei dezatela besteetan egin izan duten bezala. Baina Bilboko sententzia Gorengo Auzitegira errekurritzen badute, hori ez da borondate oneko frogara izango, Gorengoak gauza bera esango duela garbi bait dago.

I.M.

zior, eta Zarauzkoa herriko 'EAJ autonomoa'ren izenean dago. Orduan, epaiak EAJ-PNV siglen titularitatea oraingo EAJri ematen dionez, lehenengo hirurak behintzat honen eskuetara pasako lirateke —Zarauzkoak kasu eztabaidagarria izaten segiko luke—. EAKo Patxi Albizu berak aitortu digu Auzitegi Gorenak epaia egiaztatuko balu Zumarraga, Azpeitia eta Ferrerías —Earen egoitza zentrala— egoitzetatik hanka egin beharko luketeela.

Earen esku dago Donostiako Ferrerías-eko egoitza, jabetza EAJ-PNVren izenean dagoen arren.

Sozietate Anonimoak

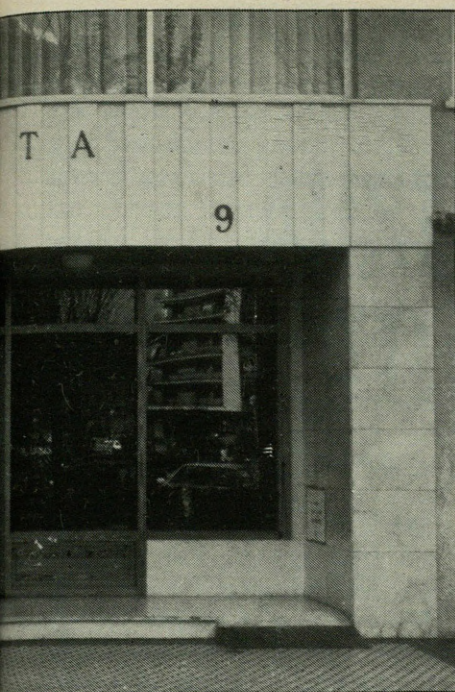
Lau batzoki horietan konponbidea ailegatzeke baldin badago, beste guztietan egora are ilunagoa da: 1936.eko gerra aurretik eta 1977a geroztik osatutako Sozietate Anonimoak dira batzoki gehien jabe ofizialak, eta akzionistak EAJ eta EAKo kideen artean banatzen dira —geraurrean osatutako S.A.en kasuan (Errenteria eta Tolosa esate batera) HBko batzuk ere badaude akzionisten artean—.

S.A. hauen kudeaketa Administrazio Kontseiluek daramate eta, jakina, EAK kontrolatzen ditu batzuk eta EAJk besteak. Halarik ere, banaketaren garaian batzokiak ez ziren horren arabera banatu, azken finean, EAJ zein EAKo iturriek aitortu digutenez, zerraila lehenengo aldatu zuenak erabiltzen gaur egun du egoitza. Eibar-ko batzokiaren titular den S.A.ko Administrazio Kontseilua, esate batera, EAKo jendeak kontrolatzen du, baina egoitza EAJk erabiltzen du egun; eta Donosti Zahar batzokia, berriz, Earen eskuetan dago Kontseilua jeltzaleek kontrolatzen duten arren.

1986ko udazken hartako gorabeheren ondoren, honako hauek dira alkartetxe bihurtu diren batzokiak: Alegi, Ataun, Azpeitia, Deba, Gros, Altza, Martutene, Antiguu, Donosti Zahar, Amara, Hernani, Hondarri-

EAJ zein EAKo iturriek aitortu digutenez, zerraila lehenengo aldatu zuenak erabiltzen du gaur egun egoitza

MANOLO

bia, Irun, Lasarte, Legazpia, Ordizia, Pasai Donibane, Pasai San Pedro, Zarautz eta Donostiako egoitza zentrala (Ferrerias)—20 guztira—. EAJk erabiltzen dituenak, berriz, Aia, Andoain, Aretxabaleta, Arrasate, Azkoitia, Beasain, Bergara, Eibar, Elgoibar, Errenteria, Eskoriatza, Getaria, Idiazabal, Lazkao, Lezo, Mendaro, Mutriku, Oiartzun, Oñati, Ormaiztegui, Pasai Antzio, Soralueze, Tolosa, Urnieta, Usurbil eta Zestoa dira —26 guztira—.

Negoziatu beharra

EAJk Justiziaren ebazpenek gauzak argituko dituzten esperantza gehiago dute, baina finean, bi parteak agertzen dira berriro negoziaketek ekiten prest. Eusko Alkartasunako Patxi Albizuk konponbidea ailegatzen hortik etorriko dela errepikatutako digu behin eta berriro, EAJko Pedro Tolosak jarriera pasiboagoa agertu digun

Sozietate Anonimoak dira batzoki gehien jabe ofizialak, eta akzionistak EAJ eta EAko kideen artean banatzen dira

PATXI ALBIZU
(Eusko Alkartasuna)

«Gure artean konpontzeko kontua da hau»

Gipuzkoako EAko idazkari den Patxi Albizuk azaldu digu, gatazka honen gune garrantzitsuena den Donostiako Ferrerias-eko egoitzan, bere alderdiak batzokien gerra honi buruz duen eritzia.

Argia.— Nola ikusten duzu arazoa azken epaiaren ondoren?

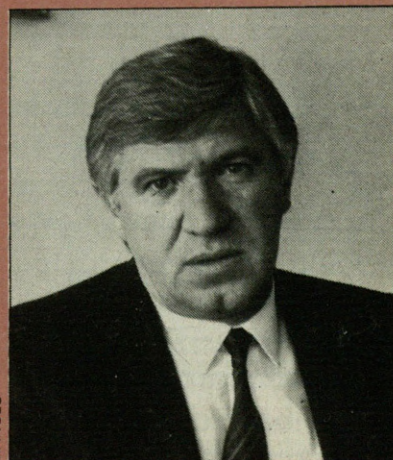
Patxi Albizu.— Komunikabideen agertu denaren arabera galtzen ari garen itxura eman nahi dute, baina ez da horrela, irabazten goaz, epaiek gure jokatzen dute. Kontuan izan sententzian GBBko kide ohi bezala ia nortasun juridikoa ematen zaigula. Eta Donostiako keirelan kasuan, aurretik ziurtatzen dizut largespena erabakiko dela.

A.— Baina Gorengo Epaitegiak sententzia konfirmatzen badu, zer gertatzen da? Hiru egoitza behintzat utzi egin beharko dituzue, ezta?

P.A.— Bai, Ferrerias-etik esate batera, hanka egin beharko genuke. Baina gure tesia, lehenengo egunetik, hau epeitigitan konpontzeko gauza ez dela da, gure artean konpontzekoa baizik.

A.— Nola konponduko da azkeanean arazoa?

P.A.— Begira, gu orain EA gara, EAJ-

MANOLO

tik joan gara, baina gurea dela uste duguna defendatzen ari gara, eta kereila kriminalekin eta abar inora ez goazela uste dugu. Honekin bukatu beharra dago, eta modu bakarrean egin daiteke gainera: eseri eta hitzeginez.

I.M.

bitartean —«ez ditugu negoziaketaren ateak itxi; hitzegin nahi badute, etor daitezela».

Gatazka piztu zenetik ibili dira, izan ere, konponketa batetara heltzeko ahaleginean. Isilpeko 11 bilera bederen egin zituzten EAko ejekutibaren buru Markel Izagirre zen garaian, 1988ko udaberrian gehienak, eta akordio batetara heltzeko gutxi falta izan omen zitzaizen bilera haietako batean. Ferrerias-eko egoitza nagusia izan bide zen oztopoetarikoa bat. Arazoa nolabait bideratzeko ahalegin horretan diru eskaintzak egon zirela ere aitortu digute bi aldeek, kopuruak zehaztu nahi izan ez digute arren.

Negoziaketa horiek eten egin ziren or-

dea, Markel Izagirreraren taldeak EA barruan izan zituen arazoak zirela medio, GBBko idazkariak esandakoaren arabera. Anjel Larrañaga EAren ejekutibaren buru jarri zenean elkar hizketek berriro ekiten saioak egin ziren, baina «zirkunstantzia politikoak medio», ez zaie behar bezala ekin. Orain, Bilboko Entzutegiaren epaiak eta Donostiako Entzutegiaren epaietak oraindik amaierarik ezagutu ez duen batzokien gerra hau berriro haizatu dute, batekoak zein bestekoak elkar hizketen beharra aldarrikatzen hasi dira berriro, «alderdi politikoak baino inmobiliariak garela dirudi eta!».

I. MURUA

Sindikatuak desfuntzionaritze prozesua errotik gaitzetsi

POSTARITZA ZERBITZUA PRIBATIZAZIORANTZ?

**Garai latzak
postaritzarako.
Historikoki
kartaketariaren
iharduna herritarren
kuttunena izan ez bada
ere, egunotan postariak
eta hauen zerbitzuak
pikutan jarriak ditugu.
Administrazioaren
privatizatze gogoen
aitzaki ezin hobea
batzuren ustez omen.
Bitartean historikoak
ere diren gatazka
laboralak pil-pilean.**

Frantziako estatuan ederki asko aurreratua dugun prozesua da postari zerbitzuan ematen ari den desfuntzionaritze urratsaldia. P.T.T.ak, posta zerbitzu frantziarrak, dagoeneko ezagunak ditu privatizazioaren kontra egiten diren langile mobilizazioak. Estatu espainiarrean berriz, azkenaldi honetan areagotzen ari dira kritika hauek, arestian *historikoak* definitu ditugun beste sindikal aldarrikapenekin batera. Bi estatuetan sumatzen den privatizatze joerak, noski, eragina dextente dauka Euskal Herrian finkatuta dauden bi posta zerbitzuetan —*Correos* eta PTTan—. Errenkadotan “*Correos*”en garatzen ari den situazioan erreparatuko dugu batez ere, erreparatutxo beraz, Hegoaldeko egoerari legokioke gehien bat —Iparraldeko egoeraz edo Euskal Herri osoko egoera aztertuko lukeena beste lan zabalagorako utziko genuke—.

Ezin ahaztu halaz ere, aipatu laboralaritza edo desfuntzionaritze hori munduan barrena emana dela jadanik, hala Japonen nola Europako hainbat estatutan: Britainia Handia, Alemanian edota Italian. Baita C.E.E.k berak eraturta duela dagoeneko idazkaritza bat posta zerbitzuen tarifak bateratzeko asmoz eta seilu edo tinbre bakarraren sorkuntzan arduratzeko.

Kritikez beste, ez omen da ezer botatzen

Postaritzaren inguruan gaur egun. Oso zientifikoa ez bada ere, adibide xume bezain irudigarri bat, argazkietan genbiltzala Donostiako Postetxe nagusiko paketeria saileko hiladan konstataturikoa: *«Hau negargarria da! hilabete osoa fardel xixtrin bat jasotzeko! —etxeok andre heldu batek nahiko haserre— Eguberritako karta eta postal piloak errua duela esateko! Ez ote dute jende gehiagorik ala?»*.

Plan bat martxan omen dago Correos pribatuen eskuetan uzteko.

Belarriak tente jarri eta horrelakoak makina bat jaso genitzakeen, atzerapenak direla, galdutakoak direla edo seguritatea dela. Egoera honi buruz bada, —kexen arazo puntualaz zein gainontzeko gaiez— bi eritzi bildu ditugu besteak beste, bata Juan Antonio Redondo Gipuzkoan *Correoseko* Lurralde Buruarena eta Iñaki Gil-ena, LAB sindikatuko postaritz delegatuarena —beste sindikatuetikiko kontak-tzeko ahaleginak antzuak izan direla esan behar—.

Posta zerbitzuak hobetzeko ez omen da aspaldidanik inolako ahaleginik egin, hala uste du behintzat gure solaskideetarikoa-tek, Iñaki Gil de San Vicente postari eta ordez-kari sindikalak: «*Correos-en urteak dira ez dela inbertitu. Ez da dirurik sartu teknologia berritzeko, ez langile berziklatzeko edo ez eta instalazioen berrikuntzan esate-rako. Alegia, ez dela txakur txiki bat ere sartu, zerbitzuari hondamenera joaten utziaz*». Bere ustez ere etekingarria izan zi-tekeen guztia (telekomunikazioak) Posta zerbitzutik at eraman da, *Telefonicara* pa-seaz.

Azkartasunean ere ohizko bitartekoak erabiltzen dira, RENFE eta penintsula oso-rako lau abioi, «*eta gainera ez dago bana-tze sarerik —dio Gilek—, Europarekiko ale-gia, han 100 kartera badira estatu espāño-lean 25, %25*». Areago, nahita egiten den politika dela uste du, nahitazko usteltze po-litika alegia «*horrela gero gaizki dagoela justifikatzeko. "Mamu" publikoa akabatu nahi dute, gero pribatizazio errazteko*».

Ez da eritzi berekoa Juan Antonio Re-dondo *Correoseko* lurralde burua: «*Egia dena da gaur egun jendea eskatzen ari de-la posta zerbitzu moderno bat, ziur azka-rra eta efikaza. Eta horretan gaude, eta gu-re buruarekin gero eta exigenteago izaten ari gara. Egunero horretan gaude, zerbi-tzua hobetu, leku gehiagotara ailegatu, se-kuritatea meioratu (berez galdutakoen por-tzentaia nimiñoa da)*». Zerbitzuaren azkar-

«**Mamu publikoa**
akabatu nahi dute, gero
pribatizazioa errazteko»

I. Gil de San Vicente
(LAB)

Azkartasuna postaritzari berez dagokion ezaugarria da.

tasunean ere konfidantza osoa du: «*Azkar-tasuna, Postaritzari berez dagokion ezaug-arria. Aurten, Europakoekin homologa-tzen gaituen mailatara iristen ari gara: Gi-puzkoan adibidez, korrespondentziaren %90a, jaso eta bi egun geroago entrega-tzen da, baskongadasen barrukoa ia %100a hurrengo egunean eta kasu batzu-tan egun berean*».

Pribatizazioa

Hainbat komunikabidek plazaratua dute balizko informe bat non argi eta argi aipa-tzen den Postaritzaren egoeraren soluzioa pribatizaziora jotzea dela. Iturri izkututako txosten hau, 1989ko data duelarik, *Cor-reosek* egindakoa omen da, non besteak beste botatzen dira horrelakoak: «*Zerbi-tzuaren efikaziak goia jo du*», «*40.000 mi-lioitako boltsa beharko litzateke konpetibi-dade minimo batetara iristeko*», «*aurtengo zorra 50.000 milioitakoa da*».

Neurri asko botatzen dira txosten hone-tan, egoera horri konponbiderik emateko, besteak beste Postaritzako funtzionarigoa-ren laboralizatzea edo beste ministraritz-a-ran pasatzea. Azken finean pribatizazio-rantz abiatzeara. «*Ofizialki, ofizialki, nik ez dakit ezer —Redondok—, baina ez dut ulertzen horrelako gauza tyraszendental-a nola aireratzen den modu horretan. Argi eta garbi dugu postaritz publikoa dela eta hala izango dela. Guztiz komentzitua na-go ez dela pribatizaziorik egongo. Toxika-tzeko nahi batekin egingo ziren*».

Gil berriz, beste ustekoa da, «*Plan bat dago egina dagoeneko, eta kasu batzutan*

Hego Euskalerriko espedientatuak

3.007 langile biltzen ditu postaritzak Hego Euskadin, horietatik 250 espe-dientatu daudela. Estatu Espāñolean aitzitik, 59.900tako plantilan 40 (azken datu hau CCOOrena). Hona xehetuta espedientatuen zerrenda (asko dira pro-zesu bat baino gehiago dauzkatenak):

- 200, Josu Muguruzaren Greba Oro-korra dela eta.
- 78, "carácter grave" abizenez, LABeko delegatuekiko elkartasuna adieraz-teagatik.
- 18 "de carácter muy grave", batzuk bi dituztela.
- 2 zigor "muy grave" delakoaz.

J.O.

martxan jartzen ari da pribatuen eskuetan Correosa uzteko. Horrexegatik egoera beltz eta iluna saldu nahi digute, baina erremediorik ez duen egoera. Jakina! us-teltzen utzi dute».

Istilu ugari

Nahiko globala den egoera honek, Hego Euskadin bere ñabardura propioak ere azaltzen ditu. 3.000 lagun biltzen dituen funtzionarigo hau hala ere hasia da mugi-tzen. «*Berez mugikorrenak gara, —dio Iña-ki Gilek—, eta hori oztopo bat da pribati-zatze plan honetan*». Datu objetibo bat: Hego Euskadin 250 disziplina expediente daude, Estatu Espainiar osoan 40, alegia, 3.000 inguruko plantilan ziento laurden bat eta 60.000koan berrogei. Redondoren ustez arazo hau ez superbaloratu behar, «*nahiz eta egon badira expedientatuak, baina inor ez lanpostutik botata eta oso posiblea da despido isunik ez egotea, ezin liteke koilarea erosi zakurra izan baino le-hen*». LABeko ordezkararen eritziz berriz, «*matxakatu nahi gaituzte, eta batez ere, es-klusiboki kasik, gure sindikatuakoa*».

JOXAN OIZ

Gasteizko AMVISA entpresak euria sortarazteko ikerketa eskatu berri du

EURI ARTIFIZIALAK TANTA GUTXI

Gasteizko uraz arduratzen den AMVISA entpresak, teknika hau Araban ezartzeko asmoa du, izan ere ur eskasia latza bait da. Euri artifizialaren teknika hau aplikatzeko, INIPSA entpresarekin jarri da harremanetan eta dagoeneko zenbait ikerkuntza eskatu dizkio INIko entpresari, teknika honek Araban izan dezakeen eragina aztertzeke, baita zer nolako baliogarritasuna duen ere.

INIPSA, Madril eta Bartzelonan kokaturiko entpresa bat da eta ingeniari-tza alorreko ikerketetan espezializaturik dago.

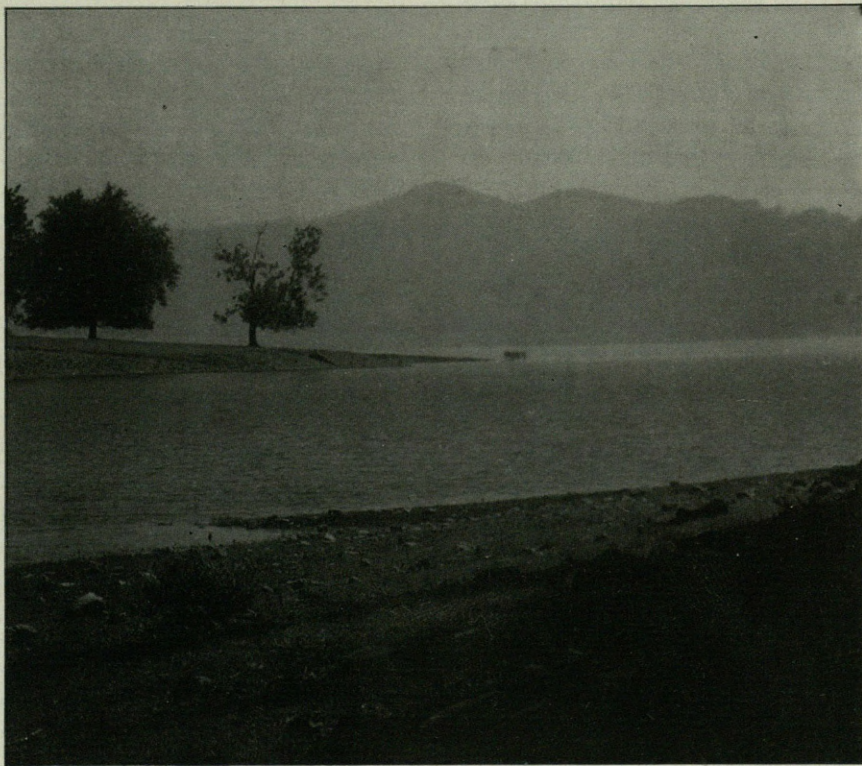
Aspaldiko teknika

Euri artifizialaren kontu hau berria dela uste bada ere, egia esateko teknika zahar samarra da. Duela berrogehi urte inguru Estatu Batuak eta Israelen zenbait esperimentu egin zen. Hodeiak nola egiten ziren asmatu zenean hain zuzen ere eraman ziren aurrera esperimentu horiek. Gure artean, berriz, duela hamabost urte inguru hasi ziren teknika hau aplikatzen, Errioxa arabarrean hain zuzen ere, kazkabarraren aurkako kanpainetan.

Teknikaren oinarria zilar ioduroa zerura botatzea da. Berotasunaren bitartez botatzen da zerura zilar ioduroa, kristal itxura hartuz. Zilar ioduro honek hodeiekin topo egiterakoan euria egiten hasten da. Dena dela euria ez da bapatean izaten eta euria emateko, ezinbestekoa da zeruan kondensazio guneak izatea, hau da, ur lurrina egoitea, gero ur tantetan bihurtzeko. Esan daiteke beraz, teknika honek euria egitea laguntzen duela.

Esan bezala, teknika hau hasiera batean Estatu Batuak eta Israelen erabili izan zen, duela berrogehi bat urte eta hemen berriz, orain dela hamabost bat urte, kazkabarra ez izateko, goizean goiz zilar ioduroa zerura botatzen hasi zirenean. Honen bitartez hodeiek ur gehiegi ez zuten bil-

Bizi dugun ur eskasia dela eta, euria nola edo hala sortaraztea burukomin frango ematen ari da azkenaldi honetan. Zenbait herritan otoitz egiten ari diren bitartean, AMVISAk hodeiei zilar ioduroa jaurtikitzeko asmoa du, euria ugaritzen ez bada.

Ura gaizki biltzeak areagotu du ur eskasia.

tzen, euria egin arazten bait zuten.

Emaitza kaskarrak

Euri artifizial honek ordea, ez dirudi oso emaitza onik ematen duenik, are gehiago zenbaiten ustetan, kaltegarria gertatzen da teknika hau. Horixe da behintzat zenbait herritan ateratako ondorioa, teknika hau aplikatu ondoren beste leku batzutan berriz, Estatu Batuetan adibidez, emaitzak ez dira hain txarrak izan. Dena dela, orain arte egin diren frogen arabera, teknika ho-

nek ez du euri kopurua gehiegi handitu, gehienez % 5aren gorakada eman da. Ikusten denez, euri artifizialak ezer gutxi hobetzen du egoera. Horren adibide gisa, 1980 eta 1981. urteetan zehar kanariar irlatan egindako esperimentu luzea. Astero astero zilar ioduroa jaurtikiz ihardun ziren hainbat astetan zehar eta esperimentua bertan behera utzi egin zen, emaitza positibo gutxi eta diru galera asko ekarri bait zuen euri artifizialak. Izan ere, ioduroa abioien bidez jaurtiki zen eta honek, jakina, gastua

«Euskadin teknika hau erabiltzea absurdoa da»

Anton Uriarte, geografia katedratikoa eta Kantauriko euriteei buruzko lanen egile, euri artifizialaz ezkor azaltzen da.

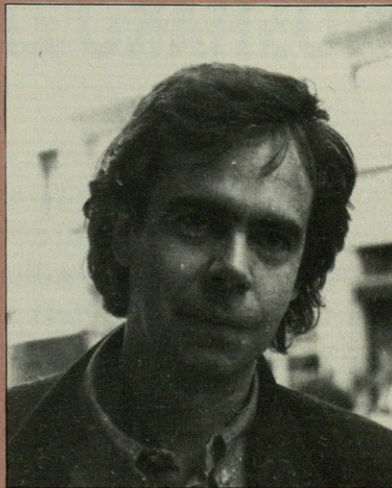
Argia.— Zer nolako emaitzak ematen ditu teknika honek?

Anton Uriarte.— Nik dakitenaren arabera behintzat, zilar ioduraren teknikak ez du inolako emaitza onik eman. Zenbait herritan erabili izan da teknika hau, baina emaitza positiborik gabe. Are gehiago, zenbait lekutan kaltegarria gertatu da. Euskadin ere beste horrenbeste gertatzen da. Egia esateko, teknika hau erabiltzea nahiko absurdoa iruditzen zait. Ipar haizerik ez baldin badago ez dago euririk. Hemengo euria, Kantauri guztian bezalaxe, orografikoa da.

A.— Batere eraginik izan al dezake teknika honek ekologian?

A.U.— Hain emaitza kaskarra ematen du sistema honek, ez duela ia eraginik. Hasiera batean arazo legalak ekarriko zituela uste zen Estatu Batuetan lehen aldiz aplikatu zenean, hodei lapurketa izango zela pentsatzen bait zen.

A.— Bestalde, azkenengo lehorre honen aurrean, ba al dago esaterik

eguraldia aurrerantzean ez dela berdina izango?

A.U.— Ez naiz batere katastrofista. Gehiegi esajeratzen dute ur eskasiaren kontu honetan. Beste urteekin konparatu ez kero, ikus daiteke %30a bakarrik gutxitu dela ur kopurua. Bestalde, sirimiria desagertu egin dela entzun izan dut. Sirimiria

mito bat besterik ez da, hemen beti euria zaparradan izan dugu. Egia da azkenaldi honetan euri gutxiago izan dugula, aitortzen dut, baina ez da inola ere egoera apokaliptiko bat, askok hala badiote ere. Iaz eta aurreko bizi duguna nahiko aldrebesa da, baina hau salbuespena besterik ez da. Guztiz anormala litzateke eguraldia erregularra izatea. Inportanteena neure ustetan, euria nola biltzen den ikustea da. Gaizki eta gutxi biltzen da, horregatik bizi dugu egungo ur eskasia hau.

A.— Beraz, berriro ere euria izanen dugu.

A.U.— Eguraldia ezin da bost egunetik aurrera nolako izango den iragarri. Eguraldiak beti elementu ezezagun bat du. Dena dela, estadistikoki esan dezaket lehorrea amaitu egingo dela eta dagoeneko amaitzen ari da. Problema, zeruan baino, bilketan eta kontsumoan dago.

I.M.

izugarri handitu zuen, nahiz eta esperimentua egin zutenek hauxe gezurtatu.

Teknika honen helburu nagusia, Euskaditik igarotzen diren hodeiek hemengo lu-

rra ureztatzea da. Izan ere, gure lurralde-tik igarotzen diren hainbat hodeik, ur tanta bat bera ere isuri gabe pasatzen bait da. Horregatik, empresa gasteizarrak iker-

ketak egitea eskatu dio INIPSAri. Oraingoz, ikerketa egitea eskatu dio soilik eta printzipioz, ur murrizketak areagotzen ez diren bitartean, euria artifizialki sortzea baztertzen da. Jose Antonio Zabala, AMVISA entpresako jereenteak dioenez, egoera oso larria izatean ekingo zaio zilar ioduroa botatzeari: «egoera larria bada ere, zertxobait itxarongo dugu, euri artifizialaren errekurtsioa, garestia eta oraindik ere behar bezala frogatu gabekoa dugu gure inguruan. Horregatik, INIPSAri ikerkuntza egitea eskatu diogu, gure lurraldean zer nolako emaitzak izango dituen jakiteko asmoz. Guztiz ziur egon behar gara horretan hasi aurretik».

Beraz, oraingoz itxarotea erabaki dute, baina antzeman daiteke euri artifizialarengan itxaropen handiegirik ez dagoela eta emaitza onak izan dituzten tokietan berriaz, euri kopurua gutxi gehitu dela.

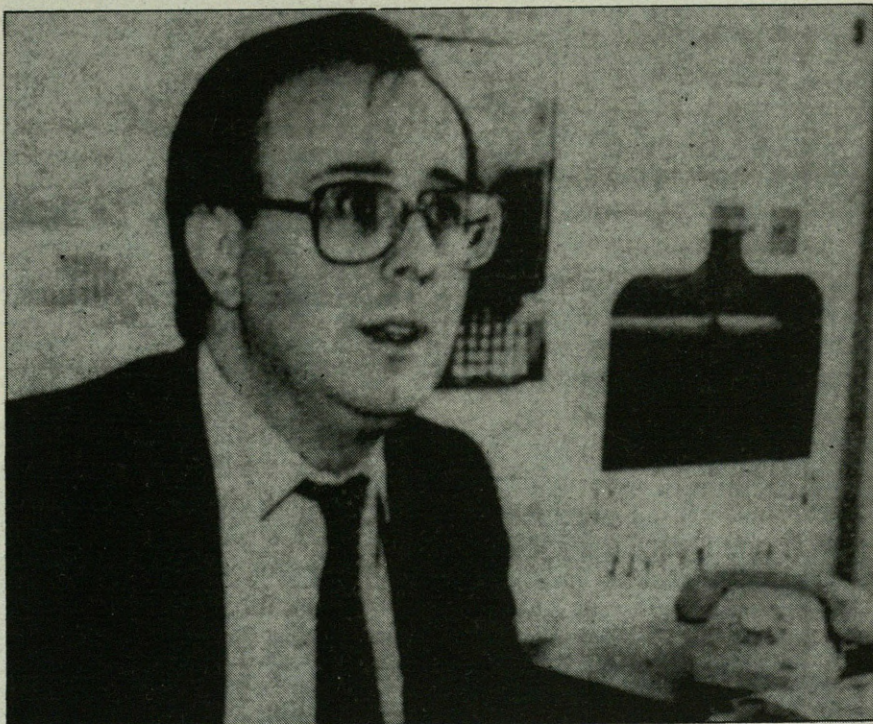
Profesionalek ez dute Diego Galanek utzitako postua bete nahi

ZUZENDARIRIK GABE TRANSIZIO EPEA BERRIRO DONOSTIAKO ZINEMALDIAN

Diego Galanen dimisioak eragindako hutsuneak, transizio epea sortu dezake berriro Donostiako Zinemaldiaren inguruan. Ordezkarri orokorraren erabakia lehiaketaren egitura desadostasunean oinarritu zen iazko edizioan, eta Udal Patronatuko presidente eta hiriko alkate den Xabier Albisturri jakinarazi ondoren, publikoki plazaratu zuen orain hiru hilabete t'ardi eskax. Bertsio publikoaren azpian ordea, Galan eta Pilar Olaskoaga idazkari orokorraren arteko tirabirak azaltzen dira, eta zurrumurru guztien arabera, aurrenak proposatutako plangintzak eta bigarrenaren ardura ekonomikoaren arteko desoreka agertzen da. Batera zein bestera, Diego Galanek bere dimisioa berronetsi zuen azaro partean, «*erabakia eragin zuten arrazoiek tinko jarraitzen baitute*», adieraziz. Bere ondoren, José Angel Herrero Velarde, José María Riba eta Txema Pradok osatu hautaketa batzordeak dimititu egin zuen, Zinemaldia umezurtz geratuz; izan ere, laukote honen atzetik ez bait zegoen inor.

Galanen ezezkoaren ondoren, Patronatuak koordinatzaile bat aukeratu zuen Zinemaldiko ekintzak antolatzeko zuzendari berria iritsi arte. Izendapena Javier Iraola ekonomilari donostiarrari erantsi zitzaion, eta bere lehen lana «egituren berrantolaketan» lantzea izan zen, beste zenbait eginkizunen artean, jakina. Zeregin nagusia balizko ordezkarri orokorrekin harremanak mantentzea izan zen, eta hilabete batzuren atzerapenarekin izen mordo bat nahasten hasi zen. Lehenbiziko helburuak, Fernando Méndez Leite Estatuko Zinema zuzendari orokor ohia aukeratzea, kale egin zuen bapatean, «*zeharo tentaturik aurkitu arren, ez baitut 'La Regenta'ri buruzko proiektua utzi eta alboratzerik nahi*», esan zuen.

Berlingo Zinemaldia begi bistan dugunean, Donostiako edizioa ordezkarri orokor berria eta hautaketa batzordea bilatzen ari da oraindik. Diego Galanen dimisioak hutsune nabaria utzi du, eta Udal Patronatuak Javier Iraola ekonomilari koordinatzaile bezala izendatu badu ere, gauzak oso atzeratuta dabilta. Erabakia hil bukaeran ezagutuko da, Ramón Colom Informe Semanal saioko zuzendari ohia izanik kandidato serioena.

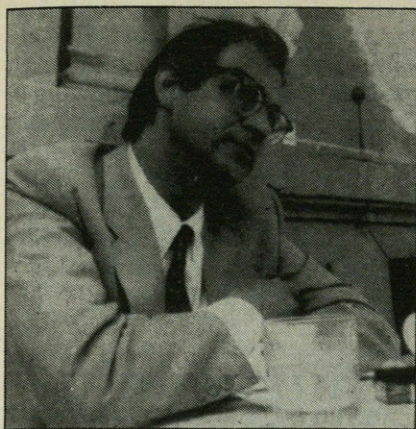
Ramón Colomi asko gustatzen zaio zuzendaritzaren ideia.

Ramón Colomek ez du oraindik ezezkorik esan

Kandidatoak

Méndez Leite deskartatu ondoren, gale-riaren aurrean karismadun pertsonak aurkitzea bilakatu zen bigarren pausua. Printzipioz aukera franko zegoen, baina banan

Inork ez zuen ebitatu Galanen iragarritako dimisioa.

bana, kasik guztiek huts egin dute. José Luis Garci zinegile oskarizatuak lan arazoak aipatu zituen; Fernando Lara Seminciko zuzendari finak, Valladoliden duen urtebeteko kontratua agertu zuen; Fernando Moreno TVEko zinesaio arduraduna bikain eta gustora omen dago bere postuan; Pilar Mirok berriz, «postua politikarekin lotuta dago eta mundu hortatik aldegin eta ene lan profesionalera itzultzea gustatuko litzaidake», aitortu zuen. Ezezkoa eman duten azken bi kandidatoek harreman gehiago zuten beharbada Donostiarekin. Xabier Elorriaga karisma duten pertsonaien artean sartuko litzateke, baina une honetan «Felices ochenta» telesaiak prestatzen ari da, eta Vicente Molina Foix zine kritikoa eta idazleak azkenik, literaturarekiko zaletasuna azaldu du, funtsean arazo ekonomikoak agertu badira ere.

Berlingo Zinemaldia begi bistan dago: danik eta aurtengo edizioak ordezkari orokorra izendatzeke segitzen du. Ramón Colom Informe Semanal saioko aurkezle eta zuzendari ohiak bete dezake zortzigarren plaza. Kazetari katalandarrak ez du ezezko erantzunik plazaratu oraindik, baina Telecinco telebista pribatuak informatiboan zuzendari bezala kontratatu nahi du. Berari asko gustatu zaio ideia, «sentsibilitate berezia dut Donostia eta Euskal Herri osoarekiko, eta pentsatu ditut hainbat proposamen. Hala ere, telebistako profesionala naiz eta lan konpromezu ugari dut gaur egun». Iazko edizioan alabaina, otsailean izaten den Berlingo Zinemaldirako atzeraka begira sailak prestaturik egoten ziren, hala nola irailean Donostian egongo ziren hainbat titulu. Egun batzu besterik ez dira falta Urrezko Hartzaren agerpena gertatzeko eta gauzak oso berde daude oraindik. Berdeegi.

Nor? Nork? Noizko? Zergatik?...

Gaur, 1990. urteak hainbat egun pasa di-tuenean, aurtengo edizioa jeferik gabe dago, programazio aurrerapenik gabe, ilusio barik. Zurrumurruak, besterik ez. Informe teknikoak, ugari. Informe leloak, ezer berririk kontatzen ez dutenak.

Izen zerrenda ugari eta barregarriak, hala nola Xabier Elorriaga, Alfredo Landa, Pilar Miró, Méndez Leite... Ospe handiko edonoren bila atera, eta inor-txo ere ez konbentzitu. Konbentzitu? Jakina. Alde batetik dena utzi behar, bizimodua, bizilekua. Bestalde, joandakoarekin elkartasuna ageri behar. Besterik, beldurra erantzukizun handiari. Colom da Zinemaldi honen ustezko je-feen azken itzaropena. Bale, tira, ados. Demagun, demagun onartuko dutela, eta? Ba ia ia, ezer ez.

Buruduna buru barik, aurtengo Zinemaldiak ezingo du beste urteetan zehar lortutako maila gainditi. Beranduegi da. Zine merkatua aspaldi hasi zen mar-txan. Berlingo zita hor dago, otsailaren bederatzian. Izugarrizko garrantzia duen eskaparetea da hori. Hantxe ikusi

behar zaituzte eta zuk besteak ikusi behar harremanetan jarraitzeko. Eta mo-mentuz, ez dago Berlina joango denik, Diegorekin batera laguntzaile eta auke-ratzaileen lantaldeak bertan behera utzi baitzuen dena.

Beranduegi, beranduegi. Baina bada-goko larriagorik. Nik uste, Zinemaldi honen buru politikoez ezer gutxi daki-tela zinemaz. Gutxiago oraindik zinema jaialdiaz eta batere ez zinemaldiak mar-katzen dituzten lege idatziez. Donostia-ko Udalak ez dauka zinema eta zine-maldirako sentsibilitaterik. Itsu eta gor dago. Ez daki, ez du imajinatzen zein den, une honetan, festibal honen inda-rra eta islada munduan (txikia, baina politta). Pentsatu, pentsatzen du diru piska batez dena egiten dela. Jakin ga-be, artea ere dolarretan ordaintzen de-la. Ez daki ezer ez epe, ez filme ezta ere zinemaldiei buruz, eta hori horrela izanik, jai dauka bai Colom jaunak bai Donostiako zinema festa maite duen edonork.

Begoña del TESO

Xabier Albistur jaunak, bere aldetik, «Zi-nemaldiak hautaketa batzorde berria otsailerako prest izango duela» aldarrikatu du egunotan, eta Berlinera «beste urteetan eramandako guztia aurkeztuko» dutela. Ordea, bertara egitarau mardula igortzen zen eta hori arras zaila agertzen da une honetan, zinemagintzak bere merkatu arau finkoak bait ditu. Hiru hilabete galdu dira eta karismaz betetako pertsonarik ez da heldu Donostiara; hautapen batzordea-rena aldiz, tamalgarria da benetan, Albis-turrek adierazpenak luzatu zituen bezpe-ran, berak eta Herrero Velardek gaizki bu-katutako solasaldia izan baitzuten.

Zer gertatzen da, bada? Beldurra akaso?

Zuzendari karismatikoa bilatzea da antolatzaileen helburu nagusia

Diego Galanek dimisioa eskatu zuen eta kandidatoek ezin dute erabaki hori hala-moduz ahaztu. Dimisioaren azpian antola-kuntza arazoak daude, eta eragozpen ho-riek berdinari segituko diote hurrengo edi-zioan baldin eta egoera asko aldatzen ez bada. Ordezkari orokor berriaren zeregi-nak, Zinemaldiko taldea, baldintza ekono-mikoak, fleko ugari ageri da Jaialdiaren in-guruan, datorrena, funtsean, antzeko egi-turen menpe aurkituko baita. Fernando Larak, «Galanek arrazoi zuen aurrekon-tuaren inbertsio eta gastuen erantzukizuna eskatzen zuenean», aitortu du, eta hor egon daiteke arazo guztiaren gako. Bitar-tean, Pilar Olaskoagak ez du gurekin hitze-gin nahi izan, «ez dut sekula elkar hizketa-rik egiten, eta gainera, gai honetaz gehiegi eta ganora gabe idatzi dela deritzot», eta Javier Iraola koordinatzaile berria kan-poan izan da asteen zehar. Eta hortxe da-go azken finean, arazoaren bigarren gako definitiboa. Hortxe, hain zuzen ere.

A. GOSTIN

Larrun

ASKATASUNARI
BURUZ,
GURE
ALEAK

ANtZA

FOTOKONPOSAKETA
INPRIMATEGIA

HONA GURE

INPRIMATEGIA

Mundaiz bidea, z/g
20012 DONOSTIA
Tel.: (943) 274711
(943) 274721

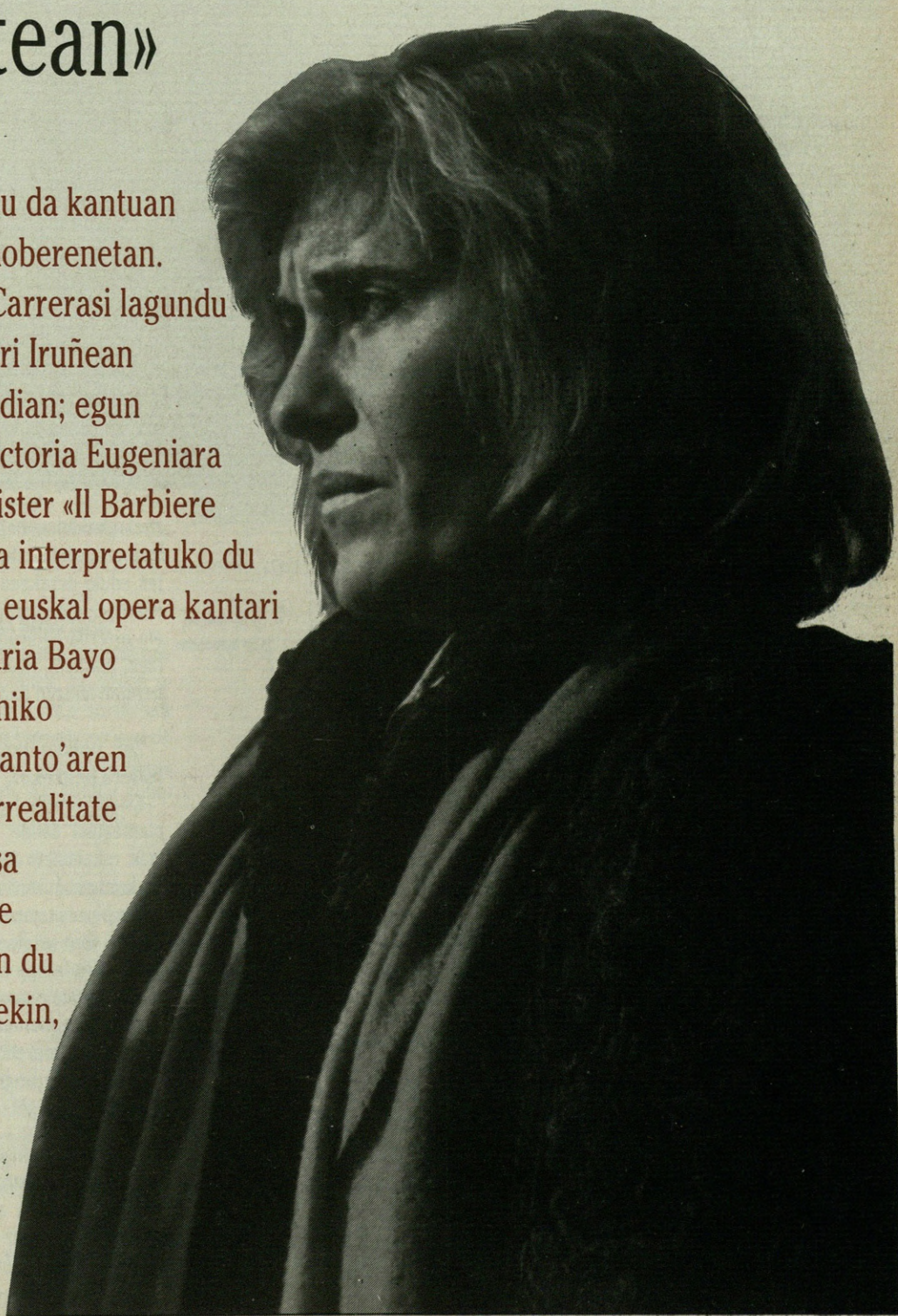

MARIA BAYO

«Opera arte arrotza da gure artean»

Hamabi urtez aritu da kantuan Europako antzoki hoberenetan. Eguberrietan José Carrerasi lagunduzion Julian Gayarrereri Iruñean eskainitako omenaldian; egun batzu geroxeago Victoria Eugeniara hurbildu zen, eta laister «Il Barbiere di Siviglia»ko Rosina interpretatuko du Arriagan. Hala ere, euskal opera kantari guztien antzera, Maria Bayo soprano nafarra nahiko ezezaguna da 'bel canto'aren mundutik kanpo. Errealitate bihurtutako promesa izanik ere, oso jende gutxik erlazionatzen du bere izena musikarekin, ezen, berak adierazi bezala, «opera arte arrotza baita gure artean».

«Ene gurasoak laborariak dira, baina aitak tenore ahots aparta izan du beti», aitortzen digu Maria Bayok, Victoria Eugeniako kontzertua bukatu eta Londres Hoteleko txoko batean laranja zumo naturala hartzen duen bitartean: «Edari hotzak txarrak dira nere eztarriarentzat». Bere itxura fisikoa Callasen silfide enkantua eta Caballeren loditasunaren artean kokatzen da, baina matrikulaz jositako curriculumak etorkizun oparoa iragartzen du bere karreraren. Egun Alemanian bizi da, eta beteta du jadanik emanaldien agenda datozen bi urtebetetarako. Baina...

Nola hurbildu zinen opera eta bertako mundu hertsira?

Kasualitate hutsez, Estatuko kantari kasik guztien modura. Neroni propio, betidanik atsegin izan zitzaidan kantatzea, eta hasiera batean herriko zein parrokiko abesbatzetan parte hartu nuen. Geroxeago, ikasketa profesionalak egitea bururatu zitzaidan, kantua nozio apurra eta oinarritzko erizpideak jakin ahal izateko. Gauzak honela, solfeo, pianoa, historia eta abar ikasi nituen lehenik kontserbatorioan; segidan aurkezpen azterketa egin nuen kantua ikasketeko. Hortik aurrera ideiak pilatzen joan zitzaikidan buruan, egungo egoerara iritsi arte.

Nolanahi ere, opera kantarien ahotsak eta, sopranoenak bereziki, aparteko dohaia dauka.

Ahotsa denbora eta ikasketekin garatzen da. Oina-

«Inork ez daki opera zer den»

rrizko baldintza batzuk izan behar dituzu jakina, berri ona, ahots minimoa edota edozein instrumentistak eduki dezakeen gaitasuna, baina ezaugarri guzti hauek ez dute kantaria egiten. Urtetako zeregina da, eta arraroa badirudi ere, ez da sekula santan bukatzen, ikasketa, eguneroko lana eta hamaika goraberatan lantzen bait duzu ahotsa.

Zer nolako ikasketak egiten dituzu kantari izatera heltzeko?

Estatu espainolean zoritxarrez, ikasketak gaizki planteatuta daude. Urtero urtero, Kultur Ministeritzak eskaintzen duen erreperitorioa prestatu behar da kontserbatorioan, eta ene ustez, gauzak ez dira behar bezala tajutzen. Neuk Europa aldean ikasi izan dut hainbat urtetan eta bertako estudioak hementxoak baino askoz eskurakorragoak dira. Kontserbatorioan, esate batera, ikasketa tekniko batzu, bi opera, bi aria, egitarauak agintzen dizun beste pare bat zartzuela interpretatu, eta akabo; guzti dena, gaizki planteatutako programa eta akats askoko egituren arabera.

Alabaina, kantari ugari sortu da Euskal Herria nahiz Catalunya aldean ezta?

Hemen dagoen ahots kalitatea oso garrantzitsua da, baina kalitateaz aparte, maila teknikoa, hizkuntz ikasketak eta interpretazio ariketak trebatu behar dira, konposagile baten musikan espezializatzeaz gain.

Zeharo konplexua da. Hala ere, arestian aipatu faktorea ageri da, opera eta kantuari lehengai nagusi diren ahots onak izatea, alegia. Hauetariko zenbait ordea, galdu egiten da ikasketa falta horiek medio. Azken finean, ez daukazu kurtsoak zeure lanari eransteko aukerarik.

Non dago ahots on horiek izatearen gakoa?

Sarri askotan galdetu didate itaun berdina, eta gaia aztertu duten zenbait ikerleren aburuz, hizkuntza litzateke ahotsak desberdintzen dituen faktore nagusi eta eraginkorrena. Italian antzeko erraztasuna gertatzen da. Euskal Herrian eta Catalunyan oso ahots onak daude, ez hainbeste Andaluzia aldean.

Zergatik dago orduan operaren halakq hutsu-neare gure artean?

Hemengo berri gutxi argitu dezaket, ikasketa gehienak Alemanian burutu bait ditut. Orain, operak ezin du obra bere kabuz bakarrik finantziatu, gastu eta diru kopuru izugarria mugitzen baitu; opera iraunkor batek halabeharrez behar du erakundearen laguntza, eta ez zaio beharbada gehiegirik eskaini. Europa Erdia hobeto ezagutzen dut eta opera errentagarria ez dela ongi askorik dakit, baina han Gobernuak lagundu egiten du. Oraintsu Hamburgon kantatu dut, eta aitortu didaten bezalaxe, bertakoa da bere burua finantziazten duen opera bakarra; gainontzeko berrogeita hamar eta pikuk, Gobernuaren diru laguntza jasotzen dute aurrera segitu ahal izateko. Italian, azkenaldian, Gobernuak murriztu egin ditu bere laguntzak eta opera krisi sakon batean murgildu da.

Ezinezkoa al da errentagarri bihurtzea?

Oso zaila, benetan, opera muntatzea garestia baita. Horregatik, finantziatu egin behar da, azken finean, berak kultura musikala ekarri eta iraunaraziko duelako. Zenbait bider antzokien kapazitatea jarri da zalantzan, jende gutxi sartzen dela ihardetsiz, baina opera baten atzean dagoen jende eta langile kopurua handia da bere kasa mantendu ahal izateko.

Zentzu honetan, opera elitista al da?

Maiz erantsi zaio kalifikatibo hori, baina batetik zein bestetik, inork ez daki opera zer den. Horregatik akaso, klase dirudunak izan du hemen operara hurbiltzeko ahalmena, ekitaldi oso gutxi eskaini baita. Alemanian, alabaina, gizartearen gehiengoa joan daiteke obra bat ikustera. Izanez ere, gure artean, eta gure artean soilik, divoaren ideia eta konplexua izan dugu, eta jendea interprete hori entzutera abiatzen da bakarrik. Hori ez da Ekialde edo Europa Erdian gertatzen, eta konplexu horiek kendu eta ideia profesionalak lantzen ikasi behar dugu heuretatik, opera ez baita aparteko ezer. Beste profesio bat besterik ez da.

Baina ikasketa guzti horiek esfortzu ekonomiko nabaria eskatzen dute.

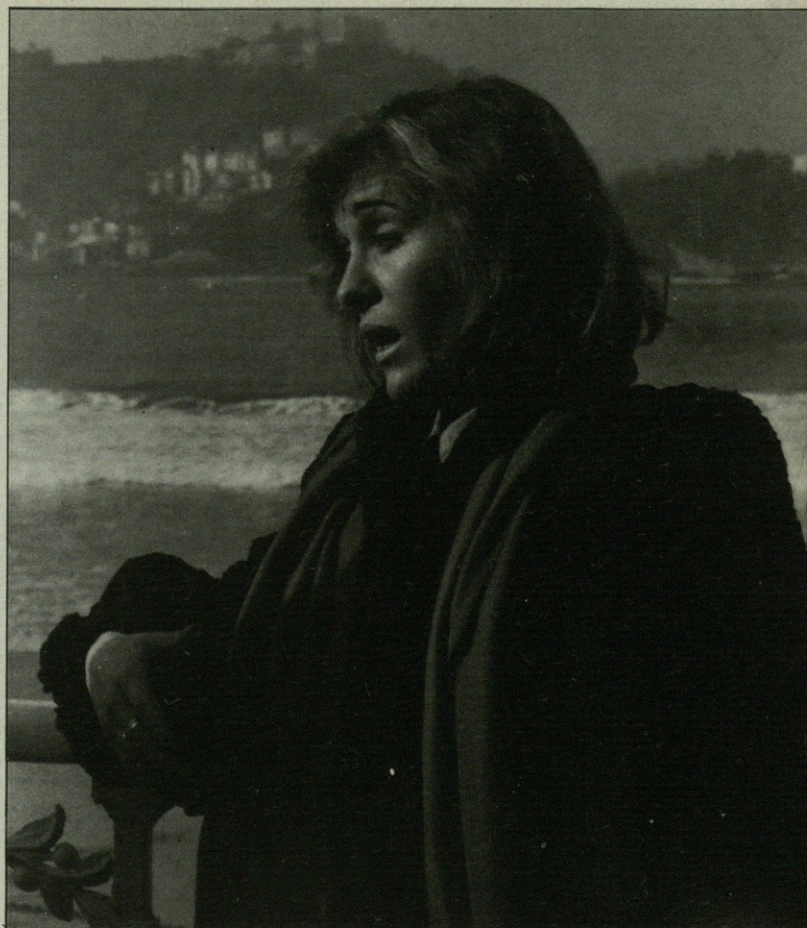
Jakina. Ni ez naiz familia diruduneko alaba, ez

— «Hemen —
ahots kalitate ona
— dago » —

pentsa, ene gurasoak nekazariak baitira. Ordea, espezializazio eta zabaltze ikasketak hemen burutu ezinean, beka bat eskatu nuen kanpora joateko. Beka laguntza hau ere oso gaizki planteatuta dago eta iritsiko da oraindik zergatiaren arrazoiak aitortzeko garaia. Neroni Gobernu foralak eman zidan hiru urtebeteko laguntza, eta tenore horretan eskola batean ikasten egon nintzen; baina bukatzerakoan, zintzilik gelditu nintzen, eta hiru urte oso gutxi dira. Gauzak honela, amaierako azterketa egin nahi izan nuen eta arazo franko jasan arren, aurrera segitu nuen familiakoen babesari esker. Txarto prestatuta dago, arazoa ez baita beka eskainiz ateak zabaltzea, pertsona horren segimendua bultzatzea baizik. Pertsona bera kabuz baliatzeko posible izan arte lagundu egin behar zaio.

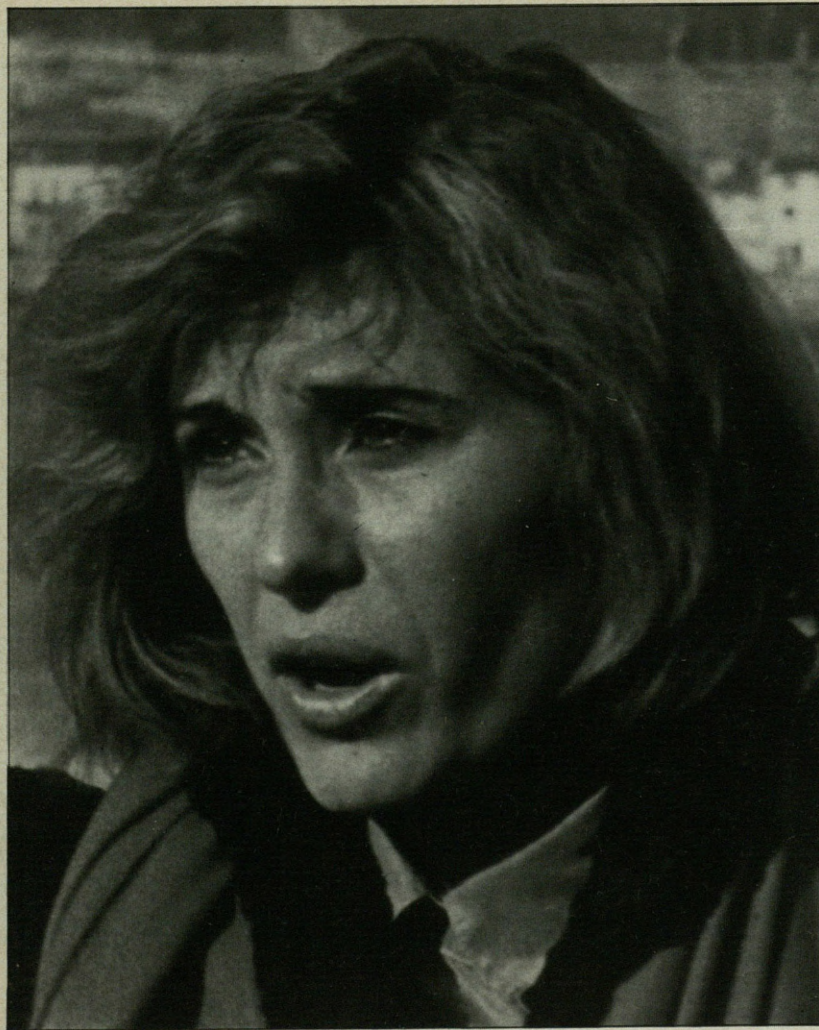
Ondo al deritzozu Pavarotti, Carreras edo Domingok azkenaldian argitaratutako disko komertzialak plazaratzearen bideari?

Alde batetik nahiko ona da, jendeak kalitatezko musika eta ahotsak entzun eta hoienganako interesa izan dezakeelako, baina bestetik, ez dakit kantari hauek errentabilitate hori behar ote dutenik. Jendeak erraztasun gehiago du orain divo hoiengan hartzeko eta hori beti positiboa da; operaren popularizazioa gertatu da. Nolanahi ere, ene duda mudak ditut joera hau herritartasun hori lortzeko bide ego-

MINEL

da isil, lasai eta atsedendian egotea, pare bat egun aurretik bada askoz hobe. Eguberri hauetan adibidez, mututurik egon behar izan nuen Iruñeko kontzertua kausa. Bokazioak eta kantatzeko gogoak es-tali egiten dituzte ordea neke guzti horiek.

Iruñeko kontzertu horretan Carreras izan ze-nuen aldamenean, eta gero Donostian ere izan zara. Zer moduz ekitaldiak?

Bikain. Victoria Eugenia inpresio atsegina jaso nuen, jendea oso ondo portatu zen eta antzokiak akustika ona du; Arriagakoa lehorra eta gorra den bezalaxe, Donostiakoa txukuna da. Entzulegoak ber-ritz kurioso erantzun zuen, nahiz kontzertuaren le-hen zatia ezezaguna izan. Gayarren bestalde, Carre-ras bihurtu zen kontzertuaren protagonista eta de-nak bolkatu egin ziren. Honako pertsonekin kanta-tzea baliotsua gertatzen da hainbat gauza ikasi eta gauzatzeko.

Carrerasekin gustora aritu zinen, baina zer opera paper aukeratu zenuke oraintxe ber-tan?

Asko daude. Bat botatzekotan, Masseneten Ma-non. Denbora gutxi barru, «Le nozze di Figaro»ko Su-sana interpretatuko dut, hala nola «Il Barbiere di Sivi-glia»ko Rosina. Paper hauek ondo egokitzen dira gai-nera ene ahotsera, frantses autoreak bereziki. Orain-dik ez daukat konposagile konkretu batean espeziali-zatzeko gogorik, ene ezagutza zabaltzea nahi baitut. Carmen, esate batera, pertsonaia dramatiko, adieraz-kor aparta, iruditzen zait, baina ez naiz mezzoa, eta beraz, ezinezkoa zait.

Callas, Sutherland edo Caballé?

Hirurekin ikas dezakezu zerbait, eta gainera ber-tzio desberdinak hartzea gustatzen zait. Jenialak di-ra. Hoiez gain, Teresa Berganza miresten dut. He-men, Montserrat Caballe askoz ezagunagoa da, bai-na Berganza emakume izugarria da, profesionala erabatekoa. Gizonezkoetan ere, desberdintasunak daude tenoreen artean, baina edonorekin kantatzea gustatuko litzaidake, jakina.

Azkenik, zer proiektu dituzu begi bistan?

Aurtengo urtea eta datorrena beteta dauzkat. Pro-jektuak urteen arabera egiten dira, eta antzerkiek pare bat urteei begira burutzen dituzte beren egita-rauak. Epe laburrean, Parisa noa, hortik Madrilgo Auditoriumera, gero Bilbora, non Rossiniren «Il Bar-biere di Siviglia» interpretatuko dudana, handik Mar-sellara Mozart-en Susana kantatzera, geroxeago Sui-zara diskoa grabatzera, Hamburgora, Montpelliera,... Nahiko beteta daukat beraz. Obrak eta libretoak, izan ere, ezin dira egun batetik bestera ikasi eta lan-du.

kiena izango ote denik. Neronek musika ona entzu-ten dut, eta kalitatea den guztia ondo dago, rock, folk nahiz klasikoa izan.

Entzulegoa aipatu duzu oraintxe; zer motata-koa da Euskal Herrikoa?

Ez dago kasik ezagutzarik, eta entzuleek gehien aditu dituzten tonada eta zatiak txalotzen dituzte. Problematika hau oso normala da, ezen ez baitugu trajektoria operistikorik izan geure artean, eta horre-gatik bultzatu egin behar dugu. Lehen aipatutako bi-dea ona izan daiteke, jendeak gaur egun duen ezagu-tzagabetasunā izugarria baita. Eta berriz aitortzen dut, Euskal Herrian oso pribilegiatuak garela zentzu honetan, kontzertu franko antolatzen da eta, Estatu-ko beste tokietan baino kalitatea hobeagokoak gai-nera.

Nolakoa da bestalde opera kantari baten bizi-modua?

Neketsua oso. Kontzertua ez bada, ikasketak dira, eta sare horretan sartzen zarenean asko zaindu be-har duzu zeure gorputza, gehiegikeri denak alde ba-tera utziz. Ahotsaz aparte, zure egoera fisikoa mima-tu behar duzu atleten antzera. Esfortzu asko egin be-har da kantari izateko: kontzertu aurretik kasu, hobe

— «Opera —
batek ezin du obra
bere kasa
— finantziatu » —

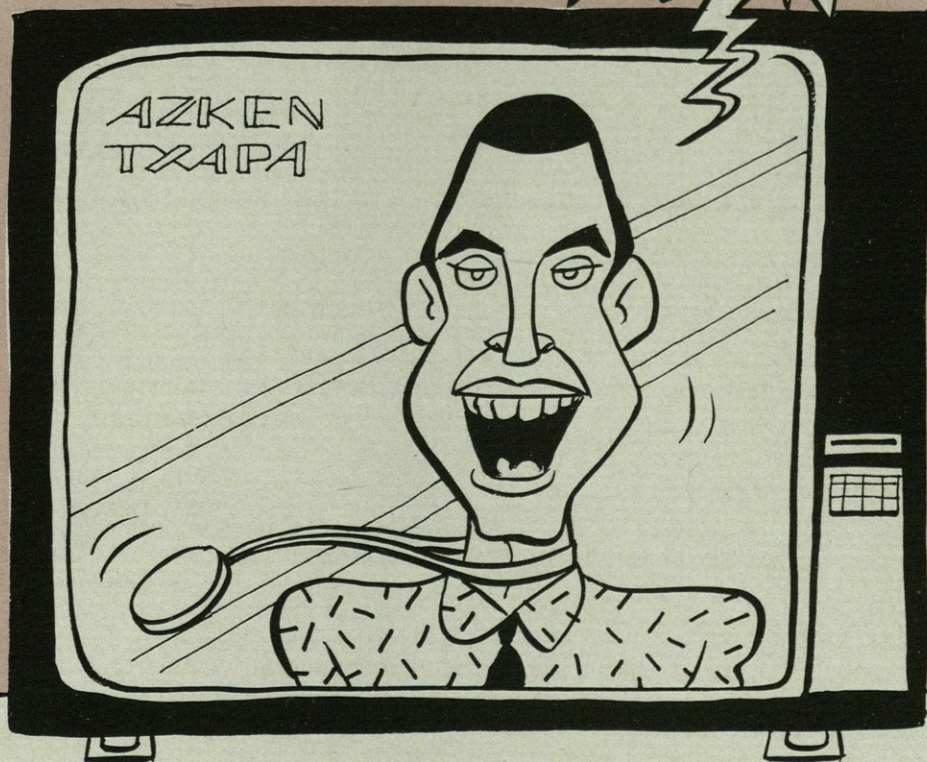
TXT

Komikia
179

ARGIA

EUSKAL KAZETARITZA BERRIA

SAIO BITXI HONTATIK
GAUERO KONTOA,
FUTBOLA, TENISATA
SEGA APOSTUA.
HONA TELEIKUSLE
BETIKO RATUA,
SEKO LO EZ DAGONAK
BADU MERITUA

Denborapasa

HITZ GEZIDUNAK

ZABARTU XAGUAK ESATERAKO	↓	ORDE JAINKO EGYPTIARRA	↓	JUDU BOKAL BIKOITZA	↓	ERREKA POTASIOA	↓	SEGURTATUAK ROENTGEN	↓	EGIZKIA IPAR HAATIK	↓
→		↓		↓		↓		↓		↓	
DETEKTA- GAILU 499	→					KONTSONANTEA BEHIZAIN	→	EKL EULI BOKALA	→		
→		BOKALA BAINO	→	ADORETSUA AZKENEOA	→	↓		↓			
DEITURA ADIERAZI	→	↓		↓				ETA 500	→		BAIEZKO
→				MUSIKA NOTA NONBAIT	→		DAGO AHUNTZAREN AR	↓		BOROA BOST BEHATZ	↓
ATZIZKIA BAZEUNDE	→		ZEZEN ZIKIRATUA BAT	↓		↓	INFUSIOA NEKA	→		↓	
→			↓			AURKI «DATA» HITZAREN KONTSON.	→	↓			
TITANIOA NAFARROAKO HERRIA	→	↓	ZABALGUNEAK IODOA	→		↓					BOKALA
→		↓			KIRIKIÑO	→					↓

LETRA KENKETA

Kenketa honetako letra bakoitzari zenbaki bat dagokio. Zein da kenketa honetako letra bakoitzaren balioa? Zergatik? Ondoko kuadro honetan duzun zenbaki bakoitzaren azpian, ipin ezazu zure ustez hauetako bakoitzari dagokion letra. Zenbaki bati letrarik ez dagokionean • ikurra ipin diezaziozu. Koadroko zenbaki baten azpian letra bat azaltzen bada, har ezazu aurrez ematen dizugun laguntza bezala.

LAGUNTZA: $Z + T = 7$

H A U

—

E Z

D U T

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
	D			T					•

EZETZ ASMA

1.- ZEIN ALDIZKARI SORTU ZEN EUSKAL HERRIAN 1979-KO IRAILAREN ERDIALDEAN

- a) Principe de Viana
- b) Ere
- c) Aizu!
- d) Marca

2.- 89-KO ABENDUAREN 31-EAN ZEIN ALDIZKARIK KALERATU ZUEN BERE 1.274. ALEA

- a) Punto y Horak
- b) Aranzazuk
- c) ARGIAk
- d) B.O.E.k

3.- 76-KO IRAILEAN ZEIN BESTE ALDIZKARI KALERATU ZEN «GARAIA»REKIN BATERA

- a) Euskadi Sioux
- b) Ipurbeltz
- c) Berriak
- d) Napharteid

4.- JOAN DEN URTEAN EUSKAL PRESOK POLITIKOEK ARGITARATUTAKO ALDIZKARIAREN IZENA

- a) Gora
- b) Barrutik
- c) Kalera
- d) Anaitasuna

IRRI FARREZ

BURUSOILA

Bi lagun pelikula bat ikusten ari dira zineman. Filmea hasi eta berehala batek esaten dio besteari:

— Ikusi al duk hor aurrean dagoen burusoil hori? Ba mila pezeta ematen badizkiak, kristoren gaztakoia emango zioat buru erdian.

— Baina Gaizka, nola emango diok bada kolpe bat, hi erotu egin al hajz edo?

Azkenean ordea eman dio mila
pezetakoa. gaizka isilka-misilka bu-
rusoilarengana inguratu da eta
KANKA! buruan:

— Kaixo Patxi! Aspaldiko Bizi al
haiz edo?

— Baina ze Patxi eta ze demonio!
Zu erotu al zara edo, halako kazka-
rrekoa emateko?

— Barka ezazu baina nire lagun baten antza hartu dizut eta agurtzera etorri naiz. Igual iguala zara aizul!

— Tira, tira, utz nazazu bakean
eta kitto. Astakirten hori!

Gaizka bueltatu da bere laguna-
rengana eta:

— Ikusi al duk? Ba beste mlla pe-
zetakoa ematen badidak, beste kaz-
karrekua emango zioat.

— Baina ez al duk nahikoa batekin? Utz ezak bakean gizon gizaria-
joa motel.

— Hik emaidak beste mila pezeta-
koa eta ikusiko duk.

Mila pezetakoa eman eta Gaizka
berriro burusoilarengana eta berriro
KANKA!

— Hi haiz tipoa Patxi! Ia ia engai-
natu ninduan beste norbait hintzela
esanez. Hi beti bezain adarjotzaile,
Patxi!

A ZE FLASH A!

— Aizu! Nahikoa da, ezta? Ni ez naiz Patxi, ez zaitut inondik ezagutzen eta pelikula lasai ikusi nahi dut. Beraz, ospa hemendik! Bestela akomodadoreari deituko diot eta.

— Barkatu gizona, barkatu... Nahastu egin naiz berriro, Patxiren igual iguala bait zara.

Itzuli da bere lagunarengana eta pelikula ikusten ari zela, handik bost bat minututara burusoila lekuz aldatu eta atzekaldean esertzera doala antzematen du Gaizkak.

— Beste mila pezetakoa emaidak eta ikusiko duk buruaren erdian ze kankatekoa ematen diodan berriro burusoilari.

— Baina ez al haiz oraindik asper-
tu? Tira, emango diat baina azke-
nengoa izango dela agintzen badi-
dak.

— Bai, bai... lasai egon hadi, hau azkenengoa izango duk eta.

Altxa da berriro gure elementua, atzekaldetik inguratu zaio burusoilari eta KANKA! berriro:

— Hau kasualidadea Patxi! Ez dituk hamar minutu hi hintzelakoan hor aurrean dagoen gizon bat agurtu dudala.

SOLUZIONI

EZETZ ASMA: 1-B; 2-C; 3-C; 4-B.

LETRA KENKETA:

H = 2.....K - eramaña = D edo $2 - 1 = 1$
 Z = 3.....U - Z = T. Laguntzak dioenez: $Z + T = 7$
 U = 7.....U - Z = T edo $7 - 3 = 4$
 A = 5

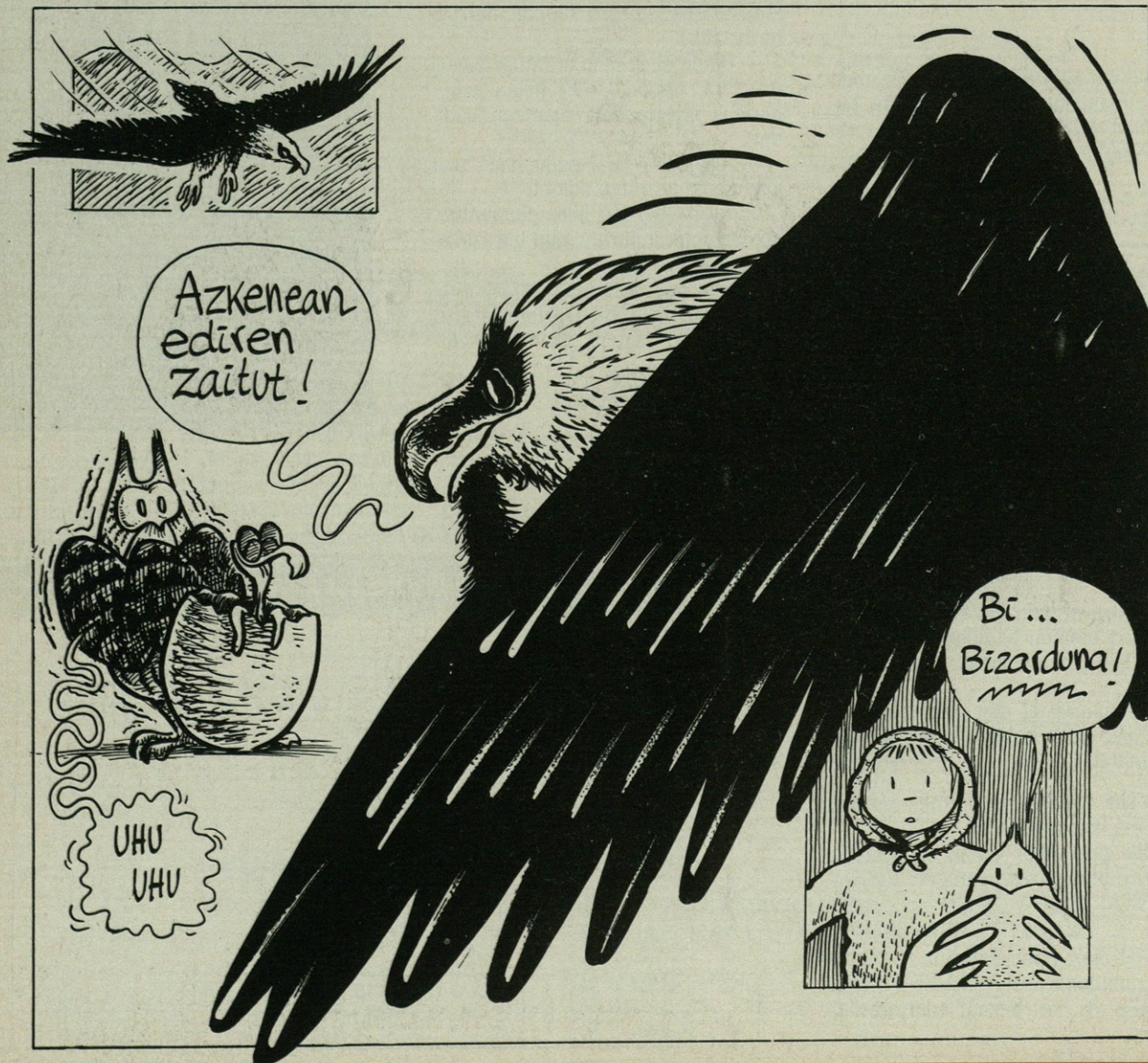
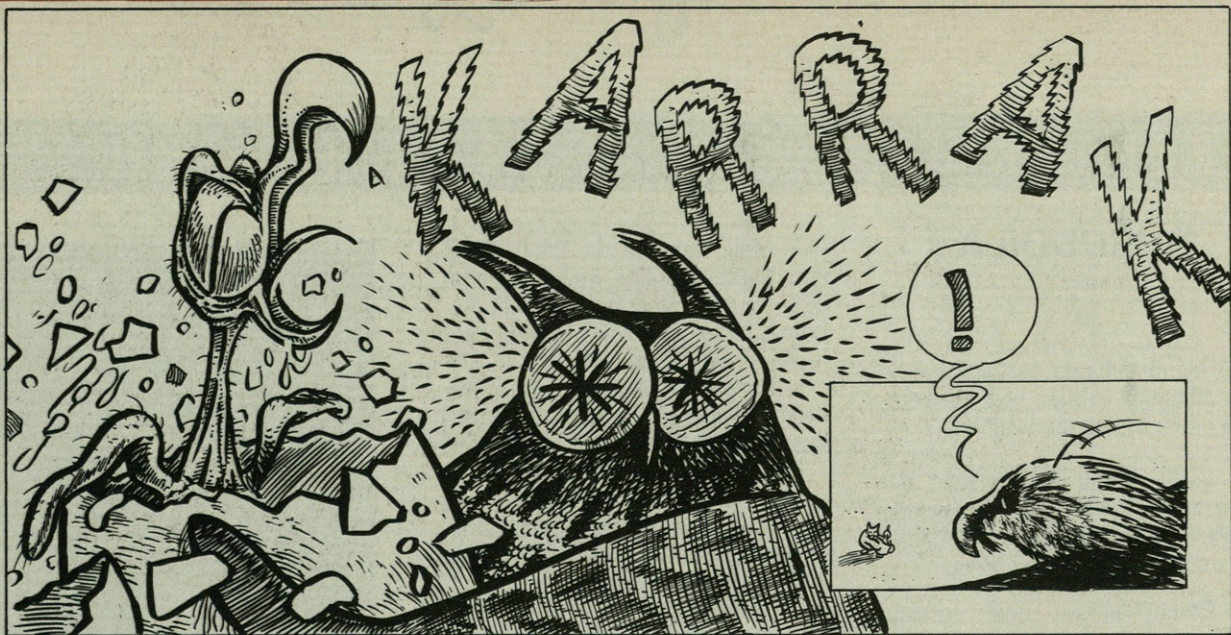
A - E = U edo $15 - 8 = 7$. Geratzen diren zenbakiez ez dago beste aukerarik.

 $E = 8$

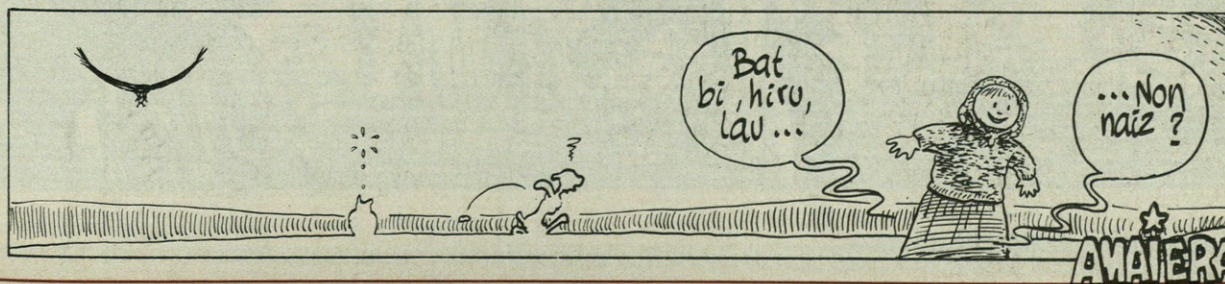
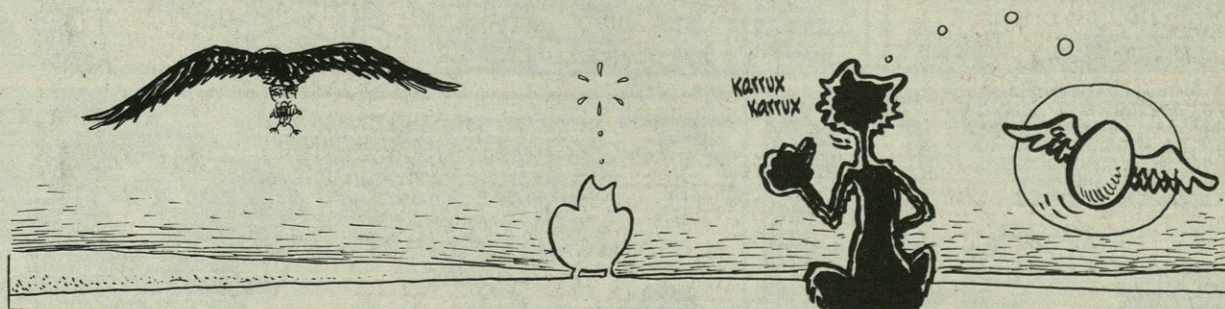
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
•	D	H	Z	T	A	•	U	E	•

[illegible]

Asabak eta ele zaharrak

BAI... BAINA GALDUTAKO
BALAK HIRU DIRA ETA
HIRURAK ZURE GIDA-
RIARENGANDIK OSO
GERTU BOTEAK.
CORTO MALTESE,
BENETAN HORREN
INOZOAK GARELA
ASTE DUZU?

EZ! BAINA EZIN
DIZUT EZ DAKI-
DANA KONTATU...
BENETAN, AHALKO
BANI LASUNDUKO
ZINTUZKET...
SINISTAZU
TENIENTEA.

EZ, EZ DUT SINISTEN, BAINA
INORK EZ DUENEZ KEREKETA-
RIK ESKATUKO MENDOZAREN
HERIOTZAGATIK ETA KONTUTAN
HARTURIK GU GEU ZAI GEUN-
DELA BERAK NOIZ
HUTS EGINGO
BERTAN AKABA-
TZEKO. HORRE-
LAXE UTZIKO DI-
TUGU GAUZAK.
DENA DEN
HOBE DUZU
HEMENDIK
ALDE EGITEA
CORTO MAL-
TESE,
BEHIN BA-
KARRIK
ABISATZEN
DUGU. AGUR.

EZ
ZARA
HORIEN
GUSTO-
KOA,
EZTA?

BADIRUDI EZETZ, ETA BADAHT ZER-
GATIK... IZKUTUAN GELDTU BEHA-
DEN ZERBAHETIK OSO GERTU GAU-
DE HEMEN ETA DAGOENAKO DENAK
DAKITE KUSKUSEROA NAIZENA...
TENIENTEA EZ DU BERE IZENEAN
BAKARRIK HITZ EGI-
TEN, MARAION GA-
RAIKO "PATRO"
GUZTIEN IZENEAN
BAIZIK... BEGIRU
STONE DOKTO-
REA...

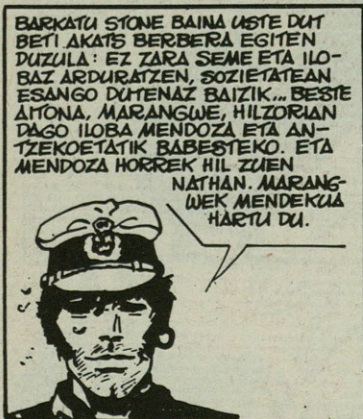
ESKERRAK JAINARI.
BAZAUDETE BUELTRAN
CORTO. ORAINTXE
ESAN DIDATE...

STONE,
TUTAZUA
ZURE ILOBA
DUZU HAU...

BAINA
INDIARRA DA,
INDIOTXO
TATUATUA...

ETA ZER ESPERO ZENKIEN? MILORD
FONTLEROY TXIKI BAT, LORD BRUMMEL
MODURA ORGANDIZ JANTZIA? AMA JI-
BAROA ZUEN ETA AITA... BENO, AGIAN
AITA DA ISTORIO HONETAN ILUINEN
DAGOENA BAINA GUTXIENEZ
IRAKATSI ZION GURE HIZ-
KUNTZAZ ZERBAIT HI-
TZEGITEN... MUTIKO
EDERRA DA!

BARKATU STONE BAINA ASTE DUT
BETI AKATS BERBERA EGITEN
DUZULA: EZ ZARA SEME ETA ILO-
BAZ ARDURATZEN, SOZIEATEAN
ESANGO DUTENAZ BAIZIK... BESTE
AITONA, MARANGWE, HILZORIAN
DAGO ILOBA MENDOZA ETA AN-
TZEKOETATIK BABESTEKO. ETA
MENDOZA HORREK HIL ZUEN
NATHAN. MARANG-
WEK MENDEKUA
HARTU DU.

ESAIOZU ZURE ANDREARI... PENA DA
BERA ETORRIA EZ IZANA ZURE ORDEZ,
STONE DOKTOREA; AGIAN BESTE
MODU BATEZ BEGIRA-
TUKO ZION HAUZ
TATUATU HONI...

NAHIKOA
CORTO
MALTESE
NAHIKOA
DA!

NATHAN-EN ANTZA HAUNDIA
DU... ESAN NATHAN GO-
GORATZEN DUZU.
AITAZ OROITZEN
ZARA?

BAI! EGUTKI AITA HAUNDIA
RENGANA DA JOANA AMARE-
KIN, NI INDARTSU HEZI ETA
EHIZTARI HAUNDIA IZAN
NADIN: HORI PIO BETI
MARANGWE AITONAK.

AITONA
MARANGWE,
EZTA?

HASARRATU
EGIN DA
GIZON HORI?

EZ, TUTAZUA, EZ... ZATOK
NIREKIN, KOMETA EDERRA
EGINGO DUT, GAUR EGU-
RALDI ONA DAGO ETA
HAIZE GOXOA.

MARANGWE INDAR-TSUA DA ETA STO-NE MUNDUKO ZIRU-JAURIK HOBERENETA-KOA DA. GAINERA LA-GUNTZAILE BEZALA MEDIKU MILITAR BAT DAGO ETA BI AZTI JI-BARO HUAMBIZA APAR-TEKO LA-GUNTZAILE GISA.

CORTO MALTESE KOMANDANTEA, EZ DUZU EZER AURKITU NATHANEN HERRIKAN? EZ DAKIT... IDATZIZKO AGIRI BATZU...

BETI KONTU BERBE-RA BUELTAKA, EZTA, LEVI COLUMBIA? BETI ELDORADOKO OBSESIOA... IZKUTUKO HIRIEN FABULA...

BANEKIEN MUTIKO INDIARRA AURKI-TZEA EZ ZELA BUL-TZATZEN ZINTUEN GAUZA BAKARRA, LEVI COLUMBIA... EZ, EZ ZEGOEN AGIRIRIK, EZ... HOR DATOR STONE DOKTOREA...

HARA BA, JAUNAK. MARANGWEK ARRISKUA GAINDHU DU. SINES-GAITZA HORRELAKO ZAURIKIN... ETA HALA ERE LORTU EGIN DU?

PAREGABEKO ZIRU-JAUA ZARA, STONE DOKTOREA...

AGIAN BAI, BAINA... BORON-DATEAREN INDIARRAZ GE-RARAZI DU MARANGWEK BARNE ODOL-ISURKETA... EZ DUT ULERTZEN.

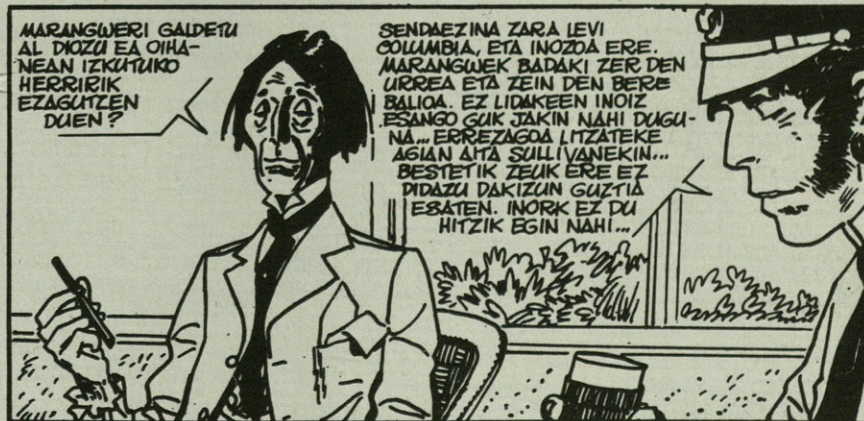

ETA ZER EGINGO DUTU ORAIN STONE?

IKASTEKO GAUZA UGA-RI DAGO HEMEN... AN-DREAREKIN ITZULIKO NAIZ ETA AITA SULLI-VANI LAGUNDUKO DIOGU. BALIOGARRI IZATEKO ETA MA-RANGWE ETA ILO-BATIK GERTU EGO-TEKO MODUA IZAN-GO DA.

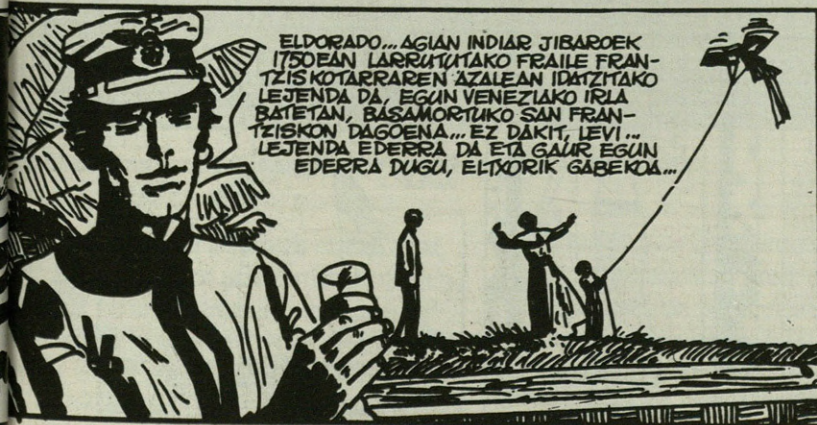

CORTO MALTESE, GAUZA BAT GAL-DETU NAHI DIZUT...

MARANGWERI GALDETU AL DIOZU EA OIHA-NEAN IZKUTUKO HERRIRIK EZAGUTZEN DUEN?

SENDAEZINA ZARA LEVI COLUMBIA, ETA INOZDA ERE. MARANGWEK BADAHI ZER DEN URREA ETA ZEIN DEN BERE BALIOA. EZ LIDAKEEN INOIZ ESANGO GUK JAKIN NAHI DUGU-NA... ERREZAGOA ITZATEKE AGIAN AITA SULLIVANEKIN... BESTETIK ZEUK ERE EZ PIDAZU DAKIZUN GUZTIA ESATEN. INORK EZ DU HITZIK EGIN NAHI...

ELDORADO... AGIAN INDIAR JIBAROEK ITSOAN LARRUTUTAKO FRAILE FRAN-TZISKOTARRAREN AZALEAN IDATZITAKO LEJENDA DA, EGUN VENEZIAKO IRLA BATETAN, BASAMORTUKO SAN FRAN-TZISKON DAGOENA... EZ DAKIT, LEVI... LEJENDA EDERRA DA ETA GAUR EGUN EDERRA DUGU, ELIXORIK GABEKOA...

OKATA

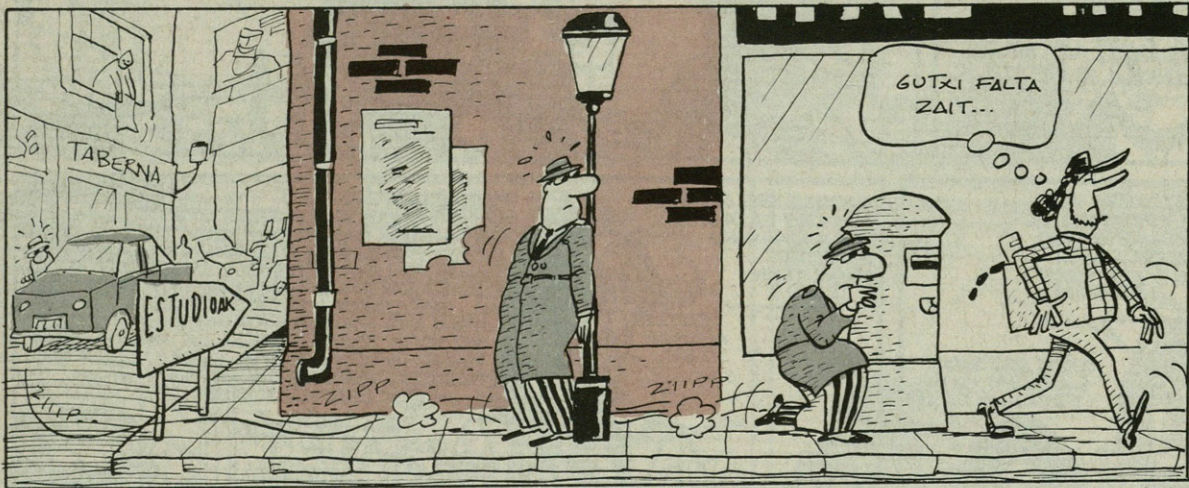
ZELULOIDE ODOLTSUA

AZKENEAN
JOAN DA!

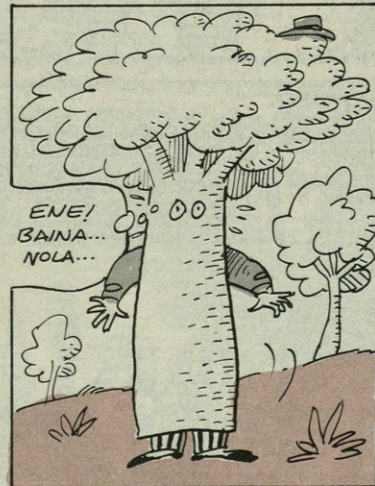
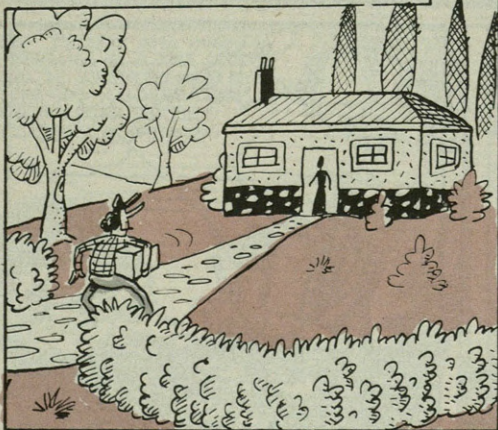
NORA DOA
HAINBESTE
JANAREKIN?

HEMEN ZERBAI-
TEK KIRATSA
DARIO! JARRAI-
TUKO DUT !!

LASAI, EZ NAU
INORK JAIRRAITZEN!

"NEURE INTUZIOAK EZ ZIDAN HUTSIK E-
GIN. BETI BEZALA BESTALDE..."

Zaletu mailan lortutako garaipenak bikainak izanik

PATXI IRIZAR, APOSTUEK GALDUTAKO KORRIKALARIA

Urte sasoi honetan jokatzen dira Euskal Herrian barna kros lasterketarik garrantzitsuenak. Batzuk, Errege egunekoak eta Elgoibarrekoak kasu, ezagutzen dituzte dagoeneko garaileak, besteek ordea, hauen artean inportanteena urtarrilaren 28an Lasarten jokatuko dena izaki, ezagutzeke dute oraindik txapelduna.

Andoaindarra 1958an Azpeitian jokatutako lasterketan.

Lasterka ibiltzearen ohitura aspal-dikoa da gure herrian. Euskaldu-na apostuzalea izaki, edozein motatako kirola du gustoko, beti ere diru xoxa batzuk jokoan jartzeko aukera eskaintzen bait dute hauek. Tradizio luze honen berri jasotzeko, korrikalari bikainak eman dituen andoaingo Garro baserri-ra jo dugu, bertan eta esku zabalik, Irizar

familia lanean jo eta ke aurkitu dugularik.

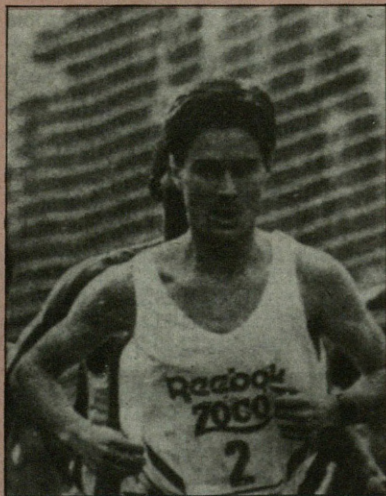
Egun Maria Luisa Irizar izanik ere krosaren mundu honetan punta puntan dabilena, bere aita den Patxirekin nahi izan dugu guk solastatu, ederki asko ezagutzen bait ditu berak egungo eta aintzinako korrikalarien ohiturak. Korrikan hasi zeneko data zehazki gogoratzen ez baldin badu ere, 1948. urte inguruan ekin zion Patxik korri-

tzeari, hartara 19 urte zituelarik. «Badaki, zu nola izaten zen garai hartan apostura-ko jarrera. Lantegiko bi kideen arteko lehia haietako batean, ni suertatu nintzen lehiakide baten laguntzaile, inolako esperientziarik gabekoa noski». Bere «mutila-ren» garaipenaren ostean, enrenatzaileak erakutsi behar izan zituen korrikarako iaotasunak, bete beharreko lana, 28 minu-

Euskal krosa berpiztu egin da aurten

Gasteiztarra jaiotzez, urteetan Zornotzako Hercules Hispano taldean aritua, Valentziako Reebok taldean dihardu egun. Euskaldunen artean, bera dugu aurtengo denboraldian bikainena.

ARGIA.— Nola ikusten duzu aurtengo denboraldia?

MARTIN FIZ. — Korrikalari portugaldarrak dira indartsuen dihardutenak. Espainiarren artean, korrikalari gazteen sorrera da gauzarik aipagarriena (Alejandro Gomez, Serrano...).

A.— Eta Euskaldunak?

M.F.— Nahiko ondo ari garela uste dut. Diego Garciak krosa utzi eta maratonoan emaitza bikainak lortu ditu dagoeneko. Halaber, krolean ere emaitza onak lortu dira, bai ni eta bai korrikalari berriak kanpotarrei aure egiteko gai izan bait gara. Gorakada hau bai mutiletan eta bai

neskatan eman da. Bi urtetako behera-kadaren ostean, berpizten ari da.

A.— Ze iritzi duzu afrikarren inguruan?

M.F.— Ez da aurtengo fenomeno berria. Hiru-lau urtetik hona munduko korrikalaririk onenak direla erakutsi dute, bai 400 metroko probatan bai eta maratonoan ere. Bai Kenian eta bai Etiopian eramaten den bizitza motak eragindako prestakuntza dute, emaitzak bikainak izanik.

A.— Ze asmo duzu Lasarterako?

M.F.— Nik parte hartzeko asmoa dut, baina Espainiako federazioaren baimena behar dut. Urtarrila eta Otsailerako bost laisterketako "kupo" dugu eta hori bete beharra dago. Baimena lortuz gero, orain arte lortutako emaitzei jarraipena ematen saiatuko naiz.

Aurrera begira, zein dira helburu nagusiak?

M.F.— Munduko txapelketa da puntu gorena, hartara begira eramaten ditut entrenamenduak. Honen ondoren, pistaren aritzeko asmoa dut, 10.000 metroan alegia. Urrutirago begira, Bartzelonan izango diren joku olinpikoak ditugu guztiok buruan.

I.G.

tutan 7 kilometro betetzea izaki. «Bazkal ostean dirua bota eta ilunabarrean jokatu. Inolako prestakuntzarik gabe eta galtza luzez jantzirik».

Agindutako lana 25 minututan beteta ere, oztopo frango aurkitu zituen andoaindarrak etxean korrika jarraitzeko. Azkenik, etxekoan haserreari muzin eginez, zaletu mailan hasi zen Irizar gaztea. Bigarren mailatik lehenengora pasatzeko puntua

zioa urte bakar batean eskuratu ondoren, lehen mailan aritu zen, hasi bezain pronto txapelketan hirugarren postua eskuratu. Honenbestez, talde askotan iharduna dugu andoaindarrak: Euskalduna, Erreala, hiru urtez soldaduzkako taldean, Hernani eta bukatzeko berriro ere Euskaldunak.

Maila gorena erakutsi arren, zaletu mailan jokatu zituen Patxik lasterketa gehienak, profesional mailan mugitzen ziren di-

Hemengoek ez dugun zerbait dute beltz horiek

ru kopuruak ez bait ziren bere gustokoak. «Ezkondutakoan lasterketak utzi banituen ere, ostean berriro ere bueltatu nintzen, kasu honetan profesionalean. Maila honetan, hiru edo lau lasterketa besterik ez nintuen egin, ez bait zen nere gustokoa, nik laisterka galdu eta besteek dirua».

Garaikideen artean, Jose Mari Garin, Aierra, Joakin Eskudero, Larraza, Bidegi, Iradi... gogoratzen ditu Irizarrek. «Gipuzkoako bost txapelketa irabazi nituen, seigarrena Larrazak eskuratutakoa izanik. Espainia mailan orde, Antonio Amoros zen korrikalaririk bikainena, beti haren atzetik ibiltzen nintzen». Puntako ihardun honek, nazioarte mailarako txartela eman zion Patxi Irizarri; «sei urtetan aritu nintzen nazioarteko krolean, lortutako posturik onena 17.a izaki».

Horrenbeste urtetan korrika ibilita, beti izaten da pasadizu berezi eta bitxiren bat kontatzeke; halakorik eskatu diogunean, barrezka hasi zaigu andoaindarrak. «Gipuzkoako txapelketa Elgoibarren jokatu behar zen urte haietako batean, ni nintzen faborito nagusia. Faborito izate horrek kezkatu, Elgoibarrera gerturatu nintzen kostaldeko tren harturik bideak ezagutzeko asmoz. Egun Lerun zelaia denaren baitan, San Pedro kanala izenez ezagutzen zena zegoen garai hartan; hura bide zidorra zelakoan, pelotak egiten duen bezala azpikaldetikan egin nuen salto, eta urez betetako kanalera erori nintzen. Igerian ez nekienez, garraixika hasi behar izan nuen ura ikutu baino lehen, azkenik kainaberrakin amurraiak ateratzen dituzten modura atera nintzelarik». Kontatzerakoan egun farre egiten baldin badu ere, garai latzak pasa zituen urte hartan, txapelketan ere bigarren suertatu bait zen, nahiz eta denbora irabazteko asmoz azken oztopo azpitik pasa.

Afrikarrak nagusi

Aspaldidanik korritzeari utzi baldin badio ere, gertutik jarraitzen ditu gaur egun lasterketak. Askok oraindik onartzen ez baldin badute ere, garbi dakusa Patxik egungo mailaren etengabeko gorakada.

MANOLO

Patxi Irizar, bere alaba den Marian Luisarekin.

«Entrenamendutan soilik asko hobetu da. Guk hasiera batean astean bitan ibiltzen ginen "astapotroak" bezala korrika; astakeria irudita ere, kanpokoek hala egiten zutenez, egunerokoari ekin genion ondoren. Egun ordea, eta nik Maria Luisarengan dut lekukoa, egunero bi saio izaten dituzte. Pulsazioa zer zen ere ez genekien».

Gaur egun keniarren eta etiopiarren entrenamenduak ere tankera horretakoak direla azaldu diogunean, nolabaiteko partekotasuna ikusi du hor Patxik, hala ere, berak ondo azaltzen duen bezala ezberdintasunak mantenduz. «Nik ez dakit horiek ze

kastakoak diren, horiek badute zerbait hemengoek ez duguna. Gainera guk haiek baino gehiago jaten genuela bistakoa da: gure etxean azken bost urteetan ez zen txuletarik falta, egunero txuleta on bat jaten nuen; eta horiek ez dut uste halakorik egiten dutenik. Hala ere, haiek irabazi».

Profesionaletan mugitzen zen dirua ez nuen gustoko

Solasaldia bukatzeko, etxeko laisterketak eta korrikelariak izan ditugu mintzagai. «Martin Fiz eta Diego Garcia ondo ari dira, nahiz eta afrikarren aurrean ezin ezer egin». Azkenik, etxean duen korrikalariak, hots Maria Luisa Irizarrez eskatu diogu iritzia, «Urteen poderioz aspertu egin da. Nik pena hartuko dut, baina urte hobeak ailegatu baino lehen egindako lana bertan behera utziko duela uste dut. Laguntasun gutxi ikusi du mundu horretan, amets asko bertan behera gelditu direlarik».

I.GOIKOETXEA

Euskal egunkariari buruzko mahaingurua ETBn

EUSKAL EGUNKARIAREKIKO JARRERA ARGITU EZ GASTEIZKO JAURLARITZAK

Amatiño moderatzaile zutelarik aritu ziren Joxeaustin Arrieta, Mari Karmen Garmendia, Jean Haritchelar, Ramon Etxezarreta, Joxemi Zumalabe eta Iñaki Zarraoa euskarazko egunkariari buruz ETBko 'Astelehen Buruzuri' saioan. Gasteizko Jaurlaritzak aferari nola helduko dion jakiteke geratu zen ikusentzulegoa.

Egunkariaren beharraz bat zetozen mahaikide guztiak, baina nork, nola eta noiz egin behar zenez eritzi desberdin eta kontrajarriak entzun ahal izan genituen. 'Noiz' galderari erantzunez hasi zen **Joxemi Zumalabe**: «Egunkaria gaur egin behar ote den zalantzan jartzen du Jaurlaritzak, baina berak aparte, inork ez du auzitan jartzen». «Gaur gaur egitea ezinezkoa da», erantzun zion **Iñaki Zarraoak**, «egunkari hori kaleratu baino lehenago zenbait azterketa egin behar da, horrek porrot egiten baldin badu Euskal Herriak eta euskarak nahiko gerra jasoko du-eta».

Kultur sailburuak azaldu zuenez, bere eritzira ere Jaurlaritzak du egunkariaren behar horri erantzuteko ardura, «azken finean subentzio publikoa behar delako ardura Jaurlaritzaren eskutan dago; hemen-dik pixkatara erabakitzeke moduan egongo gara baina oraingoz gutxi eztabaidatu izan da».

ARGIAko **Joxemi Zumalabe** azalduta-

koaren arabera, Jaurlaritzak zer egin ez dakiela da arazoa, «eta zazpi urte hauetan historia hori izan da, Jaurlaritzaren despis-tearen historia gai honekiko». **Zarraoaren** eritzira, ordea, Jaurlaritzak urrats batzuk emanak ditu: «Eguna eta Hemen hor daude, berri ajentzia hor dago eta hemendik aurrera egin behar diren azterketa horiek ere hor daude».

Segidan, jada nahiko ezagunak diren CIESen azterketaren emaitzen berri eman zuen Jaurlaritzako ordezkariak —ARGIAk

«**D**atuek erakusten dute eguneroko prentsa posible dela eta apostu hori egiteko garaia dela»»

—**Joxemi Zumalabe**—

argitaratutakoei fidagarritasun osoa aitortuz—, ondorio bezala «ezin dezakegu esan hemen erosle asko daukagunik» esateko. «Badakigu merkatua txikia dela», arrapostu zion **Joxeaustin Arrietak**, «euskara kontuetan euskaltzaleok beti gainean eraman izan dugun zama da hori; baina horrek atzera eragin behar al dio administrazioari? Ez, nire ustez, alderantziz, hartu eta heldu egin beharko lioke zezenari adarretatik eta apostu horri ondorio guztiekin ekin». **Ramon Etxezarretaren** hitzetan, al-diz, «porrot egingo balu esperientzia errepikaezina izango litzateke urte askotan zehar eta, artifizialki horrelako produktua mantentzea ere ez dakit zertaraino litzatekeen mesedegarri».

Eritzi baikorragoa zuen **Joxemi Zumalabe** egunkaria epe laburrean ateratzeari buruz: «Argiaren datuek oso emaitza onak ematen dituzte azkenaldian, eta CIESeko datu batzuk konfirmatu egiten dituzte gu-reak; datu horiek erakusten dute eguneroko prentsa posible dela eta apostu hori egi-

«**A**dos egongo nintzateke euskara erabiltzeagatik gainbalio bat ematearekin, baina galera guztiak ordaintzearekin ez»

— **Ramon Etxezarreta** —

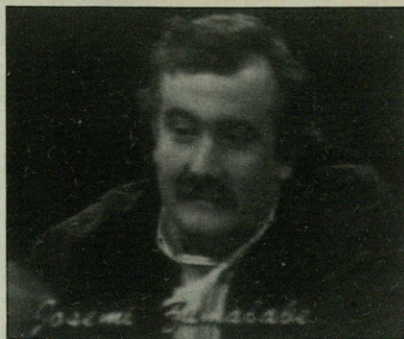

teko garaia dela». ARGIAko ordezkariaren esanetan, baldintza ia guztiak gaur egun ematen direlako plazaratu da, hain zuzen ere, euskarazko eguneroko prentsaren aldeko plataforma zabala, «euskaltzale sail asko bilduko dituen lan talde handia, eguneroko prentsa horrek aldeko pausoak bideratzeko. Eta jakina, aha! lein horrek beharko du Jaurlaritzaren aldetik erantzun positiboa».

Diru publikoaz

Mari Karmen Garmendiaren eritziz, erronka kualitatiboa da: «ba al da, esate batera, horren kargu egingo litzatekeen gorengo mailako talde profesionalik?», bota zuen lehen galdera gisa, «eta garbi utzi nahi dut ez nukeela gazteen eskutan utziko, duintasun bat eta behar bezalako kondizioak behar direlako. Bestetik, ez dakit egunkariaren proiekturik ba ote dagoen, eta proiektu horrekin asmatu egin behar da. Eta hirugarrenik, zenbateraino gara gaúza eguneroko informazioaren eskari horri erantzuteko?».

Administrazioak egunkaria zein modutan bultzatu beharko lukeen eztabaidari ekin zion, gero, **Ramon Etxezarretak**: «Zarraoak zalantzan jarri ez duena zera

da, egunkariak diru publikoa beharko lukeela; baina nire zalantzak ditut nik, eta nire beldurak. Irakurlego konkretu baten-tzat egindako egunkari bati beldur diot, eta proiektu horiek finantziatzearen kontra nago garbi. Egunkari publikoa da alternatiba». «Baina euskararen inguruko inizatibei subentzioak kenduez gero», erantzun zion **Joxemi Zumalabek**, «hau basamortuan bilakatzeko zorian ginатеke. Hori rodilloa pasatzea litzateke; euskararen edozein proiekturi subentzioa kentzea euskararen kontrako erabakia litzateke».

Eztabaidarekin jarraituz, **Ramon Etxezarretak** euskarazko egunkari pribatu bat beste enpresa pribatuak bezala tratatu beharko liratekeela adierazi zuen, «ez dakit industria eta merkataritza sailak izango lukeen konpetentzia bere gain. Aparte, ados egongo nintzateke euskara erabiltzeagatik gainbalio bat ematearekin, baina galera guztiak ordaintzearekin ez».

Zumalaberen hitzetan, instituzioei eskatu behar zaiena zera da: erdararekin konpetentzian euskarazko medioek jasaten du-

«**E**do gaur egunean euskal egunkari pribatu baten alde dauden guztiak batu eta egunkari bat aurrera ateratzen dute, edo bestela, administrazioak aterako duen euskal egunkari batean pentsatu behar dugu»

— **Iñaki Zarraoa** —

«**P**ribatua balitz, azpiegitura eta kapazitatea demostratu dutenek atera beharko lukete»

— **Joxeaustin Arrieta** —

ten presioak eragindako diferentzia hori ordaindu dezatela, eta hori kuantifikatu daiteke». **Ramon Etxezarretak** erantzun zion: «Jaurlaritzak egunkari bati duro bat eman behar badio, nik euskal herritar bezala, eta euskaraz idaztea nire jostailua denez, astean artikulutxo bat edo bi argitaratuko dizkidan periodikua behar dut, eta ez ateak itxiko dizkidana».

Konklusiotan sartuz, **Iñaki Zarraoa** bi aukera baino ez daudela adierazi zuen: «edo gaur egunean euskal egunkari pribatu baten alde dauden guztiak batu eta euskal egunkari pribatu bat aurrera ateratzen dute, edo bestela, administrazioak aterako duen euskal egunkari batean pentsatu behar dugu». Azkenik, **Zumalabek** Jaurlaritzari eguneroko prentsarentzako laguntzak arautzeko eskatu zion —«zein laguntza etor daitezkeen jakinez gero jakingo genuke zein proiektu egin dezakegun; bi-tartekoen arabera proiektuak diferentek dira», eta **Arrietak** zalantzan jarri zuen egunkari publikoaren ideia: «publikoa balitz eritzi korrente guztiek lekua izan beharko lukete, baina hori egunkaria al litzateke? Ez dakit. Eta pribatua balitz, azpiegitura eta kapazitatea demostratu dutenek atera beharko lukete, nahiz eta hor erre-presentatuko litzatekeen mundu ideologikoa ez egon gobernukoarekin bat».

ZINKUNEGI
O P T I K A

HERNANI, 4 - 20004 DONOSTIA - Telf. 42 06 24

BIDEO ETA FILMEEI

AHOTS, HOTS ETA MUSIKA

EZARTZEKO PREST

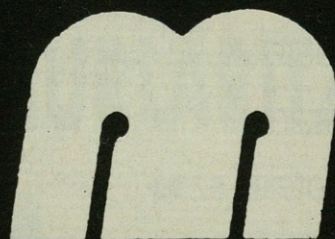
IZBI SA
BIKOIZKETA GRABAKETAK

ARBAITZALDE ETXEA-SAN ROKE AUZOA

DONOSTIA

Tif.: 46 29 64 — 45 96 29

**kirolzaleen
zerbitzutan**

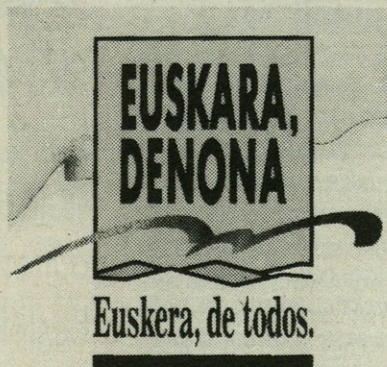
miner

donostia

☎ 271050 eta 270447

I.

**NAFARROAKO EUSKARARI
BURUZKO
ERAKUSKETA OROKORRA**

Euskera, de todos.

Urtarrilak 25 - Otsailak 11
H. Eslava Ikastetxe Publikoa
BURLATA

**Nafarroako
Gobernua**

Lehendakariiza eta Barne
Departamentua.

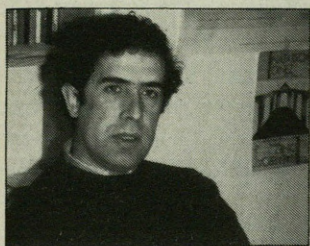

Erranak erran

«JAKIN» S.A.
BILAKATU

«Jakin»en frantziskotaren babesa utzi beharraren premia ez da azken denboratako kontua, aspaldi hartutako erabakia baizik. (...) Aldizkaria egiten genuenon bost edo seiren arteko bik —Joxe Azurmendi eta biok— sekularizatzeko erabakia hartu genuenean «Jakin»en «askatzeari» data jarri zitzaion.

J.M. Torrealдай.
(«Hemen», 90-1-19)

NAFAR IKASTOLEN
TITULARITATEA

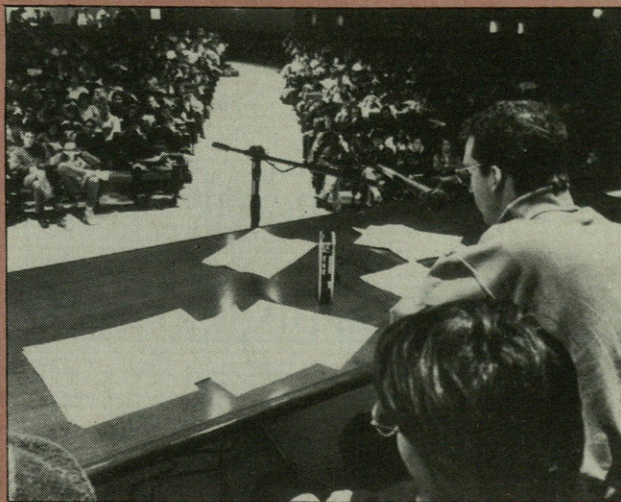
Titularitatea izan da azken urtetan erabili den kontzeptuetako bat, publikotasuna azaltzeko. Titularitatea da nafar ikastolek behar dutena, Administrazioak mehatxatzen jarrai ez dezan, legalizazio bat lortu ahal izateko baldintzak ezin bete dizaketelako. (...) [Kongresuan] egin diren proposamenak ez dira epe motzean baliagarri gertatuko herrialde honetako egoera politikoak ametitzen ez duelako.

J.L. Larraza.
(«Eguna», 90-1-18).

SORKUNTZA LANAREN
FISKALIZAZIOA

Badaude sektore batzuk beti fiskalizatu nahi dutenak. Kreaio lan guztia fiskalizatu nahi dute. Jende guztia behartu bere burua zuritzera halako pausu bat edo bestea eman duela eta. Uste dut eragin handia daukala horrek euskal kulturarengan. (...) Norberaren buruaz gehiegi arduratzearen arazoak gehiegi markatzen du sormenaren mundu herri honetan.

Ruper Ordorika.
(«Punto y Hora», 563. zbk.)

AITOR

KLAUSTROA ERBAKITZEKO HAUTESKUNDE SASOIAN

UPV-KO IKASLE ETA IRAKASLEEK
EUSKARAREN EGOERA SALATU

UPVko Klaustroaren erabakitze hauteskundeak burutu ziren iragan astean, zeina irakasle katedradun eta titularren %48ak, irakasle kontratatuen %12ak, ikasleen %28ak eta zerbitzu eta administrazio langileen %12ak osatu ohi duten. Parte hartzeak ez zuen orekarik erakutsi, irakaslegoak munta handiko erantzuna eman zuen bitartean, irakaslegoak ez bait zion garrantziarik eskaini.

Hauteskunde sasoi honetako ekintzarik nabarmenena, UPVn bizi den euskararen egoera tamalgarriaren salaketa suertatu zen, urtarriaren 18an Leioako kanpusean burututako bilera erraldoia medio. Bertan 11 puntuz osaturiko agiri erreibindikatioa plazaratu zen, zuzendaritza postuetarako euskararen ezagutza derrigortuz eta, orohar, unibertsitatean euskara normalizatzeko bitartekoak jar daitezen eskatuz.

EUSKARARENTZAT 277 MILIOI BESTERIK EZ

NAFARROAKO 1990-KO HEZKUNTZA
ETA KULTUR AURREKONTUAK PREST

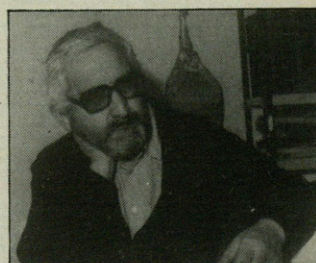
1990. urteko Nafarroako hezkuntza eta kultur aurrekontuak zehaztu ditu Iruñeko gobernua. 19.708 milioi direrarik denera, Unibertsitate Publikoa da hozkada handiena daramana: 4.500; Principe de Vianari 1.930 dagozkio eta 72 Nafarroako Jaialdiei. Hezkuntzari dago-kionez, Eskola Publikoei 10.000 milioi dagokie, FPri 3.400 eta 2.800 hezkuntza pribatuei. Euskarari 277 milioi. Iazkoari begira, kasik 20.000 milioi horiek %34ean goratzen dute aurrekontua.

KOMUNITATE Foraleko 30 pintore eta 15 eskultore biltzen ditu 87an berrikuntza egiteko ertsi zen Nafarroako Museoaren berrirekitzeak (urtarrilak 26), Espainiako Sofia erregina bertan izanen delarik. Kulturako zuzendari den José María Romerak aipatu duenez, Espainiako berpizkunde garaia buruzko kongresua egin nahi du aurki museo honetan.

Txutxumutxuka

«EUSKADI KULTURALA»
AGENDA HILABETEKARIA

Donostiako «Aska» kultur zerbitzu entpresak *Euskadi kulturala* izeneko hilabetekaria kaleratuko du datorren martxoatik aurrera Idoia Otegiren zuzendaritzapean. Baskongadetan hila-betero izango diren kultur ekitaldien berri emango duen agenda moduko aldizkari elebidun honen tirada 15.000 aletakoa izango da, eta zabalkundea dohanikoa, Jaurilaritzaren babesaz. Lakuan ez digute dirulaguntza kopuruaren berri eman.

DIONISIO AMUNDARAIN
«MAIZPIDE»TIK LAKUARA

Lazkaoko «Maizpide» euskaltegiko zuzendari lana iazko irailan utzi zuen Dionisio Amundarainek. Nahiz eta oraindik ere Lazkaon irakasle gisa diharduen, bi hilabete barru Lakuako Administrazioa egingo du mudantza, Hizkuntz Politikarako Idazkari-tzaren egiturapean dagoen aholku kontseiluko ardura iraunkor bat betetzeko.

ATXAGAREN «ETIOPIA»
GAZTELERAZ APIRILEAN

Madrilgo «Visor» argitaldaria-ren eskutik kaleratuko da apirilean Bernardo Atxagaren *Etiopia* poesia liburuaren gaztelerazko bertsioa, idazleak berak itzulia eta, antza denez, argitaratu gabeko poema batzu gehiagoz osatua. Jon Kortazar-ek ere bazuen euskal poesiaren antologia bat moldatu eta itzultzeko proiektua, baina ez dirudi madrildar argitaletxeak kaleratuko duenik.

GORKA ARRESE

ESKOLA PUBLIKOAREN DEFINIZIO AGIRI KONTSENTSUATUA TRAZATU ETA OTSAILAREN ERDI ALDERA ONARTUKO DUTE KONGRESU ZABAL BATETAN

Ikastolen erizpideak bateginik Euskal Eskola diseinuari buruz

Urtarrilaren 12 eta 13ko Donostiako biltzarra medio, Euskal Herriko ikastola guztietako ordezkariak batera bildu ziren lehen aldikotz.

300 lagunen artean etorkizuneko Euskal Eskolari buruzko diseinua aztertu zuten, euskalduna, publikoa eta nazionala ezaugarriak direla azken helburu.

Recalde Gasteizko Administrazioako sailburuaren Euskal Eskola Publikoaren Lege zirriborroa al-debat utzi erazi zen 1989ko azken hilabeteetan, Baskongade-tako indar politiko ezberdinen artean. Legealdi honetan ez da

halako legerik onartu ahaliko eta, Ikastolen aldetik egin berri diren proposamenen arauera, badirudi Euskal Eskola Publikoa epe luzera garatzeko nazio proiektua gertatuko dela. «Euskal Herriko Autonomi Elkarte-ko 1990-94ko legealdirako boz-

keten ondorioz alderdi hege-monikorik sortuko ez dela-koan», adierazi dute Ikastolako ordezkariak, halako legerik ezin onartu ahaliko da hurrengo legealdian ere, eta bere ga-rapena epe luzera begirako prozesuaren ondorioz mamitu beharko da euskal herrialde ez-berdinetako giza sektore ezber-dinen artean.

Urtarrilaren erdi aldera Do-nostiako Apaiztegian Euskal Herriko ikastola guztien artean eginiko biltzarrean Euskal Es-kolaren etorkizuneko diseinua deliberatu zen, otsailaren

15ean etorkizuneko helburu gi-san onartua izan dadin.

Ikastolek «Euskal Eskola bat» eta euskalduna osatzeko xedea nabarmendu dute: «euskalduna izatea izango da bere nortasun ikurra»; Euskal Eskola Naziona-la: «Nafarroako eta Ipar Euska-diko eskola guztiak bilduz Eus-kal Herriko Autonomi Elkarte-koekin batera, babes legal be-reberaren pean»; eta gisa be-rean Publikoa: «denona eta era-biltzaile guztiei zabalik dagoen eskola gisa ulertua, ikastetxe guztietarako formulapen juridi-ko bakarra beharko duena».

Ikastolen Elkarteko ordezkariak Donostiako biltzarrean mahai-buru. Erdian, Antonio Campos lehendakaria.

Titulartate elkarbanatuaren bideratzeak azterketa eta eztabaida sakona eskatzen du

Ikastolen Elkartearen biltzairean etorkizuneko Euskal Eskola Publikoaren jabetza juridikoa erabakitzean eta zehaztean titularitate konpartitu edo elkarbanatu moduan izatearen proposamena izan da onartua. Formulapen honen jabegoa Administrazioaren eskuetan gain irakasle, guraso, bazkide, heziketarekin zerikusia duten elkarre eta abarren esku egongo litzateke.

Lazkaoko ikastolako irakasle den Patxi Plazaolak dioskunez, «batzarrean gehienek zituzten zalantzak titulartasuna Administrazioaren pean soilik uztea-

ren gainean. Onartua izan bada ere, oraindik zehazteko dago zein izango litzatekeen formula, nola gauzatuko den titulartasun konpartitua; zein aldaketa egin beharko diren, Administrazioaren legedian edo marko aldaketa bat suposatuko duen».

Titularitate edo jabetza gauzatzerakoan, Euskal Eskola Publikoaren finantziakzioa, plangintza eta ikastetxeek Administrazioarekiko zenbaterainoko autonomia izanen duten zehaztu beharko da. «Oraindik zehazteko egon arren, beti ere titularitate elkarbanatu horren

pean dauden ordezkari guztien arteko negoziakzio eta kontsentua topatzea da xedea».

Tolosako ikastolako irakasle den Antton Izagirrenen ustetan, lehen lehenik erabaki behar dena zera da, Euskal Eskola Publikoak beharko duen marko juridiko-politiko definitzea. «Bortere politikoari, Administrazioak irakaskuntza egituratzeko eta publikotasuna bermatzeko ardura, herriak ematen dio demokratikoki. Komunitate eskolarrak plangintza eta egitasmo hau garatzeko ardura beharko du izan. Ondorioz bada, ardura elkarbanatua da».

Politika ezkertiar historikoak gizarte zibilaren parte hartzea eskatzen duela dio Izagirrek. «Herri mugimendu erabakitzaileak Administrazioarekin lotzeko konprometua du, titularitate publikoa izanik defendatua. Beraz, titularitate elkarbanatua aurrekoaren berdefinizio bat izan da. Titularitatea ez da jabetza, partaideen autonomia eta parte hartzea baizik, eta autonomia parte hartze publikoarekin loturik doa». Bere ustez, titularitate elkarbanatua ezinezkoa da aurrera eramatea, gaur egungo Administrazioak duen egitura bertikala dela eta, «Administrazioak erabakiko bait luke eskusiboki». Oraindik definitzeko dagoen puntu honek eztabaida luzea eskatuko du, «eta nik zalantzak ditut eskuinaldeko indarren interpretazioaz. Eskolaren berformulazioa ezin da egin gaur egungo marko politikoan. Irakaskuntzaren plan nazionala egiterakoan, politikoki aurrez erabakitako helburuak izan behar dira. Hego Euskal Herriko Autonomi Estatuto berri bat beharrezko da. Nafarroa eta Baskongadak banaturik badoaz porrota ziurra da».

LOREA AGIRRE

Otsailaren erdi aldera burutuko den Batzar Nagusian onartuko da Ikastolek trazaturiko Euskal Eskola diseinua.

Autonomia kontzeptua

Ikastolek trazatu duten Euskal Eskolaren diseinuaren baitan autonomia kontzeptua ageri da giltzarri bezala. «Bertan behera utziko da eskolaz gaur egun dagoen ideia, Administrazioaren luzapen bat besterik ez izatearena», adierazi dute, «forma bakarreko eskolatik forma

aniztunera igaroz».

Eskola Publikoa ulertzeko formulapen berri baten proposamena da azken batean Ikastolek luzatu dutena, oraindano ezagutzen dugun Administrazioaren menpeko eskola eredu aldatu eta hobetu asmoz: «Gure eritziz, Administrazioak eskola edo ikastetxe bakoitza-

ren lan asmoen zerbitzuan egon beharko du», eta ez aldearantziz.

Eskolaren autonomi kontzeptu hau lkastoletako sektore ezberdin ororen artean onartzen ari baldin bada ere, oraindik autonomia kontzeptu horren definizio eta erabilera ezin zehaztu liteke, Euskal Eskolaren garapen prozesuan barre-

na urratsez-urrats mamitu beharko bait da. Baina kontzeptuaren arauera, honez gero funtsezko oinarriak ezarri dira Euskal Eskolaren titularitate, finantziabide eta pertsonalgoari dagokionean.

Euskal Eskolaren titularitatea eikarbanatua izango da; hau da, sare bakar eta formulapen juridiko bakarra egokituko bada ere, jabegoa Administrazio, guraso, ikasle, irakasle, bazkide, herri elkarre eta gizarteko sektore ororen esku egongo da, «jabego administratibista eta eskusibistari kontrajarrita».

KARLOS

Finantziabidearen ardura elkarbanatua

Ikastolen diseinuaren arauera, heziketaren dohantasuna ziurtatzeko «zentru guztiek oinarritzko finantziaketa bera jasoko dute», zeina Administrazioaren eskutik bideratu behar litzatekeen, «ikastetxe bakoitzak finantziaketa publiko hori autonomiaz gestionatuko duenari». Bestetik, suertatu ohi diren ikastetxe ezberdinen ezaugarri bereziengatik (ezberdintasun sozioekonomikoak, euskararen normalizaio prozesu maila, eta abar), finantziaketa konpensatorioak bideratu beharra azpimarratu da. Eta hiruugarrenik, *autonomia* kontzeptuaren gogoetak beste finantziaketa modu ezinbestekoa hartzen du kontutan: zentru bakoitzak bere finantziaketa iturri propioak entseiatzeko.

Portugaleteko ikastolako Ruper Ormazaren aburuz, «dirulaguntza konpensatorioak jasotzeko lehentasuna ahalbide gutxienez dutenek eta hizkuntza nazionalaren egoeragatik pre-

«Zentru guztiek oinarritzko finantziaketa bera jasoko dute, bakoitzak finantziaketa publiko hori autonomiaz gestionatuko duela»»

mia bereziak dituztenek izango lukete. Erizpide kontsentsuatu batzu ezarri behar dira honi dagokionez, eta bai eta hainbat formula entseiatu ere. Baina areago jo behar genuke, eta beste balore batzu ere kontutan hartu: esaterako, proiektu berriak dinamizatzen dituzten aldeko konpensazioak». Ikastetxeek egitura generatzailerak eratu behar litzateke bere ustez, heziketa kalitate mailak aurrera egingo badu, «eta horretarako finantziaketa iturri propioak sortu». Ormazarentzat, gizarte eta Administrazioa nola josi horretan datza debate nagusia. «Formula berriak sortu behar dira, efikaziaren mesedetan erabiliko den autonomi gestioaren eta Administrazioaren eskutikako oinarritzko finantziaketaren artean».

Gasteizko Toki Eder ikastolako Pello Urdanpilletak «eskola bakoitzaren indarrak ahalik eta gehien garatu» beharra nabarmendu digu. «Orain arte Administrazioak ez du iniziatibarik erakutsi, eta eskola publikoaren estatalismo kontzeptu zaharra gaitzitu behar du. Finantziabide eta gestio autonomoak ez du inpendientzia esan nahi, baizik eta ikastetxe-ko partaideek hartuko dutela horren ardura eta erresponsabilitatea, egitura dinamikoak sortuz Administrazioaren inobilismo burokratiko gainditzeko». Ikastetxeen artean diferentziak beti izanzen direla somatzen du Urdanpilletak, «baina uniformizazioaren kontzeptu estriktoa ere kaltegarria dela uste dut. Orekak nola lortu, hori da gakoa».

Langilegoak status berezia

Euskal Eskola Publikoko pertsonalgoari dagokionean, funtzionari status berri baten planteiamendua gorpuzteari ekingo litzaiokio, «egungo funtzionari sistema espainol eta frantsesari nabarmenki kontrajarria». Gisa honetan, eskola egiturekiko inplikazio eta konpromezuak beregain hartu behar dira, hala orokorki nola ikastetxe bakoitzaren arauera.

«Langileen Esatuto Berezi batetan oinarritzen da gure proposamena», agertu dute ikastolek. «Estatuto horretan sartzeko, ikastolek langileek ez daukate zertan inongo frogarik gaitzitu behar, nahikoa frogatzea bait da egundaino egin duten esfortzu historikoa euskal irakaskuntzaren bideragarritasuna egunero frogatzen».

Nafarroa eta Iparraldeak etorkizunari begira

Txomin Izko, Nafarroako Ikastolen lehendakariak iragan biltzarreko emaitzak baikortzat jotzen ditu. «Gure egoera administrazioa larria bada ere, Ikastolen Elkarteak estrategia berezia bideratuko du gure egoeraren aurrean. Gaitzetzeko ikastolen jarrera solidarioak ezinbestekoak dira guretzat: instituzioetatik ditugun erasoak salatzeko, alderdi politiko eta sindikalen laguntza lortzeko bideak jorratzeko, eta gurekiko solidaritate ekonomikorako kutxa bat sortzeko».

Donibane Lohitzuneko ikastolako Miren Insaustik, halaber, «inpresio baikorra» izan dutela adierazi du: «titularitate konpartituen ideia eta funtzionaritzan egiten den proposamena oso aurrerakoiak iduritu zaizkigu». Estrategia dela eta, «Konfederakundeak lehenengo aldiz jarri du bide bat argi eta garbi Euskal Herri guztia kontutan hartuta: Komuni-

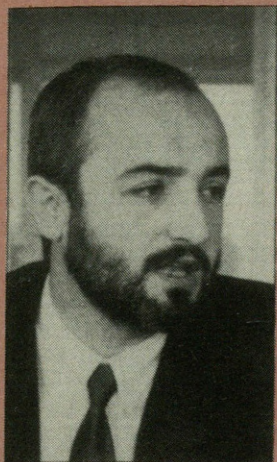

Euskal Herriko ikastola guztietako ordezkariak bildu ziren biltzarrean. 300 lagun orotara.

KARLOS

Iñaki Etxezarreta: «Urratsak ematen jarraitu behar dugu»

Iñaki Etxezarreta, «Estrategia Urratsak» txostenaren aurkezlea.

ARGIA.— Euskal Eskola Publiko Nazionala duzue helburu. Nola txertatzen da Estrategia Urratsetan oraingo zatiketa administratiboaren aurrean?

I. ETXEZARRETA.— Iparraldeari dagokionean ikastolak dauden getho egoeratik ateratzeko saioak egitea planteatzen da gizarteko beste sail guztietan ikastola proiektua aurkeztuz: hautetsiak, elkarteak, udalak, beste eskolak...

Nafarroarekiko berriz, bi

zientzutan doa nolabait ere: ikastoletan dagoen itomenaren arriskua konpondu, horretarako erresistentzi kutxa baten planteamendua egin behar delarik negoziazio prozesu batekin. Bestalde, pribatuan eta publikoan, ahal den neurrian, euskalduntze prozesu bati ekin behar zaio.

Komunitate Autonomoan gure estrategiak bizkortasun handiagoa dauka, konpetentzi politikoak askoz hedatuagoak daudelako. Guk hiru fronte planteatzen ditugu: eskola publikoan erreforma ematea autonomia garatzeko, eta euskalduntze prozesua orain artean baino bizkorrago planteatu; eskola pribatuan ez gara sartuko bertako status juridikoa aldatzen ez bait da gure egitekoa, baina geure ahaleginak bideratuko ditugu euskalduntze prozesu itzuleraezin batetan sartzeko; ikastoletan aldiz, guk eskainiko genukeena da juridikoki eta ideologikoki pauso kualitatibo bat ematea jorratu dugun eskola ereduarekiko.

A.— Oraingo marko juridiko-politikoan erreparatuta helburua ez da samurra.

I.A.— Hemen garbi dagoena

da Euskal Herri osora hedatuko den eskola bat lortzeko lurraldetasunari dagokionez herri bezala batasun batetara iritsi beharrean gaudela. Baina horrek ere ez gaitu itsutu behar eta urratsak ematen jarraitu behar dugu. Nik uste dut herri bezala garatzen goazen neurrian, autogobernu maila ezberdinen arabera, guk hein berean eskolan pauso kualitatiboak ematen ihardun behar dugula.

A.— Euskal Eskola Publiko Nazionala izateko boka-zioa duten egungo eskola moeta desberdinen arteko elkar hizketa mahai bat proposatzen da. Horretarako konpromezua hartu al da? Nola eta zein epetan jarriko da martxan?

I.A.— Epeak jarriak ez daude. Guk dagoeneko eskola pribatuarekin badaukagu mahai sendo bat, egonkor eta establea dena, eta eskola publikoetan, garbi daukagu oso sektore minoritarioak izan arren, badaude hor sektore batzuk mahaiari eseri eta hitz egin nahiko luketenak.

A.— Ikastolatik kanpoko beste harremanik ere planteatzen da. Norekin? Herri erakunde eta elkarteekin?

I.A.— Tira, Ikastolatik kanpo partido politiko eta gizartean dauden sektore guztiekin. Esa-

te baterako hitz egiten dugunean titularitate konpartituaz, ez dugu hitz egiten bakarrik guraso, irakasle, ikasle eta administrazioaz, baita laguntzaileetaz ere. Beraz, iruditzen zaigu, nahiz eta piskanaka, eus-kalgintzan aritzen diren beste sektore batzurekin harremanak izateaz gainera, horiek ere parte hartu behar dutela Euskal Eskola baten proiektoreen barruan.

A.— Ikastolen aldetik presio sozial eta salaketarako mobilizapen edo ekintza beharra azpimarratzen da. Zeri dagokionez?

I.E.— Presio Batzordea osatzea planteatzen da, baina mobilizazio planik ez dago, ez dagoen bezala plan ekonomiko bat, ez dago kuoten kalkulo bat eginda... Hori egiteke dago.

A.— Euskal egunkariaren aipamena ere egiten duzue.

I.A.— Ikastolentzat oso instrumento baliagarria eta beharrezkoa dela iruditzen zaigu. Horregatik euskal egunkariaren apostua egitera goaz eta horretarako prest gaude beste batzurekin elkarlana egiteko eta proiektu hori aurrera ateratzen laguntzeko.

TXUMAI ITURRIA

Otsailean Recalderi aurkeztuko

Urtarrilean Donostiako bil-tzarrean zehaztutako diseinuaren agiria eta Ikastolek proposatutako Euskal Eskola Publiko Nazionalerako estrategia urratsak ikastola bakoitzean beri-

kusi ostean, datorren otsailaren erdi aldera burutuko den bil-tzar zabal batetan izango da onartua.

Ikastolen Konfederakundeko kanpo harremanetarako arduraduna den Zuriñe Mendizabalek aditzera eman bezala, «Batzar Nagusian onartzen dugu-

nean 'Estrategiarako Urratsak' txostena, Recalderi erakutsiko diogu hurrengo egunean. Recalde aurkeztu duen Euskal Eskola Publikoaren zirriborroa eta Ikastolena oso ezberdinak dira, eta elkarbiderako plangintza bat egin dugu». Hemen-dik aurrera eman beharreko urratsen proposamena egingo dute Ikastolek, «eta beste guztiek ere beste horrenbeste egin behar dute akordiorik nahi baldin badugu».

GORKA ARRESE

«Presio Batzordea osatzea planteatzen da, baina mobilizazio planik ez dago, plan ekonomiko bat eginga ez dagoen bezala»

tate Autonomia, Nafarroa eta Iparraldeak egoera ezberdinak bizi izanda helburua estrategiko bateratua planteatzekoan. Orain artean, nahiz eta denok elkarrekin egon, Euskal Herriko Konfederazioan pata-txoak jarritz eta garbi hitz egin gabe aritu izan gara. Kongresoan ordea argi geratu da, gaur egungo banaketa administratiboak gaituz, Euskal Eskola Publiko Nazionalerako helburu estrategiko horretan denok sartzen garela».

BILBOKO UDALA ETA GASTEIZKO GOBERNUA ELKARRI AITZI
KRISTALEZKO KUBOAREN PROPOSAMENA KOLOKAN DAGOELARIK

Alhondigaren berreraikuntza proiektuan ondare artistikoa ala modernidadea auzitan

Bilboko Alhondiga, egun kultur zentru bihurtu nahi den eraikuntza, Rikardo Bastidak eraiki zuen 1905.urtean. Aipatu arkitektoak ez zuen somatu ere egingo ardo biltegitzarako zuzenduriko obra honek laurogei eta piku urte ondoren sortarazi dituen arazoak hainbestekoak gertatuko zirenik.

Alhondigaren berreraikuntza honetan era guztietako eritziak bota dira, nagusiki bi, proiektuaren aldekoa eta kontrakoa. Francisco Sainz de Oiza eta Juan Daniel Fullaondo arkitektoek 1989.eko maiatzean aurkeztu zuten Alhondigaren berreraikuntzari buruzko beren makro-proiektua, Gorordok eskatu bezelaxe.

Arkitekto hauek beren proiektuan egun Alhondigak dituen fatxaden %90a mantendu dute historia eta tradizioari helduz, eta 90 metrotako kristalezko kubo bat eraikitzeko asmoa azaldu kultur etxe handi bat egokitu ahal izateko. Bertan liburutegiak, kultur etxea, gaur egungo arteen museoa, musika ikastetxea, antzerkiak, kongresuetarako lo-

kalak, haurtzaindegia eta tabernak kokatuko dira, guztiak kristalezko kuboaren barnean, enparantza haundi baten bazezterean, zenbait pisutan banaturik. Honela Bilbok falta duen gune kulturala trazatua geratuko da.

Proiektua 11.000 milioiko aurrekontua gainditzera iristen da, Bilboko Udalak, Bizkaiko Foru Aldundiak eta Eusko Jaurlaritzaren babespean eraikiko litzatekeena.

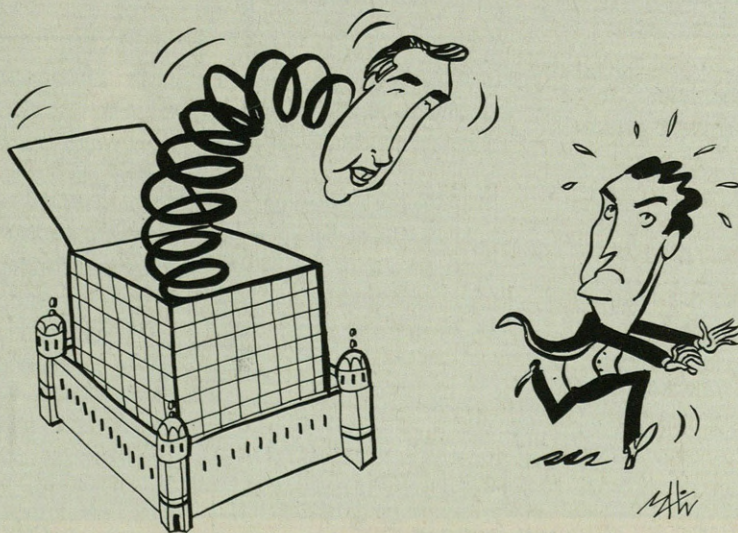
Alderdi politikoen eritzi kontrajarriak

Proiektua dela eta ez dela itiluz sortu dira udalbatzearen eta baita zenbait alderdi politikoren barnean ere. Udalbatzearen, PNV alderdia Gorordo

alkatearekin bat eginik proiektuaren alde azaldu da. PSOE alderdikideak, nahiz eta ez oso garbi izan beraien eritzia, proiektuaren aldeko agertu dira Gasteizko gobernuan eusten duten hitzarmena tarteko eragile delarik. EE alderdian ere eritziak nahastuak agertu dira, bi zinegotziek proiektuaren aldeko botua eman zutela, hiru garrenak aurkakoa adierazi zuten artean.

EA eta HB alderdiak izan dira proiektu hau gogorren salatu dutenak. EA alderdiko udal taldeak, Patxi Garcia eta Jaso- ne Irarragorri zinegotzien esanetan, Alhondiga eraikuntzaren aurreproiektuaren aurrekontuan gastatutako hainbat eta hainbat milioiren ibilerak argitzeko eskaera egin zion PNVko udal taldeari. Zinegotzi hauen eskariaren arauera, 11.000 milioien norakoa zatirik zati argitu beharko lukete, beraien ustez diru publiko hau zarrasteldua izan bait da Europako bidaietan, maketetan eta Alhondigako programako departamentuetako langileen soldatetan, beste zenbait gauzen artean.

HBko Bilboko udaletxeko zinegotzi eta bozeramaile den Josu Barandikak garrantzitsutzat jotzen du Jaurlaritzak proiektuari emandako ezezko borobila, PNV, PSOE, eta H Eren politikarentzat baino ba-

Joseba Arregi, Jaurilaritzako kultur kontseilaria Alhondiga-ko proiektu berriaren kontra azaldu da, geldiarazteko eskatuz. Iskanbila galantak sortu dira honen geroztik bai EAJ barnean eta baita Bilboko Udaletxean.

EAJ barnean dagoen banaketa, proiektu honi eta orohar Bilboko Udaletxeko funtzionamenduarekiko, argi azaldu da. Alkate eta kultur sailburuak ez dira ados jartzen, eta badirudi hizkuntz desberdina erabiltzen dutela elkarren artean. Gorordok, Jaurilaritzak informazio gehiago eskatu duela bakarrik dio, eta bitartean Arregik proiektua geldiarazteko agindu du.

Arregi eta inpaktoa

Jaurilaritzak Bilboko Zabalgunean Alhondigan egin nahi den kristalezko kuboaren inpaktoa jarri du Arregik aitzakia bezala proiektua atzera botatzeko. Txostenan aipatzen da proiektuak edifizioaren monumentalitatea ez duela errespetatzen.

lio ez duela adieraziz: «EE alderdiak beti eguzkiak non berotzen duen haruntza jotzen du».

Gorordorentzat, EA eta HB ren proiektuari buruzko eritzia ez du eragin handirik izan, bai aldez bere alderdiko den Joseba Arregi Kultur Sailburuaren erantzunak. Joseba Arregik Alhondigako eraikuntzaren proiektuari ezezkoa eman dio Bilboko zabalgunek jasoko duen bortxaketa kontutan hartuz. Jaurilaritzaren usteetan proiektuak ez du errespetatzen Alhondigak duen karakter historikoa, aitzitik, patrimonio artistikoa kaltetu baizik.

Arkitektoak dira mintzo

Alderdikideen saltsa guzti honetatik kanpo, arkitektoen eritzia jaso ditugu.

Kristalezko eztabaida pitzatua

tatzen. Joseba Arregiren usteetan, kuboaren proiektua baliogarria izan liteke, baina beste kokapen desberdin batetan. Proiektuak ez du errespetatzen Alhondiga monumentu historiko bezala, bere karakter guztia galtzen omen du eta modernitate eta klasizismo nahasketa horrekin.

Arregik adierazi duenez, Gorordok bazekien Lakuako txostena kontrakoa zela udaletxeak proiektua aprobatu baino lehen. Abenduaren 29an eta Bilboko Udaletxeko Plenoan proiektua onartu egin zen EAJ,

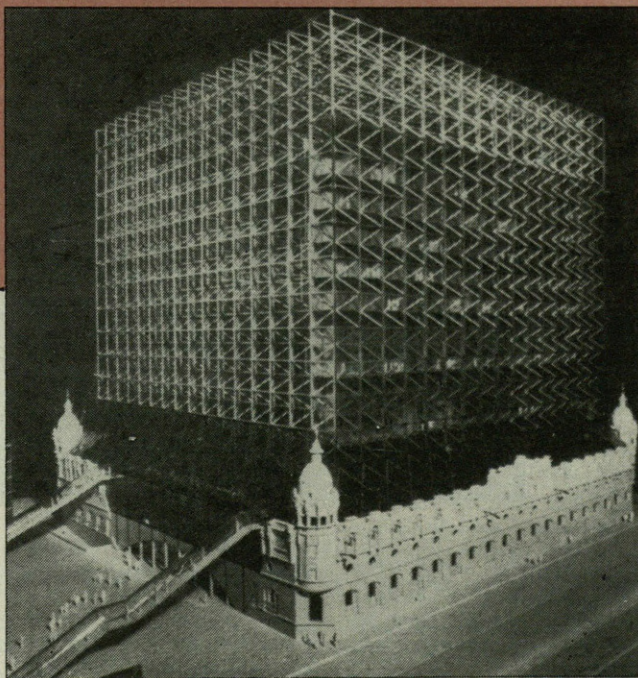
PSOE eta EE aldeko botoekin. HB, EA eta PPk aldiz aurka eman zuten beren boza. Adierazpen hauek oso egoera delikatuan jartzen dute Gorordo, udaletxeko plenoaren aurrean, informazioa izkutatatu egin ote duen ala ez jakiteko baldin badago ere. Bitartean proiektuaren kontra azaldutako alderdiek pozez hartu zuten Eusko Jaurilaritzaren erabakia. Orain Udalak hamabost egunetako epea dauka bere errekursoak aurkezteko. Gero Jaurilaritzak azken hitza azalduko du. Aldaketak egon daitezke, segun eta nolako argumentu erabiltzen

duen Bilboko Udalak bere errekursoan. Hala ere zaila izango da proiektua onartzea, Lakuatik adierazi legez, Alhondigaren karakterra ez bada errespetatzen.

Gorodo eta kultur gunea

Bi arazo nahastu dira istilu honetan, Alhondiga bere osotasunean mantentzea —orain monumentu historiko artistikoa denez gehiago—, eta bestalde Bilbok behar dituen kulturguneak eraikitzea.

Joseba Arregik aitortu du Bilbok merezi duela gaur eguneko Arte Ederretako Museo bat, eta bere departamentuaren zereginetako bat hain zuzen ere bere antolaketa dela. Hala ere, eta momentu honetan behintzat, arte obrak erosten saiatzen ari dira, eta ez kokagune apropos bat bilatzen, nahiz eta Kultur departamentuak ez duen Bilbon museo hau kokatzeko lokal egoki bat, ez eta ere solairu aproposik bertan eraikitzeko.

“Liburutegiak, kultur etxea, arte museoa, musika ikastetxea, antzokia, kongresuetarako egoitzak... ageri dira Alhondigako proiektuan”

Javier Cenicacelaya, Eusko Jaurilaritzako ondasun historikoen juntako laguntzailea eta 88ko Bizkaiko arkitekturako sariduna, Sainz de Oizak aur-

keztutako proiektuaren kontra azaldu da, errailldokeritzat jo eta esanez gaur egun ez dela European hiririk baldintza berdinak esakaintzen dituen erai-

kuntzarik, Parisen Ponnidou gunea salbu. Cenicacelaya-ren eritziz, bertan gertatutako delinkuentzia eta giza desoreka ikusita, ez dirudi ideia ona izan zenik. Eta gehitu du, izorratutako ingurunea berreskuratzea izango litzakeela beharrezkoena, inguruarekin harreman onak sortuz.

Federico Arruti, Bizkaiko arkitektoen buruak dioenez, proiektuak beste kokapen batetan aurkituko litzake egokiak, baina ez Alhondigan: «Ezin liteke bortxatu Bilboko Zabalgunea bezalako ingurune klasi-koa eraikuntza modernista batekin».

Arazoak arazo, oraindik honek izango du luzerako eta agian ezer ez lortzeko.

JOSEBA AZPEITIA
ITXASO FERNANDEZ

MAKETA-DUN TALDEAK EZ DITU INORK GELDI ERAZIKO (12)

Duenak Zer Piper: «Oraindik berde samar gaude»

Arrigorriagako laukote hau duela urte bete hasi zen elkarrekin jotzen, eta oraindik ikasi beharra dutela onartu arren, izugarritzeko baikortasunez begiratzen dute aurrerantz. Oraintxe jaso dute lehen maketa, eta irrikaz daude kalean jartzeko.

Taldea osatu eta Arrigorriagan bertan hasi ziren entsaiatzen, udaletxearen lokal batetan, baina arazoak izan zituzten eta kale-ratuak izan ziren. «Beste erremediorik ez eta kalean jotzen hasi ginen —diosku Iñakik, 'Duenak Zer Piper' taldearen ahotsa eta kitarrak— baina auzokideak kexatu eta Ertzairek bota egin gintuzten».

Baikorrak oso

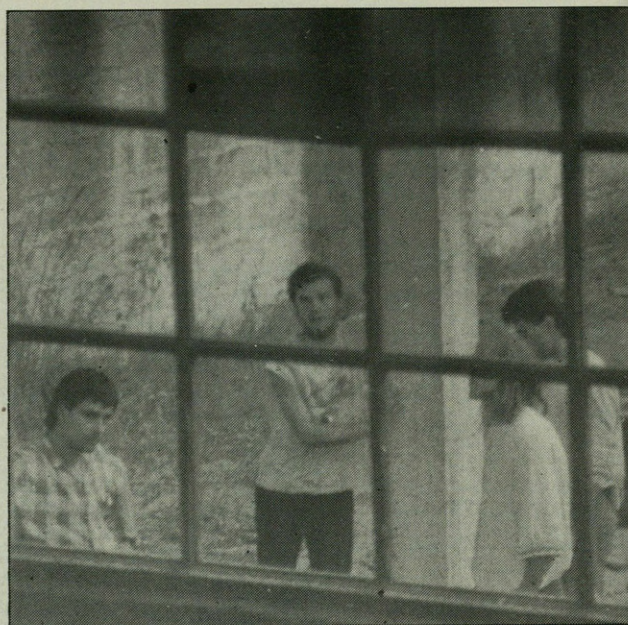
Hala ere suertea izan dutela diote, ze ezagun baten bidez entsaiatzeko lokala lortu dute Deustuan, eta taldean aurrera egiteko prespektiba politak ikusten dituzte. «Bildu garen laurak ezin hobeto konpontzen gara eta horretan gabilza, kantak ateratzen, udaberriaren zain zuzenean jotzen hasteko». Oraindik zazpi kontzertu baino ez dute eskaini eta errepertorio murrizta duten arren, garbi

esaten dute aurrera egingo dutela; une honetan zuzenean jotzeko eskaintzak atzera uzten ari dira, «ze oraindik ez dugu aktuatu nahi, kanta berriak ondo prestatu arte».

Hertzainak-en kutsua

Beraien musika aipatzean, rocka egiten dutela baino ez diote, baina onartzen dute 'Hertzainak' taldearen eragina; «jende askok esaten digu kutsu hori badugula, eta normala da kanpotik horrelako erreferentziak bilatzea. Geuk musika egitean ez dugu horretan pentsatzen, baina egia da oso gustoko ditugula». Identifikazio hauek gehiegi atsegin ez dituzten arren, «horrela behar badu, nahiago 'Hertzainak' en antza izatea beste norbaitena baino. Halere badugu geure zeozer, oraindik agian gehiegi azaldu ez dena».

Lau kantaz osatu du lehen

maketa 'Duenak Zer Piper' taldeak, 'Lorenzo Records' en grabatua, eta estudioetako esperientzia oso positibotzat jotzen dute aurrera begira. Aukerarik ikusten dute talde berriak aurrera egin dezaten, «eta maketa izanez gero, baduzu zerbait aurkezteko; entzuten bada suertea izan dezakegu...». Beraientzat esparrua badagoela pentsatzen dute, eta arazo gehiago ikusten dute beste maila bat harrapatuz gero, «ze hor mugatua sentitzen zara, hemendik ateratzeko zer eginik ez bait dago euskaraz kantatuz. Oraindik agian nahiko berde gaude, baina horraino heldzea espero dugu. Zentzu horretan oso baikorrak gara».

Euskal rockean eman diren aldaketei buruz, azken urteotan muga batzuek ginditu direla garbi ikusten du Iñakik; «orain gutxi musika eta politika oso lotuta zeuden, hemengo taldeentzat premiazkoa zen egoe-ra hori azaltzea. Orain aukera hori zabaldu egin da eta hainbat musika mota sar daitezke, posible dela Euskal Herrian horren eragina jaso eta zerbait egitea». Rocka bigundu egin dela ere adierazten du, jendea nazkatu egin dela agian hain hitz eta musika gogorrekin; «geuk oreka bilatu nahi dugu musika eta hitzetan eta horretan ari gara, segitzeko asmoarekin».

X. MAKAZAGA

«Norbaitekin identifikatzeko joera hori ez dugu gogoko, baina horrela behar badu, nahiago Hertzainak-en antza izatea beste batena baino»

IPAR ETA HEGOA, ANTZERKIA BILGUNE

Mendebaldeko eta Afrikako antzerkiak

Burkina-Faso-ko «Franco-forum»en

Ikusleekiko lotura haundia izan da Burkina-Fason egin diren antzerki agerpen guztien puntu amankomuna, gainerakoetan jatorri eta gai erabat desberdinak agertzen zituzten. Arazoak, funtsean, berdintsuak: baliabide-ezari aurre nola egin, kooperazioa nola bideratu....

Ouagadougou hirian burutu dira abenduan Franco-Forum izeneko antzerki ihardunaldiak, Burkina-Faso, Frantzia, Canada, Belgika eta Mali-ko taldeak bilduz. Horren sakonean forum-antzerkia edo zapalduaren antzerkia dago. Brasilen sortu zen 70etako hamarkadan Augusto Boal (ihardunaldi hauetako gonbitatueta-ko bat), fundatzaile eta teorizatzailearen bultzadaz eta, harriz gero hedapen haundia lortu du herrialde desbedinetako antzerki taldeen artean.

Antzerki proposamen honek ikuslearen parte hartze aktiboa eskatzen du, obra beraren segida ikusleen eritzien arabera baita. Ikusleek esaten dute noiz moztu eta noiz aldatu, pertsonaien izenak aldatu eta aldatu, pertsonaien izenak aldatu eta aldatu, pertsonaien izenak aldatu eta aldatu.

Antzestoki desberdinak aukeratu dira, Frantziako Kultur-Etxea, herriko plaza bat instalaziorik gabe eta Ouaga eta Koudougou-ko antzokiak, eta horrela aktoreek toki desberdinetan eta ikusleago desbedinen aurrean azaldu behar izan dute beren lana. Oro har, oso harrera ona izan du Burkinako jendeak talde guztiekin, Québec-ekoarekiko salbu.

Agerpen publiko horiez gain taldeen arteko lan-ihardunaldiak ere burutu dira Boal metodoaren inguruan eta denek agertutako nahia izan da etorkizunerako kooperazio iraunkorra ezartzea.

J.M. HERITZ

Zipristinak

ANGOULEME, NAZIOARTEKO
KOMIKI FERIA

□ Angoulemeko

aurtengo saioa 17.a izango da, datorren urtarrilaren 26tik 28ra bitartean. Ohi denez erakusketak, omenaldiak, komiki-saltzaileak... Inglaterako komikiaak izango du oraingoan ohorezko tokia, eta horrekin batera Winsor McCay (Nemo Txikiaren sortzailea), Pétillon (ihazko feriako sariduna), Marijac eta beste batzuren erakusketak. Azkenik osotara inauguratuko da Komiki eta Irudiaren Zentro Nazionala (CNBDI).

PERESTROIKA SESB-EKO ARGIALETXEETAN

□ Argialetxeen mundura ere ailegatu dira perestroikaren fruituak eta *Vesti* (Albiste), estatukoa ez den lehen argialetxe sobietarra sortu da. Kooperatiba modura antolaturik dago eta inolako loturarik ez du estatuko enprekin. Lehen argitalpena almanake bat izan zen eta bertan Beneditikt Yerofiev-en *Moscú-Petushki* elaberria agertzen zen, hamazazpi herrialdetan argitaratua eta sobietarren orain arte bertso klandestinitan baino irakurri ezin izan dutena.

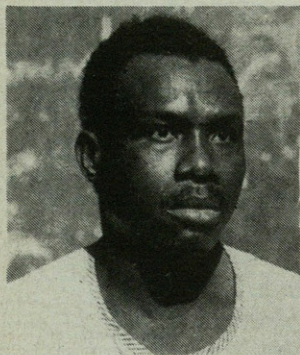
KOUROUMA AFRIKARRAK KOLONIZAZIOAZ NOBELA

□ Bolin-Kostan jaio zen 1927an Ahmaddou Kouruma. Aljeriara emigratu behar izan zuen eta egun Togo-n bizi da, nahiz eta bere herrialdera itzultzeko esperantzetan. Lehen nobela 1986an kaleratu zuen Québec-en, frankofoniako sari bat eskuratuz ondoren, *Le Soleil des indépendances*. Arrakasta lortu zuen lehen lan horrekin eta oraingoan *Monnè, outrages et défis* argitaratu du.

Zur eta lur

● Afrikako zinemagintza zeharo ezezaguna da gure artean, Afrika beltzekoa bereziki. Orain urte batzu, Cannesen Urrezko Palma lortu zuen «La luz» filmea ikusteko aukera izan genuen, Souleiman Cisse zuzendariarena. Obrak inpresio ona sorterrazi zuen, baina harrezkero ez da ezer projektatu hemen inguruan. Lehengo astean ordea, iazko Cannes eta Seminciko sorpresa bihurtu zen «Yaaba» pelikula estreinatutako Donostian. Burkina Fassoko estraineko produkzio honek, herriak arbuiaututako atso bati gertatutako historia kondatzten du, eta exotismoaz aparte, indar handiko eszenak erakusten ditu. Komeni da ikustea.

● Donostiako Zinemaldian izan ziren bi filme agertuko dira berriro hemengo pantailetan. Batetik, Andrei Konchalovskyn «Homer and Eddie», «La nación clandestina» rekin batera Urrezko Kontxa eskuratu zuen pelikula, eta bestetik, Samuel Fulleren azken lana, «Street of no return». Lehenbizikoa errepide-tako pelikulen antzera hasten da baina malkoz bustita bukatzen du; James Belushi eta Whoopi Goldberg dira antzesle nagusiak. Keith Carradine, Valentina Vargas eta Andrea Ferreolek hartzen dute parte, aldiz, biolentziaz betetako Fulleren lanean. Erdipurdikoak.

Zinema

Zuzendaria: Ermanno Olmi. **Aktoreak:** Rutger Hauer, Anthony Quayle, Sandrine Dumas, Dominique Pinon, Sophie Segalen. **Gidoia:** Jean Jacques Caziot, Joseph Rothen izen berberako obran oinarriturik. **Argazkia:** Dante Spinotti. **Musika:** Igor Stravinsky. **Produkzioa:** Roberto Cicutto. **Italia, 1988.**

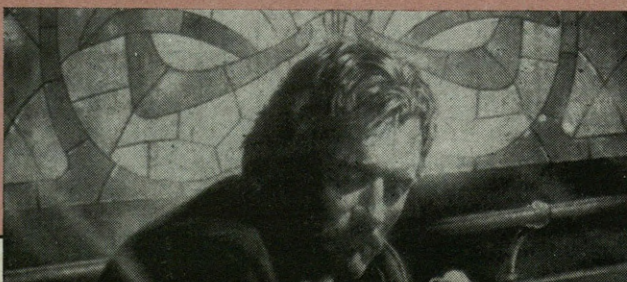
“LA LEGENDA DEL SANTO BEVITTORE”, HERIOTZ EDER ETA ERRAZAREN SALMOA

«Emaiguzu guri, mozkor guztioi, heriotz eder eta erraza». Joseph Roth idazle austriarraren amaierako zita honek gordetzen du funtsean, bere azken liburuan oinarritutako filmaren sekretu eta lilura guztia. Izanez ere, Ermanno Olmiren produktuak mozorkeria, heriotza, mistizismoa eta Rothen errelatu poetiko eta fantastikoari erauz dakioken edertasun guztia gordetzen baitu, planu majiko eta iradokorrez bustirik.

«La legenda del santo bevitto»k, Urrezko Lehoia orain bi urte Venecian, Olmik filmografia osoan erakutsi duen maixutasuna azaltzen du. Testu zoragarri batez babesturik, italiarraren pelikula ezezagun batetik dirua jaso duen erromes baten gorabeherak kondatzen dizkigu, gidoiak ametitzen dion hitz apurrez baliaturik. Judutarren seme, Rothen ihes egin zuen Frantziara eta Parisen eman zion amaiera bere bizitzari, gertakizuna nobelan isladatuz. Egoerak eragin zuzena izan zuen bere bibliografian, eta zuzendariak txukun tajututako obrak kolokan uzten ditu zalantza eta sekretu guztiak, mozkor santuaren bizimodua era poetikoan paratzen duen bitartean.

Erromesaren ondra eta ohorea aitzakitatzat, Olmik iragana eta orainaldia lotuko ditu pelikulan zehar flash back borobil batzuen bitartez, protagonistaren konportamendua argituz honela. Rutger Hauerrek kurioso betetzen du bestalde, heroe basatietatik urrun dagoen pertsonaia, eta bere begi urdinekin aide zerutarra eranstean dio santu edataileari ezezagunarengandik jasotako berrehun frankoak itzultzeko momentu bakoitzean. Horretarako, Olmik argazki eta musika egokiak aukeratu ditu historia planuz planu neurtzeko eta mozkorren arteko bizar mozketak edo egoera erridikulu guztiak ironiaz agertzeko. Bukaeran ordea, heriotz eder eta erraz horretan laburbilduko da esentzia, erlijioaren aurreko duda mudak eta ardoaren eragina tarteko. Guzti hori Olmiren majia eta Stravinskyren partiturren lilurarekin. Heriotzak, azken finean, hala behar bait luke izan.

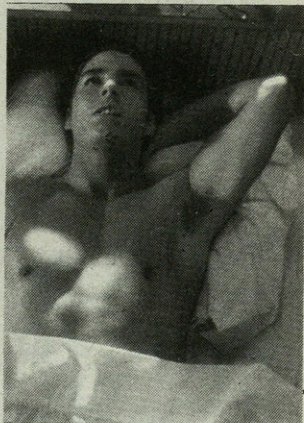
A.GOSTIN

Zine Klubak

● Azpaitiko Zine Klubean Michel Devilleren **La Lectora** filmea pantailaratuko da urtarrilaren 26an, gaueko 8,30etatik aurrera, Beethoven-en musikaz.

● Elorrioko Arriola kultur aretoan Patricia Rozenak zuzenduriko **He oido cantar a las sirenas** filmea izango da ikusgai hilaren 27, 28 eta 29an, gaueko 10etan larunbatez eta 8retan igande eta astelehenez. Igande arratsaldean berriz, 3,30etan eta 5,30etan G. Burrowesek zuzendutako **La saga del indomable** filmea pantailaratuko da.

● Donostiako Kultur Etxeei dagokionez, Altzan 'Haur Zinea' sailean **La princesa prometida** eskainiko dute urtarrilaren 27an, larunbatez, gaueko 10,30etan. Intxaurrendon 'Zine musikala' sailean, Ken Russellen **Tommy**, hilaren 30aren arratseko 7,30etan.

Ihardunaldiak

Mintegia

● Emakumea kreaio prozesuan izenburua daraman mintegi sorta antolatu du Emakumeari Buruzko Ikerketarako Mintegiak, euskal gizarte eta kulturaren emakumearen egoerari buruzko azterketa eta ezagupena bultzatu, garatu eta sustatzeko helburuz, 1.990eko ikastaldi oso-rako. Urtarrilaren 26 eta 27an Mari Asun Landa idazlearen zuzendaritzapean Iharduera literatura haurren munduari zuzendu-

rik' izeneko mintegia burutuko da. Otsailaren 16 eta 17an Xesqui Castañer doktoreak 'Artea eta emakumea: emekumearen jarrera kreaioan eta bere egitekoa objektu artistiko gisa' mintegia zuzenduko du, eta martxoaren 9an Bernardo Atxagak 'Kreaioa eta plagioa' mintegia gidatuko du. Ondorengo hilabeteetan beste mintegi batzu ere burutuko dira, guztiak Donostia-ko Dr. Camino liburutegian.

Antzerkia

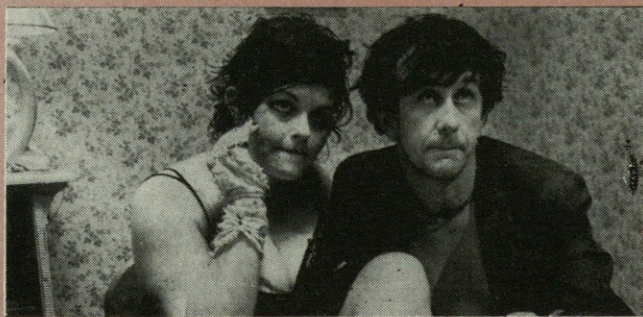
Antzezkizunak

● **Jake mate** taldeak umeentzako antzerki den "Buruburu" antzezlanaz taularatuko du Arrasaten, urtarrilaren 27an, Amaia antzokian. Sarrera 150 pezetakoa izango da.

● Urtarrilak 27, larunbatez, Elorriko Arriola Kultur Aretoa antolaturik, II. txontxongilo jaialdiaren barnean, **Kukubiltxo** taldeak, "Orreaga" antzezlan historikoa eskainiko du arratsaldeko 5etatik aurrera. **Cobaya** taldeak berriz, 30 asteartean, "Xilibistroren Altxorra" pirata historia taularatuko dute, arratsaldeko 7retan hasita. Antzezpen denak kultur aretoan bertan izango dira.

Lehiaketak

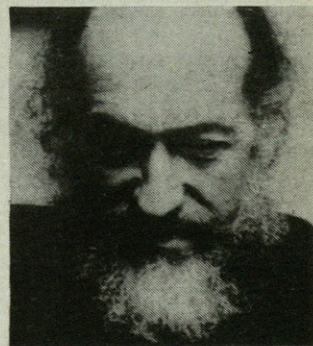
● **Legazpi Antzerki Saria** lehen aldiz antolaturiko lehiaketan, euskaraz idatziriko lan orijinal eta argitaratugabeek har dezakete parte. Lanaren luzera, ordu bete inguru betekoa duen antzerkia izan beharko du. Idatz lanak apirilaren 30a baino lehen entregatu behar dira. Sariaren dirutza 300.000 pezetakoa izango da. Zehaztasun gehiago nahi izan ezker, Legazpiko Udaleko, Euskaren Aldeko Batzordera jo.

Artea

Betaurrean izatekoak

● 'Euskal argazkilariak 150 urte geroago' izenburupean erakusketa zabaltzeko da urtarrilaren 29an Gipuzkoako Kutxaren Erakusketa Aretoa, Donostiako Garibai 20-22an. Otsailaren 18ra arte iraungo duen erakusketa astegunetan izango da zabalik, arratsaldeko 5etatik gaueko 9ak bitartean.

● Bilboko Arte Ederretako museoan Remigio Mendiburu eskultorearen lanen erakusketa ikusgai izango da datorren otsailaren 25era arte. Erakusketa honetan hondarribitarraren garai ezberdinetako lanik onetsuenak ikusi ahal izango dira, 30 urtetako lanaren lekuko.

● Zarauzko Sanz Enea erakustokian Euskal Herriko burdingintza eta forjaketa tradizionalaren inguruko erakusketa izango da otsailaren 11 bitartean, batez ere inguruko ikastetxei zuzenduta.

Plaza saioak

● Datorren hilaren 27rako, larunbatez, Goierri aldeko **Zegama** herrian bertso jaialdia iragarri dute, honako bertsolariak arituko direla bertsotan gaueko 10,30etatik aurrera polikiroldegian: Jon Lopategi, Sebastian Lizaso, Iñaki Murua, Imanol Lazkano, Jon Enbeita, Euskitze, Mendizakal eta Andoni Egaña. Gaikartzaile lanak Pello Urretabizkaia beteko ditu.

● «Bertsotan auzoz auzo» kanpainaren barne datorren igandean, urtarrilak 28 betetzear, bertso saioa burutuko dute **Ilazki** euskaltegiko balaitik Jon Maia, Lizarreta eta J.J. Aizpurua bertsolariek.

SAGARDOA MAHAIEAN
BERTSOA EZPAINETAN

Txinpartaz plisti ta plasta
txotxa garaiaren kasta
bertso biltoki jendez gainezka
txanponak sagardoaz gasta.

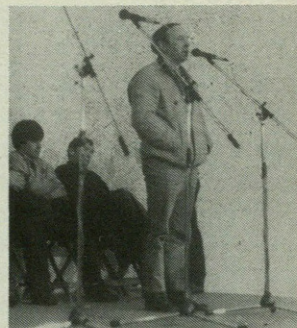
Sagarra bildu, tolarean txikitu eta bere sukua atera ondoren sagardo bilakatzeko bere osagai guztiak erantsi bezain pronto, kupeletan betetzen da. Bere denboran bare egon ondoren, zipotza helitzen da honela kupeletik Gipuzkoako edari nagusia dastatzeko aukera dugarik.

Garai batetan bertsolarien eskola zaharra izan zena denboraldi honetan berpizteko eta gogoratzeko aukera izango du sagarraren etxeak. Zahar, gazte eta batez ere mutilzaharrak bilduko dira probatzeko aitzakiarekin. Tortila, txuleta eta gazta eta intxaurrek jan ondoren, bertsoen garaia etorriko da euskalzaleentzat. Edonor berotzen da eta ausardia pittin batekin hankaluzez edo potoz osatutako bertsoak entzun ahal izango dira.

Usarioak eta euskal nortasuna gorde nahi baditugu, oraindik bizi-rik dirauen bat hauxe dugu, bertso labea den sagardotegia; hor dugu osasunez gordetzeko mementuan. Udaran herri jaietako bertso jaialdietarako entrenamendua izan daiteke plazaz plaza ibiltzen den bertsolariantzat. Baina positibotzat jo behar duguna, edozein bertsozale ausartzen dela bere bizitzako lehen bertsoa sagardotegian botatzen.

BOTA PUNTTUBA

Plaza saioak

● Hurbiltzen ari zaigun larunbaterako, hilak 28, **Lasarren** bertso jaialdia iragarri dute «Kultur Bideetan» kanpainaren barne. Michelingo polikiroldegian gaueko 10,30etatik aurrera Mañukorta, Nikolas Zendoia, Narbarte eta Millan Telleria bertsolariak arituko dira, Inaxio Usarralderen gidaritzapean.

● Donostian, **Egia** auzoko Arrano Kultur Elkartearen Olalde eta Zendoia bertsolarien eskutik izango da saioa otsailaren 2an, «Bertsotan auzoz auzo» kanpainaren barne.

Musika

Kontzertuak

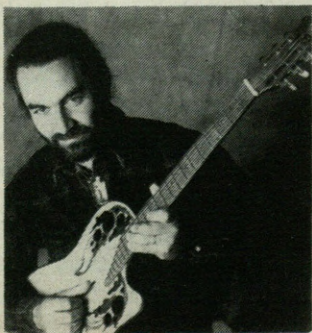
● Urtarrilaren 25ean, ostegunez, **Tu-k** taldeak kontzertua eskainiko du Altzako Kultur Etxean; hilaren 27an berriz, larunbatez, Eibarko Ilbehera tabernan arituko dira gaueko 10,30etatik aurrera.

● Zorroagako fakultatean, preso dauden ikasleen aldeko ekitaldien artean kontzertua iragarri dute urtarrilaren 26rako, ostiralez, arratseko 7ak aldera. Bertan izango dira **M-ak** eta **Bap** taldeak.

● Iparraldeko Larroserren **Delirium Tremens**, **M-ak** eta **Suta Gar** taldeen eskutik kontzertua izango da larunbatez, hilak 27, gaueko 11etatik aurrera herriko frontoian.

● Otsailari dagokionez, hilaren 2an **Dr. Deseo** taldeak kontzertua eskainiko du Laudioko Kultur Etxean, gaueko 9,30etan hasita.

HIRUGARREN KOXKA,
LAUGARREN PISTA

HIRUGARREN KOXKAN izeneko TXANBELA taldearen lan hau —laugarrena AZALA taldearen lehena kontutan hartzen badugu— beste aurrekoen jarraipena dugu, guzti horien artean bai bait dago elementu bateratzaile aski baieztapen hau frogatzeko. Baina zein dira elementu horiek?

Musika estandarretatik at jarraitez dute TXANBELAkoek lanean, etnologiaren ildotik. Mementuko jarrera komertzialei muzin eginez herri honen altxor musikalaren berri ematera datozkigu eta horrek berak berez justifikatzen du argitalpena. Aipaturiko lau diskoen oinarrian musikologo baten lana dago. Euskal Herriko bailara ezberdinetako bilduma aurkezten da, musika tresna herrikoi ezberdinetan oinarriturikoa. Doinuak, erritmoak, tinbreak eta koloreak erradikalki errespetatu nahi dira. Armoniak, hirugarrenetan eta zortzigarrenetan oinarritzen dira honako honetan ere.

Diska honen bereizgarriak? Joan Mari Beltranek egindako bi gai aurkezten dira, diskoaren osotasuna apurtzen ez dutenak. Testuetan, Juanjo Uriá, Jon Lopategi, Jon Sarasua eta Agiña. Aipagarriak dira «Goizaldean arrastia» eta «Lehen hortza», biak Agiñarenak. Agustin Laskurain atabaliaren lanak nortasuna ematen dio gaiari «Antzinako Minue» horretan, kitarrarena ere aipagarria delarik. Jose Inazio Ansorenaren «Gipuzkoako Dantzak» bilduman badago gai bat non txistuak bi kitarrak eta atabalaz lagundurik dauden eta minue hau entzutean gogora etorri zaidana. Maite ez dudana Txanbela taldean bere kantatzeko era da, ez tinbrez, ez kolorez, ez ahotsen errejistroz eta ez afinazioz nahiz eta armoniak korrektoak izan.

Gure eskola nazionaletan aztergai izatea merezi duten lanak dira Txanbelakoen lan hauek, baina hau beste kontu bat da.

XALBARDIN

Kontzertuak

● **Barricada** eta **Tahures Zurdos** taldeak Oñatiko polikiroldegian arituko dira larunbatez, otsailak 3, gaueko 11etatik aurrera.

● **M-ak** taldeak kontzertua eskainiko du otsailaren 3an, larunbatez, Ondarroako gaztetxean gaueko 10,30etatik aurrera.

● **Kaxianoren** eskutik saioa iragarri dute urtarrilaren 27rako, Kultur Bideetan kanpainaren barne, arratseko 6,30ak aldera Okendo plazan edo Mihekingo polikiroldegian. Kanpaina honek **Kazkabarra** folk taldea entzuteko aukera ere luzatzen du, igandez, hilak 28 betetzean, aurrekoan bezala tokia zehazterik ez dugun arren.

Astia

Festak

Santurtzin
"Poza karabana"

"Amigos de Zabala" elkarteak antolaturik, igande honetan 'Pozaren karabana' delakoa Santurtziko La Baluga zaharren egoitzara ailegatuko da. Jaikizun bixi honek daraman artistaren zerrenda nahiko luzea da: Bizkaitarrak akordeoi joleak, Mertxe Roel dantza eskola, Karanda, malabarista gaztea, Villa ahots imitatzailea, Bibi kantaria, Ilu eta bere panpin hitzuna, Berry, Tol eta Tolin pailazoak, Anny abeslaria, Duo Berrio abeslariak, Los Angeles dantzariak, Os Rilos galiziar gaiteroak, Joira gazte magoa, Iluminada Berrio abeslaria, Javi Berrio akordeoijolea, Boni Bilboko txistulari bandaren zuzendari ohia, Mikel eta Txutxi Bilboko bandako txistulariak, Okel bilbotar umorezalea, Basaurio kattagorria abeslaria, Jesus Mari Olabarria abeslaria eta Larga Travesia abeslari taldea. Aipatutakoek eskainiko duten ikuskizunaz gain, 'Pozaren karabana' honek opariak eramango ditu zaharren egoitza honetara bertaratzeko diren guztientzat.

Bilboko Aresti Conde egoitzatik datorren emanaldi mugikor honen kideak Arrasateko Santa Ageda eroetxera hurbilduko dira hurrengo igandean; 11an, berriz, saioa Lekeitioko zaharren egoitzan burutuko da; 18an, Bermioko eroetxean; eta Otsailaren 25an, Erandioko San Jose Udal egoitzan.

ARALAR MENDIZERRA

Kondairaz eta tradizioz josita, Nafarroa eta Gipuzkoako lurraldeak bereiztuz, Euskal Herriko mendizerratik hedatsuena altxatzen da. Izan ere, Aralar mendizerrak Kantabriar isuraldea Mediterraneora doazen uretatik desberdintzen bait du. Errepidez inguraturik egonik, Aralarreko mendietara hurbiltzeko hamaika bide har daitezke. Oraingo honetan, mendizerrako bi leku eder ezagutu ahal izateko ibilbideak proposatuko ditugu: San Migel baseliza eta honen inguruko tontorrera doazenak eta Txindoki gailurrera abiatzen direnak.

San Migelera (1.230 m.) joateko bide desberdinak eta era askotakoak ditugu:

— Uhartetik: Ibilbiderik laburrena eta alpadatsuen da, soilik 3 kilometrotan 750 metrotako desnibela gaintu behar bait da. Bidea Zamarze baselizatik eta Burunda bailara bapo ikusten den leku baten ondoan pasatzen da. Bidea eginez, gurutz zein trikuharriak aurkituko ditugu nonnahi.

— Madozetik (765 m.): Askoz igoera erosoagoa dugu honakoa, eta ikusgarria ere Ata bailarak eskeinitako edertasunari esker. Bide honek trikuharrizaleak bereziki kontentatzen ditu, Armendia-koa eta Pamplonagarrikoko daudelarik.

— Lekunberritik (571 m.): San Migelerako errepide bakarrari jarraituz, ala Baraibar justu atzean utzirik, oinez desbideratuz (Bun-Gurutz lepoa eta Ata bailarara ailegatzen delarik) egin daiteke bidea. Kotxez joaten bazara, eskubitik begiratu, non Rebaka eta Olabertako trikuharriak ikusteko aukera izango duzun.

Txindoki (1.341 m.) gailurrera igotzeko Zaldibiatik irten gaitzeko, tontorra zapaldu ondoren Larraitz herrira itzultzeko edo aldrebeseko norabideari jarrai diezaiokegu, Larraitzetik Zaldibiarainokoa, alegia. Txindokirako ibilbidea erraza da eta mendizerrako panoramari ikusgarrienetarikoa batez gozatzea permititzen digu.

Lehiaketak

Komikia

Emakumeen aukera eta esku-bideen berdintasunari buruzko I. Komiki Lehiaketarako oinarriak plazaratu ditu Bilboko Emakume Udal Zerbitzuak. Nahi duen egile orok parte har dezake, banaka zein gidoilari eta margolari bat edo gehiagok osaturiko taldeak. Komikiek jatorrizkoak eta argitaratu gabeak izan behar dute, euskaraz zein gazteleraz eta haurrei begira eginak izango dira. Egile bakoitzak nahi duen beste lan aurkez dezake, jatorrizkoen neurria 18 x 24 zentrimetrokoa edo honen arauetako beste edozein izango delarik. Komikiak zuri beltzez zein kolorezkoak izan daitezke. Kanpoazak

eta kontrazala kontatuta hamabi orrialde inguru izango dituzte. Lanak, Bilboko Udalen Emakume Zerbitzura eraman edo helbide honetara bidal daitezke: Bilboko Udal. Emakumearen Udal Zerbitzua. I. Komiki-Lehiaketa. Ernesto Erkoreka plaza, 1. 48007 Bilbo. Lanak aurkezteko epea 1990.eko Otsailaren 22an amaituko da.

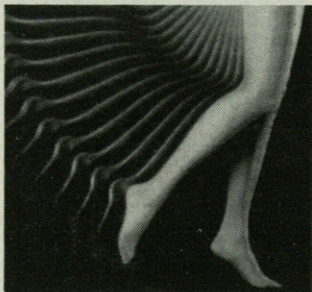

Osasunaren ardura

SEGURTASUN GEHIAGO ODONTOLOGIAN

Latexeko guante edo eskularruak erabiltzea HIES edo hepatitisak jota dauden pazienteengandiko infekzio gurutzatuak ez hartzeko nahiko prozedura erabilia da dentisten artean. Baina prozedura horrek badu ere arriskurik, eskularru horiek oso suharberak bait dira eta hortz-inpresioak edo moldeak egiteko erabiltzen den argizaria urtzeko normalean ohizkoak diren Bunsen metxeroekin berehala su har bait dezakete.

Sheffield-eko Unibertsitateko Odontologi Fakultatean irakasle diren Ian Brook eta David Lamb doktoreek aire berozko berogailu bat asmatu dute, arazo honen konponbide seguru bezala. Safe-Air izeneko berogailu honek 400 °C inguruko tenperaturak ematen ditu, argizaria urtu bai baina latexaren suhargarritasun-puntutik behera beti ere.

Dentisten laborategietan erabiltzeaz gain, berogailu horiek ospitaletan, unibertsitateko laborategietan eta lokal industrial askotan ere ari dira erabiltzen. Berogailu horien fabrikazioa Ingalaterraren erdialdeko konpainia baten lizentziaz burutzen da gaur egun.

JABIER AGIRRE

Osasuna

AZKORDINAK ETA OZPELAK

Hotza azaltzen denean, suminek (azkordinak eta ozpelak) pertsona askorengan sortarazten dituzte egonezinak. Beraien funtsa aztertu barik, hotzak sortarazitako larruzko lesioa da hazkura ere agertzen delarik. Suminak hatzamarretan (azkordinak), behatzetan (ozpelak) eta belarrietan kokatu ohi dira, eta haiek edukitzeko aurretiko joera duten lagunak badaude. Nahiz eta hotza sortzaile izan, beraiek agertzen laguntzen duten beste faktore batzu ditugu. Besteak beste, hezetasuna, haizea, alkohola, tabakoa eta, batez ere, tenperaturaren aldaketa zakarrak.

Dudarik gabe, afekzio honi aurre egiteko sendabiderik hedatuenak gorputz-atal minduen bainuak dira. Bainuek era desberdinetan aurkezten dute beraien burua. Alde batetik, ur hotza eta beroa aldzikatuz burutzen direnak, eta bestetik, ur beroatan jasan ahal adina eskuak edota oinak urperatuz egiten direnak. Bi aukera hauetatik abiatuta, ondoren ikusiko ditugun zenbait erremedio badira. Esan ere, lehendabiziko sendabidea osoagoa dela bestea baino, odol-zirkulazioa bizkortzen du eta bainu mota hauei sarritan gatza gehitzen zaie, zeina uretan disolbatzen den eta gaitza sendatzen laguntzen omen duen. Beste batzuk uretara intzaurrondo hostozko infusioa botatzea nahiago dute ur litro batengatik 30-50 bitarteko intzaurrondo hosto gramo kopurua izanik. Bata zein beste aukera ontzat hartu dira aspalditik. Aipatu bainuez gain, suminak sendatzerakoan fitoterapiak infusioan ere hainbat espezie erabiltzea gomendatzen ditu: haritza (azala), artea (azala), kamamila, ira-sagarrondoa, apobelarra eta abar.

Azkenik, magnesio gatzek suminak ezabatu, edo behintzat gutxitzea lortzen dutela gogoratu behar. Beraz, ur bero eta gazien bainuak aukeratzen baldin baditugu, itsasoko gatza eta, are gehiago, atlantiarra izaten saiatuko gara, magnesioari dagokionez aberatsagoa bait da.

E. MINTEGI

Elikadura

SAGAR KOPAK

Sagardotegietako atea zabalteaz dauden egunotan, aproposu dugu fruituen erregeaz eginko bazkalburuko hau. Erraz presta daiteke, ondorengo osagaiak erabiliz: golden motako sagar kilo bat, limoia, esne litro erdia, 2 goilarakada t'erdia arto gofio, kanela, 50 gr. azukre beltz, 4 arraultze, 250 gr. esnegain montatua, birrindutako urrak, 50 gr.

Sagarrak laurdenetan moztu, zuritu eta hustu egiten dira. Limoizko uraz garoztatu eta beraiek estaltzeko behar den urez irakiten utzi. Sagarrak leuntzen direnean, xehekatzen ditugu; atsaden hartzen uztu eta hozkailuan gordeko dira. Kasik irakiten hasi arte, kanelarekin batera esnea berotzen da. Lurrina eta zaporea beregana ditzan beharrezko denboran pausatzen utziko dugu, beti estalirik.

Katilu batetan azukrea, gofioa eta arraultz irabiatuak nahastu. Pixka-pixkanaka esnea gehitzen zaio eta funts homogeneoa lorturik, su bigunez maria bainutan berotzen da. Hamabost minututan, loditu arte, oreka egosten da etengabe mugituz. Hoz daitezela eta hozkailuan gorde. Azkenik, sagarrak krema eta esnegain montatuarekin elkartzten dira eta kopä laueta zerbitzatu birrinduriko urrez hautseztatuz.

Botoia sakatu aurretik

'To have and to have not'

● Igandean, 15,25etan 'Lu-lu'. Film honek kantari baten bizitza eta hainbat gizonen mantentzen dituen harremanek sortutako egoera harrigarriak azaltzean ditu.

Zuzendaria: Fernando Cerchio. Antzezleak: Valentina Cortese, Jacques Sernas, Marcello Mastroianni.

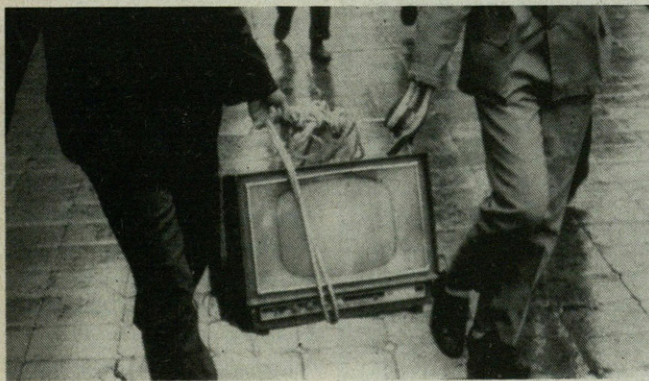
Ikusi baietz!

● Larunbata hilak 3, 14,55etan **Ziklo-krossa**. Munduko txapelketa Faduratik zuzenean (Amateur kategoria).

● Larunbatean, 19,55etan, **Futbola**: Sevilla-Atlético de Madrid.

● Igandean, 14,55etan, **Ziklo-krossa**. Munduko txapelketa (profesional kategoria).

● Igandean, 17,20etan, **Paradisu**, telesail berriaren hasiera.

rasoak mutu gorra dira eta Cleva, bere semea, aitona-amonaren akatsarekin jaio daitekenaren beldurrez dabil.

Zuzendaria: Joseph Pevney. Antzezleak: James Cagney, Dorothy Malone, Jane Greer, Majorie Rambeau.

● Igandean, 12,30etan, **'Montanako Erregina'**. Emakume eta gizon batek, Montana lurraldeko aintzindariak,

hango indiarren kontra gogor burukatu beharko dute. Bere aldetik, emakuneak, bere aita hil ondoren, berari utzitako lurraldeak defendituko ditu.

Zuzendaria: Allan Dwan. Antzezleak: Barbara Stanwyck, Ronald Reagan, Gene Evans.

● Asteazkena, 21,00etan, **'Eduki eta ez eduki'** (to have and to have not). Harry Morgan, Amerikatik erbestera-tuak, itsasontziak alokatzeko negozioa darama Martinican. Morganek misio arriskutsu bat onartzen du, Fort-de-Francen harrapaturik dagoen neska amerikar baten etxerako bidaia ordaintzeko.

Zuzendaria: Howard Hawks. Antzezleak: Humphrey Bogart, Lauren Bacall, Walter Brennan.

● Ostiralean, 21,00etan, **'Man of Faces'**. Lon Chaney, Vaudevilleko komikoak, bere emaztea Clev haundun dagoenaren berria jasotzen du eta bere senidearen etxera eramanen du, Coloradon. Lonen gu-

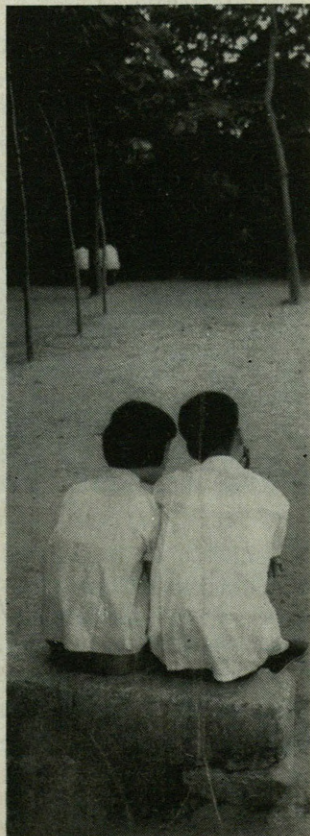
Txori batek esan digu...

● **Debekatua Euskal Kazetarien Elkarteak** iragarri-
zuen bilera ETBn. Sortu berria den elkarte honek, Durangoko ETBn nahi izan zuen aurkezpena egin baina ETBko zuzendari-
ek debekatu zuten ordutegi barnean ezin duelako organismo pribatu batek bere bilerarik egin. ETBko ordutegia, goizeko 8etatik gaueko 12ak arte...

● ETBko bertsolaritzari buruzko programak badu **errealizado-re bat azkenean!**. Orain bi urte eta hilabete behin hasi zen bertsolaritzari buruzko saio bat. Pasa den urtean astero emititzen hasi ziren baina harritzekoa bada ere errealtatzaile gabe. Azken bertsolari txapelketaren arrakasta dela edota Joserra Gartzia-
ren presioa dela medio, errealtatzaile bat lortu dute. Zorionak!

● Dirudienez EITB, gazteei zuzenduriko irrati berri bati **so-r-
rrera ematekotan dabil**. '40 Principales'en formulari jarraikiz musika eta txorakeri apurrez osaturik izango litzateke. 'Gaztedi Irratia' izenarekin bataiatzekotan dabilta. Benetan izen bitxia!

J.L. AIZPURI

Airean erantzun

Arrastalu: «Erlazio pertsonalak ezinbestekoak telebistako saio batetan»

'Arrastalu' ETBko platoen diseinatzaile, pintore, dekoratzaile eta montadoreetako bat dugu. Orain dela 38 urte jaio zen Irunen eta berak dioen moduan, oraindik ikasketak bukatzeke ditu, beti ari delako zerbait ikasten. Autodidakta hutsa dugu Karlos eta estetika konposizioaren zaintzaile sutua.

Karlos Zabala.— Kreatibitateak garrantzi handia du. Aldez aurretik esan behar dut diseinatzaile baino gehiago 'pintore artistiko' bezala jardun dudala. Grafista eta forellista (platoen atzeko dekorazioa) bezala ere aritzen naiz.

A.— Zer moduz moldatzen zarete dekoratzaileak, programetako zuzendari eta errealizadoreekin? Izaten dituzue arazoak programaren enfokea aztertzerakoan?

K.Z.— Erlazio ona mantentzen da zuk esan dituzun pertsonaia hoiaren artean. Gainera beharrezkoa da lotura gogorra izatea programaren norabidea erabakitzerakoan. Diseinu berri bat egiterakoan eta telebistan agertzen denean, ez da ba-

karrik gure meritua, ekipo osoak du parte ekintza horretan eta denen kohesioa ezinbestekoa da.

A.— Oso ezberdina al da diseinatzailearentzat, programa bat zuzenean edota diferituan izatea?

K.Z.— Ezberdintasuna nabaria da. Zuzeneko saioan errealizadoreak ezin du 'birgeria' gehiegirik egin dekoratuekin; zuzenekoetan dekoratu ximpleak erabili behar ditugu mugimendua ezarri nahi badugu. Diferituan egiten diren saioek posibilitate gehiago eskeintzen dizute muntaia konplexuagoak egiteko.

A.— Zure ustez nahikoak dira ETBk dituen platoak? Zuen dekoratuak leku gehiago beharko lukete?

K.Z.— ETBren barne pro-

dukzioa goraka doa; honek suposatzen du plato gehiago behar direla, espazio gehiago eta diru gehiago ere. Momentu honetan Morenoren saioak du dekoratu iraunkor bat (ETB2) baina beste saioek 'kanpainako dekoratua' deitzen dena dute, hau da, kendu eta montatzen diren dekoratuak. Badirudi ere bi platu berri montatzekotan dabiltzala.

A.— Izaten duzue nahiko diru zuen lana aurrera ateratzeko itxuroso?

K.Z.— Dirua da beste arazoa. Ezin duzu diru publikoarekin makroproduktzio haundiegirik egin. Publizitateak asko erretzen du arazo ekonomikoa baina denok dakigu zerbatekoa den ETBlek duena. 'Entre Amigos' programak publizitatea duenez bere kabuz funtzionatzeko ahalbidea du eta beste finantziario eredu bat du, honek ekartzen dio dekoratu aberatsak izatea.

A.— Esan didate zure lanak konplikatu xamarra ote diren... Elementu konplexu asko sartzen omen dituzu.

K.Z.— Ez dut uste oso konplikatuak naizenik, nire diseinuak aberatsak dira errealizadoreak behar dituelako planu ezberdinak eta ikuspuntu ezberdin ugari. Estetikaren konposizioari ere garrantzi handia ematen diot.

Ikusitakoak ikusita

HDT-DGT

High Definition Television-Definizio Garaiko Telebista izango da, seguruenik, etxean sartuko zaigun hurrengo. Gero eta denbora gutxiago behar da asmakuntza berriak egiteko, eta aurrerakuntza teknologikoak egongelan sartzeko. Duela hamabost-hogeit urte, kolorezko telebista hiru-koloretako zelofana jartzea zen, eta ordenagailuak extralurtarren pelikuletako makina itzelak. Kolorezko lehen magnetoskopioak 25 urte bete ditu, eta dagoeneko elektrodomestiko bilakatu da. Teletestoa, satelite bidezko telebistak, kamara domestikoak zabaltzea denbora gutxi kontua da.

Definizio Garaiko Telebistari dagokio orain txanda. Ikerketa teknologikoak 1971.ean hasi ziren Japonen eta hamabost urte beranduago Europan, bi ereduok ia prest daudelarik. Bien arteko lehia aurten erabaki beharko du Irratikomunikazioaren Nazioarteko Batzorde Kontsultiboak. Gaurko 625 lerroen ordez, 1125-1250 lerro izango dituen telebistaren kalitatea 35 milimetrotako zinemak ematen duenaren antzerakoa izango da, eta pantailak lauak eta askoz ere haundiagoak izango direnez, egongelako horman zintzilikatzeko aukera izango dugu. Telebistak gure etxearen beste zati bat irabazia izango du orduan.

R.M. MARTIN SABARIS

IZENBURUA: NAFARROAKO BERTSOLARI TXAPELKETA
89.

EGILEA: ASKOREN ARTEAN. ARGITARATZAILEA: NAFARROAKO BERTSOLARIEN LAGUNAK.

Duela urte batzu, Nafarroako Bertsolarien Lagunak elkartearen sorrerarekin, aurrerapausu haundia eman zen herrialde horretako bertso giroaren zuzpertzeko. Elkarrekin bere gain hartu zuen Nafarroako Txapelketaren antolaketa eta baita bertsolaritza orohar sustengatzea ere. Lan horren emaitzak begibistakoak dira. Txapelketaz gain, udan herriz herri 30 saio antolatu ahal izateko komenio berezia izenpetu zuten Nafar Gobernuarekin. Instituzio politikoez gain, udalekin eta aurrezki-kutxeekin ere harremanak izan dituzte. Herriz herriko sostengu taldeak ere antolatuz joan dira emandien inguruan. Guzti horrek, bistan da, bertsolaritzaren aldeko giroa biztuz joan da Nafarroan azken urteotan, eta Nafarroako Bertsolarien Lagunak merezi dituzte horrengatik txaloak.

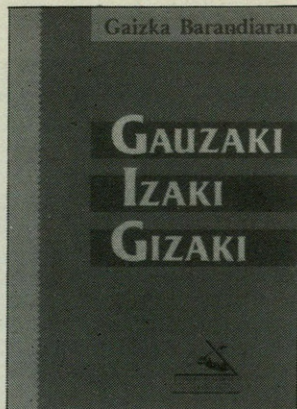
Oraingo liburua kaleratzea, iazkoaren arrakasta ikusita deliberratu zuten, baina horretara-

ko lau saioetan botatako bertsoen aukeraketa egin da. Jaingarri da iazko nafar txapelketa Txapeleketa Nagusirako klasifikaziozkoa ere bazela, eta beraz Iparralde osoko bertsolariek hartu zutela parte, 26k denetara. Txapelketa hau honez gero urteroko zita da nafar bertsozaleentzat, eta espero dugu liburuarena ere gisa berekoa izango dela.

IZENBURUA: GAUZAKI IZAKI GIZAKI.

EGILEA: GAIKZA BARANDIARAN. ARGITARATZAILEA: GERO-MENSAJERO. UNIBERTSITATERAKO LIBURUAK.

Gaizka Barandiaran duela ia hogeitamar urte ari da Metafisikaren inguruko gaiak unibertsitatean jorratzen. Bildutako irakaspenez «Gauzaki Izaki Giza-

ki» liburua osatu ondoren, Venezuelako «Andima Ibiñagabeitia» sarira aurkeztu eta irabazi egin zuen. Liburuaren berri-dazketa osatua eman dute berriki argitara.

Izate Filosofia da beraz gai nagusia, hari nagusi bezala Heidegger hartuta. Filosofo horren lanak oinarri baditu ere, Sartre, Jaspers eta Marcel-en itzala haundia da liburuan zehar. Garbi dago Izate Filosofiari buruzko debatea aspaldikoa dela eta gaurkotasun gutxikoa dela. Halere, unibertsitateari begira material bilketa haundia

egin du Gaizka Barandiaranek liburu honetan. Liburuaren bukaeran, Heideggerren gai honi buruzko terminologiarekin hiztegi zehatza gehitu da.

Dena dela, liburuak hizkuntza filosofikoa euskaratze alde-rik arazo haundiak planteatzen ditu, geure ustez tarteka modu traketsean konpondutakoak. Filosofian berez konplexuak diren kontzeptuak eta arrazoibideak euskaraz konplexuago-tzen dituela dirudi askotan.

IZENBURUA: EZ GARA GEURE BAITAKOAK.

EGILEA: JOSEBA SARRIONANDIA. ARGITARATZAILEA: PAMIELA. ILARGIA KONDAGINTZA SAILA.

Naufrago botila gisa iristen zaizkigun Sarrionandiaren liburuak ezinbestean jaso behar harrera ona irakurleongandik. Behartutako urruntasuna tipia-gotzeko modu bakarra horixe dugulako. Tajukera eta estilo aldetik ere sopresarik jasotzea zaila egiten da Josebaren kasuan, zernahi kontatzeko erabiltzen duen modu berezi eta batez ere maitagarri horrek goitik behera kutsatzen dituela-ko liburuok. Beste arrazoen artean agian horregatik lortuko zuen gure artean dagoen in-kondizional klub ugarienetakoa. Horrexegatik «Ez gara geure baitakoak» honek, bestek bezala, berarekin dakar ongi etorria eta harrera beroa.

Ateraldi, alegia eta erre-flexio laburrez osatutako liburua da oraingoa, lehenagoko «Ni ez naiz hemengoa» eta «Marginalia» bikotearen bidetik. Desberdintasun nabarmenak badira, haatik, azkena eta aurreko bien artean. Bestetan ugariak ziren gogoeta solteak —sorketa

Puntako argitalpenak

(Iruñeko «Hauzolan» liburudendak emandako datuak)

LITERATURA

- 1.— «Obabakoak», Bernardo Atxaga. Erein.
- 2.— «Babilonia», Joan Mari Irigoien. Elkar.
- 3.— «Aliceren abenturak lurralde miresgarrian», Lewis Carroll. Itzultzailea, Manu Lopez. Pamiela.
- 4.— «Ez gara gure baitakoak», Joseba Sarrionandia. Pamiela.
- 5.— «Sokratikoez ere badute ama», Andoni Egaña. Erein.

OROTARIKOAK

- 1.— «Euskal Herriaren Yakintza», R.M. Azkue. Euskaltzaindia/Es-pasa-Calpe.
- 2.— «Euskal Herriko alegia, ipuin eta kondairen bilduma», Luis Ba-randiaran. Txertoa.
- 3.— «Orotariko euskal hiztegia», Euskaltzaindia.
- 4.— «Euskal artearen historia. Historiaurrea», Altuna. Kriseilu.
- 5.— «Artikutzako gidaliburu ekologikoa», Donostiako Udaletxea.

narratiborik gabekoak— desa-
gertu egin dira azken honetan.
Tradizio literariotik zein ahoz-
kotik jasotako istorio edo zer-
tzeladei buelta ematea da ge-
hien maite duen ariketa. Beste-
tan ere maiz egiten zuen hala-
korik, baina oraingoan ia hori
besterik ez. Alde horretatik,
«Ez gara geure baitakoak» ho-
netan ez dago literaturari bera-
ri buruzko eritzirik, ezta inol-
ako sententziarik ere —jakinda
ere Josebaren sententziek ez
duela inoiz ezer 'sententzia-
tu'—.

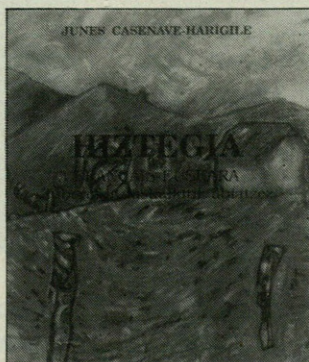
Mitologia eta tradizioa berriz
idaztearen saio horren ondo-
rioz, esan liteke fabulak maite
dituenarentzako liburua dela.
Alegiekin batera, ateraldi mor-
doa ere badago. Geure ustez li-
buruko osagai ahulena, ateraldi-
diok umore gutxiko grazia bai-
no haragoko deus ez dutelako.

Bilaketan ari den idazle be-
zala agertzen du Josebak bere
burua. Eta horren praktikara-
zea azken punturainokoa da li-
buru honetan ere. Bilatu, zer
aurkituri jaramonik egin gabe.
Ibili, nora heldu inolako axola-
rik izan gabe.

Gauza laburretarako joera
du Sarrionandiak: ipuinak, poe-
mak, gogoetak, alegiak... Libu-
ruak elemendu laburrez osatu
ohi ditu. Laburretarako joera ho-
rrek dezentre definitu izan du
bere literaturari buruzko kon-
tzeptzioa. Horren zergatia azal-
tzen digu azken liburu honetan
atarian: «Bilatzea maite duena-
ri tipitasunak bilaketaren atse-

*gina ugaltzen diolako, edo
autorea lan luzerako nagia de-
lako, edo lana hasita bihar etzi-
huts egitearen bildurrez luzaro-
rako engaiatzen ez delako,
edota gauza tipietan handietan
bezainbeste sekretu kabitzen
delako».*

**IZENBURUA: HIZTEGIA
FRANÇAIS-EÜSKARA.
ZUBEROTAR EÜSKALKITIK
ABIATZEZ.
EGILEA: JUNES
CASENAVE-HARIGILE.
ARGITARATZAILEA:
HITZAK.**

Aspaldi iragarri baina kosta-
ta burutu eta argitaratzen den
lan horietako bat aurkeztu zen
iazkoan. Ez genuke oharka-
bean pasatzea nahi. Lan ikara-
garria burutu bait du Junes Ca-
senave-Harigilek, zubererako
hamar milatik gora hitz bildu
eta frantsesaren arabera orde-
natuz.

Casenave-Harigile Zuberoka-
ko dinamika literarioan perso-
na giltzarria dugu, altura haun-
dikoa, batik bat herri-antzerkia
sustatzeari begira idatzitako
hainbat pastoral direla kausa.
Zuberera euskalki literario be-
zala ongi erabiltzearen kezka
bultzatuta, aspaldi ekin zion
tradizio literarioa hustutzeari,
eta herriz herriko mintzaeran
erabilitako hamaika hitz bil-
tzeari.

Hiztegi guztiek badute arris-
ku nabarmena: erabilera dese-
gokia. Hiztegiek, besterik gabe,

on baino kalte egin ohi dute
maiz. Horregatik, hiztegiaren
xedea eta mugak aldez aurre-
tik ezagutzea ezinbestekoa da
erabilera egokiari buruz.

Lehenik, hiztegi hau frantse-
tik euskarara erabiltzeko mol-
datua da, alderantzizkorik ga-
be. Hain zuzen ere, praktikota-
sun haundiko xedea hartu
zuen Casenavek hiztegiarako.
Zubereraz idazteko orduan
idazleak izan zitzaizkion dudak
argitzea. Horregatik erreferen-
tziatzeko hizkuntza frantsesa da,
eta hitzen adiera desberdinak
hizkuntza horretakoan arabera
saikatu dira.

Hain helburu praktikoko hiz-
tegia horren txukun eta dotore
argitaratzeak sor dezake lehen-
biziko nauasketa, jendeak ha-
ragoko lana dela pentsatuz.

Esfortzu berezia egin du edo-
zein hiztegi modernotan aurki
litezkeen hitzak ere sartzeko.
Gisa oroz —eta hau ere helbu-
ru didaktiko berberaz—, zube-
rerako ortografia 'zuzen'ez
ematen dira. Nolabait zubere-
raz idazteko arautegia finkatu
nahi izan du bide batez.

Azkenik, adiera edo hitz mo-
dernoek zuberotar baliakide be-
rria —erabilpen zabalik gabe-
koa— atxikitze orduan, era-
bat garbizale jokatu du, he-
rri-erabilera zuzendu nahi an-
tza, eta hori ere oso kontutan
hartzekoa duke hiztegiaren
erabiltzaileak.

**IZENBURUA: RAMON
LAMOTEREN GAUZAK.
EGILEA: PACO MARTIN.
MARRAZKIAK: XOAN
BALBOA.
EUSKARATZAILEA: KOLDO
IZAGIRRE.
ARGITARATZAILEA:
ELKAR. ITZUL SAILA.**

Azken urteotako haur litera-
turaren barruan ezinbesteko
erreferentzia den «Ramon La-
moteren gauzak» argitaratu be-

rritu du «Elkar»ek. Entzuna ge-
nuen Paco Martin galegoaren
liburuak Espainiako Sari Nazio-
nala jaso zuelaz gain beste ha-
maika loria eta goratze, baina
irakurritakoan konturatu gara
ospe hori guztiz merezimen-
duzkoa duela.

Hasteko, galegoengandik as-
kotan espero daitekeenaren
kontra, liburu honetan ez da-
goelako mitologiako erreferen-
tzia txikiena ere (areago, Marti-
nek bere mitologia propioa sor-
tzen du, izaki definiezinak as-
kotan). Bigarrenik, egilea mai-
sua izanda ere liburuak ez due-
lako inolako asmo didaktiko-
rik, ezta zeharkako irakaspe-
puntualik ere. Azkenik, oso li-
buru dibertitua da, oso umore
berezikoa, ezagutzen ditugun
haur literaturako beste liburu-
ekin parekatzen oso zaila.

Pertsonaia nagusia den Ra-
mon Lamote pertsona arrunt
bezala aurkezten zaigu, baina
bere irudimenaren poderioz
guztiz miresgarria bilakatzen
da istorioak pasatu ahala, bai-
na arruntasuna galdu gabe.
Kontraesanguratsua dirudien
ezaugarri hori da Paco Marti-
nen ezaugarri eta lorpen aipa-
garrienetakoak. Protagonistaren
begietatik pasatzen diren gai-
nerako elemenduak ezaugarri
beretsuz kutsatu egiten dira.
Antzeman daitekeen kritika so-
ziala, adibidez, sutila bezain ga-
rratza suertatzen da, definigai-
tza.

Aipatzekoak dira marrazkiez
gain, liburuan zehar ageri di-
ren bestelako elemendu er-
di-grafikoak (egunkari-puskak,
iragarkiak, ariketa matemati-
koak...) Paco Martinek liburu-
aren atseginerako zoragarri era-
biltzen dituenak. Hitz batez, le-
kuz kanpo eta erreferentzia ja-
kinik gabe uzten zaituzten libu-
ru horietakoa.

JOSU LANDA

Bazterreko aldetik

Emakumea eta agente politikoa

Emakumea pertsona libreja jaio denez gero, bere askatasunaren alde burukatu da luzarotik. Hasiara batean emakumeak, burruka hori bakarka egiten badu ere, gero emeki-emeki elkartzen jotzen da; horrela, joan zen gizaldiaren erdi aldera, mugimendu feministak sortu ziren. Emakume eta gizonen arteko berdintasuna lortzea zen feminista guztien helburu nagusia.

Emakumeak oharturik, gizartearen antolamenduan parte hartu behar luketela, botua izateko eskubidea eskatu zuten. Hori dela eta, XIX. gizaldiko bukaerako feministak, sufragistak edo bortozaleak izenez ezagutuak izan ziren.

Emakume haiek, botoaren bidez beraien komeni zitzaizen gizarte bat egingo zutelakoan zeuden.

Olimpia De Gouges izeneko feminista ospetsu batek zera zioen: «emakumeak urkamendira igotzeko eskubidea baldin badu, auzi jauregira igotzeko eskubidea du ere».

Baina emakumeak inoiz izan al du agente politikorik?

Simone de Beauvoir-en esanez, inoiz ez da izan matriarkadorik, emakumeak ez bait du inoiz legerik egin. Femenista honek dioenez, historiaurreko gizarteak nekazaritza ezagutu eta lurra lantzen hasi zirenean, emakumeari halako garrantzia berezi bat eman zitzaion, eta aro honi Simon de Beauvoir-ek: «emakumearen urrezko aroa» deitzen dio.

Aldiz, joan zen gizaldiko historigile alemaniar batek, Bachofen-ek, aintzina-ko herrien mitoak aztertu eta sakondu ondoren, matriarkadoa egon zela baieztatzen du.

Herri amaeraile hauetan emakumea legeen egile eta epaile bezala agertzen da, bakarrik batzuetan, gizonarekin batera besteetan. Garai honetan, pertsonak naturarekin elkarturik bizi ziren, honen partaide sentitzen bait ziren eta herri hauetako erlijioak zioen, mundu honetako ekintza laketgarrietan oinarritua zegoela beste munduko zoriona.

Bachofen-ek emakumeak agentea izan zuen garai honi «historiaren aro poetikoa» deitzen dio.

Eta garai batean gizarte poetiko bat egiteko gai izan baginen, orain zergatik ez?

AMAIA LASA ALEGRIA

Euskarazko egunkari

URTERIK urte kaleratzen den gaia da euskarazko egunkariaren beharrarena, gaur egungo komunikabideen alorrean dagoen hutsunea betetzeko ezinbesteko premiak euskal gizartearen etengabeko kezka sortzen duen neurrian. Ugari izan dira azken urteotan egunkariari buruz plazaratu diren eritzi eta eztabaidak, baina iazko azken hilabeteetatik egundaino bezainbateko indarrez ez da orain artean sekula bideratu eta gorpuztu euskarazko egunkari baten sortzeko ekimenik.

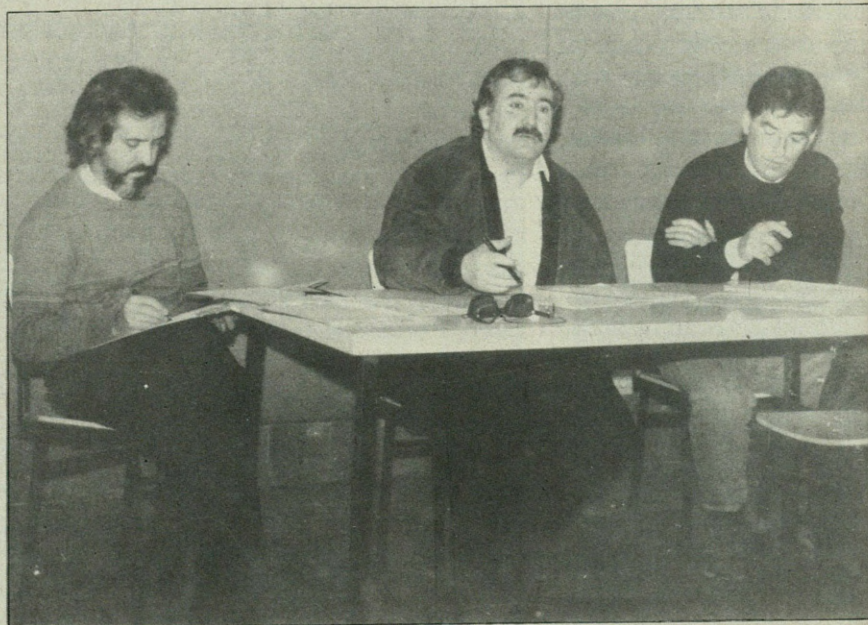
Jaurilaritzak CIES empresari eskatutako azterketak —nahiz eta Gasteizko Administrazioak publiko egin nahi izan ez zuten— iazko urrian ezagutarazi ziren, balizko egunkariari buruz euskaldungoak dituen erizpideak agertuz.

Azaroan, Donostiako ikastetxe batetan burutu bileran, euskal kultur munduko hainbat pertsonen artean euskarazko egunkariaren oinarritzko ezaugarrien erredakzioa egitea deliberatu zen, abenduko Durangoko Azokan onartuak izan zirenak (euskaltzalea, nazionala, baterakoia, erakunde politikoetatik independentea, ez instituzionala eta dirulaguntza beharrekoa, besteak beste).

Urtarril honetan, gaia areago gizarteratu

da: Amatiño «Eguna», «Deia» eta ARGIAN mintzatu da egunkaria; Ikastolek burutu biltzar historikoan aipamenik ukan zuen; ETBko mahai-inguru bateko gai izan zen iragan astean; eta igandean «Egunkaria sortzen» deituriko bultzagile talde edo promotora bat eratu berri da, Durangoko Azokan oinarritzko ezaugarriak ezarri eta gero.

ASTELEHEN Buruzuria te-
lebistako saioan Jaur-
lari-
tzako ordezkari gisan
agertu zen Iñaki Zarr-
aoak «[euskarazko egunkari-
az] hemendik pixkatera erabakitze-
ko moduan egongo gara, baina oraingoz gutxi ezta-
bai-
datu izan da», adierazi zuen; eta Mari Kar-
men Garmendiak, bere aldetik, «ez dakit
egunkari proiekturik ba ote dagoen» galde-
tu. Hizkuntz Politikarako Idazkaritzako ko-
munikabideez arduratutako aholku batzor-
dea egunkariari buruzko azterketa tekni-
koak egiten ari den bitartean.

Amatiñok urtarilaren 21eko «Deia»n iz-
kiriatu eritzi artikuloan zera zioen: «bi dira
instituzioek epe laburrean argitu behar di-
tuzten kontuak: produktoaren oinarritzko
perfila eta publikoa ala pribatua izan be-
harko duen». Eta amaitzeko, Jaur-laritzari
leporatzen zion erabakiaren erantzunkizu-
na: «Aste honetan Kultur Saileko kontseila-
ri-ordea den Iñaki Zarr-
aoak aurten [Jaur-
laritzak] erantzun bat emango duela egin
du promesa ETBn. Ziur hala izango dela,
ezen, azken batean, ez erabakitzea ere
erabakitze-
ko modu bat bait da».

Etorkizuneko egunkariak diru publikoa-

Atrebentzia ez bada

Egunkariak merezi du projektua!

ETBko «Astelehen Buruzuria» saioan euskarazko eguneroko prentsari buruz esan ziren gauzen artean zera zioen Mari Karmen Garmendiak: «*Ez dakit egunkariaren proiekturik ba ote dagoen*». Iñaki Zarr-
aoak berriz bi aukera baino ez zituen ikusten: «*Pribatuaren aldeko guztiak batu eta egunkari pribatua atera, edo bestela, administrazioak aterako duen egunkari batean pentsatu behar dugu*».

Nik ez dakit zehatz mehatz herri ekimenez euskararen normalizazioaren alde sortutako 'entrepresi' publiko ala pribatu deitu. Ikastolak ere antzeko dilema ba-
ten aurrean aurkitzen dira oraintsu, AEK, ARGIA, UEU eta beste asko bezalatsu.

Ez dut uste ordea garrantzitsuena eztabaida horretan murgiltzea denik baizik eta formalidade guzti horien gainetik ekintzen bideari atxekitzea benetan. Irudi-
tzen zait badela, Amatiñoren paranoiak gainditu (pribatua = anti-instituzionala) eta zerbaitetan lanean hasteko garaia.

Euskarazko Egunkariaren Projektua lantzeko ardura hartu zuen hain zuzen
«Egunkaria Sortzen» izeneko Talde Eragileak. Kazetal zein ekonomia-enpresa ar-
loak aztertuko ditu Talde Eragile horrek euskal gizarteari eta instituzioei Euskaraz-
ko Egunkariaren Projektua aurkezteko.

«Egunkaria Sortzen» Talde Eragilean agertzen diren kolore ezberdineko euskal-
tzaleek eta bertan onartutako ezaugarriek zabaltasun eta batasun maila handia es-
kaintzen diote proiektuaren egileei. Ezinbesteko baldintza euskarazko egunkaria-
ren projektua egiteko orduan.

Bestalde kazetal proiektua lantzeko ardura hartu dutenek zein enpresa-ekono-
mia arloa aztertze-
ko lana bizkarreratu dutenek erabateko konfidantza eskaintzen
didate. Ziur nago une honetan euskaraz egin daitekeen egunkari proiekturik one-
na egingo dutela.

Espero dut Mari Karmen —orain behintzat badakizu proiektu bat behintzat egin-
go dela—, espero dut Zarr-
aoa, Amatiño —zuen artean bat ez baldin bazatozte
ere— ez diozuela Jaur-laritzan trabarik jarriko esfortzu handiz egingo den proiektu
honi.

IÑAKI URIA

ren babesa beharko duela ez du inork za-
lantzarik egiten, baina proiektu konkre-
tuen falta da, antza denez, egunkariaren
korapiloa askatzeko lehendabiziko urratsa.

DONOSTIAko Udalaren
'Euskal Txokoa' egoitzan
joan den igandean burutu-
tako bilera batetan, publi-
koki ezagutzera eman den
euskarazko egunkariaren aldeko lehen tal-
de eragile edo promotora eratu zen egun-
kari proiektu baten diseinatze-
ko.

«Egunkaria sortzen» izeneko promotora
honen estraineko eginahalak hiru bidetatik
abiatuko dira: lehena, egunkariaren disei-
nua mamitzeko taldeak urratuko duena
—Martin Ugalde, Juan Mari Torrealdai,
Koldo Izagirre, Iñaki Zabaleta, Josu Landa,
Nerea Azurmendi, Jon Basterra eta Jesus
Mari Zalakain izaki horretarako proposa-

tuak—; proiektu ekonomiko-enpresaria-
la jorratuko duen taldea, bigarrenik —Joseba
Jaka, Fernando Unsain, Luis Goia, Joxemi
Zumalabe, Urtsa Errasti, Fermin Lazkano
eta Iñaki Etxezarreta-ren esku utziko litza-
tekeena—; eta jestio komitea, hirugarrena
—Carlos Santamaria, Martin Ugalde, Txe-
ma Auzmendi, Sagrario Aleman, Joxemiel
Zumalabe, Juan Mari Torrealdai eta Lucien
Etxezarreta—, arestian aipatu bi taldeen
koordinatze lanak bete eta aurrerantzean
eman beharreko urratsak deliberatuko di-
tuen.

Ikastola, herri erakunde, euskal kultur-
gintzako enpresa eta kazetal munduko
jendez osatutako «Egunkaria sortzen» talde
eragilearen proiektuaren ekimenak gor-
putz hartzen duen heinean, badirudi eus-
karazko egunkariaren korapiloa gero eta
askatuago ikusiko dugula.

GORKA ARRESE

Euskal Herriaren autodeterminazioa

EGUNGO egunean gai hau pilpilean egoitera heldu da eta Madriliko zentralismoaren alde daudenak, hau da, Espainiako bat izaitea sakro-sainduki hautsi ezina izan dadin nahi luketenak, alderdi bateko zein besteko izan, modu hysteriko batez hasi dira hitz egiten, bere skhemak apurturik gelditu bailira bezala.

Alemaniko autodeterminazio-eskubidearen alde hitz egiterakoan hasi zen arazoa. Espainiako gobernu-buruzagiak hura Euskal Herrirako pentsatu ezinezkoa dela erran zue-nean.

Horren ondorioz *ipso facto* Catalunya-ko Parlamentuan present dauden talde politikorik gehienek, Partit dels Socialistes de Catalunya-ren oposizioz, eta PP-koak izan ez zirela, 1989-garreneko abenduaren 12-an ontzat hartu zuten legeko ez den proposamen bat, zeinen arauera «el Parlament no renuncia al ejercicio del derecho a la autodeterminación nacional de Catalunya».

Hurrengo eguneko egunkarietan zabaldu zen berri hau, eta *Deia*-n, gainera, erraiten da: «El BBB, que tomó la decisión de enviar al Parlamento de Cataluña un mensaje de felicitación por su 'solemne declaración del ser nacional de Catalunya y de su derecho a la autodeterminación', señala que 'desde su afirmación de los Derechos Históricos del pueblo vasco, enunciados en el momento constituyente, de la reserva de derechos plasmada en el Estatuto de Gernika, y en coherencia con su manifiesto del último Aberri Eguna, anuncia su intención de promover oportunamente el consenso adecuado para la aprobación en el Parlamento vasco de una proposición en orden a la afirmación del Derecho de Autodeterminación del pueblo vasco, en el marco de una actuación inequívocamente pacífica y democrática».

BIHARAMONEKOAN modu batera edo bestera erraiten da Herri Batasuna present egonen dela Euskal Parlamentuan eta edonon autodeterminazioaren eskubideaz trata dadinean, EA-k begi onez ikusten du urratsa benetako borondatea, eta ez testimonialismo hutsa, erakutsi dezan neurrian. EE-k ez du zeharo kontra egiten.

Gero etorri dira gainerako gora-behera eta

ALFONSO IRIGOIEN
(Euskaria Erakundeko kidea)

eztabaida era guztietakoak, eta alderdi batek PNV eta EE-koek proposamen bat eginik dute Gasteizko Parlamentuan trata dadin, eta EA-koak beste bat, eta orainarte bederen ez dira proposamen bakar bat denak batera sinatzera heldu. Izan ere ez da erraz ulertzen zergatik abertzale omen diren partiduetan halakorik gertatzen ez den, zeren argi baitago interes nazionalak talde bakoitzaren interesen gainetik ipini behar lirakekeela, eta gure helburuak urrunera begira, mundu osoan egiten den bezala, epe laburrean ez bada epe luzeagoan eskura beharko lirakekeela, nazio-arteko giza-eskubide aitortuak eskaintzen digun eran. Bada publikoki erran duenik independentziarik ez dela existitzen. Existitzen ez baldin bada zeren beldur zara? erantzunen nioke. Guk eskatzen ditugun eta renuntziatu ezinezko diren eskubideak, inongo politikok ez baitu horren botere aitorturik, botere hori ezin emanezkoa baita, gutienez besteek dituztenen parekoak dira, eta diozuna osorik existitzen ez baldin bada gutienez existitzen den maila berberetako, alboko zirikatzaile interesetaren prestidigitaziozko jokorik gabe gu izaiteko modukoa, hizkuntza nazional eta guzti. Edozein modutan ere gutienez printzipioak ondo begiraturik egingen balitz gaitzer-di.

ZENTRALISMOAREN azken-boterea ez galtzearen aldekoek, bestalde, sekula-koak erran dituzte abertzaleen aspiraziorik tipienek kontra ere. Politikoez gainera zenbait militar ere mintzatu izan da Espainiaren hautsi ezinezko batasunaz, eta Senatuko presidente den Laborda jauna mehatxu bat egitera ere

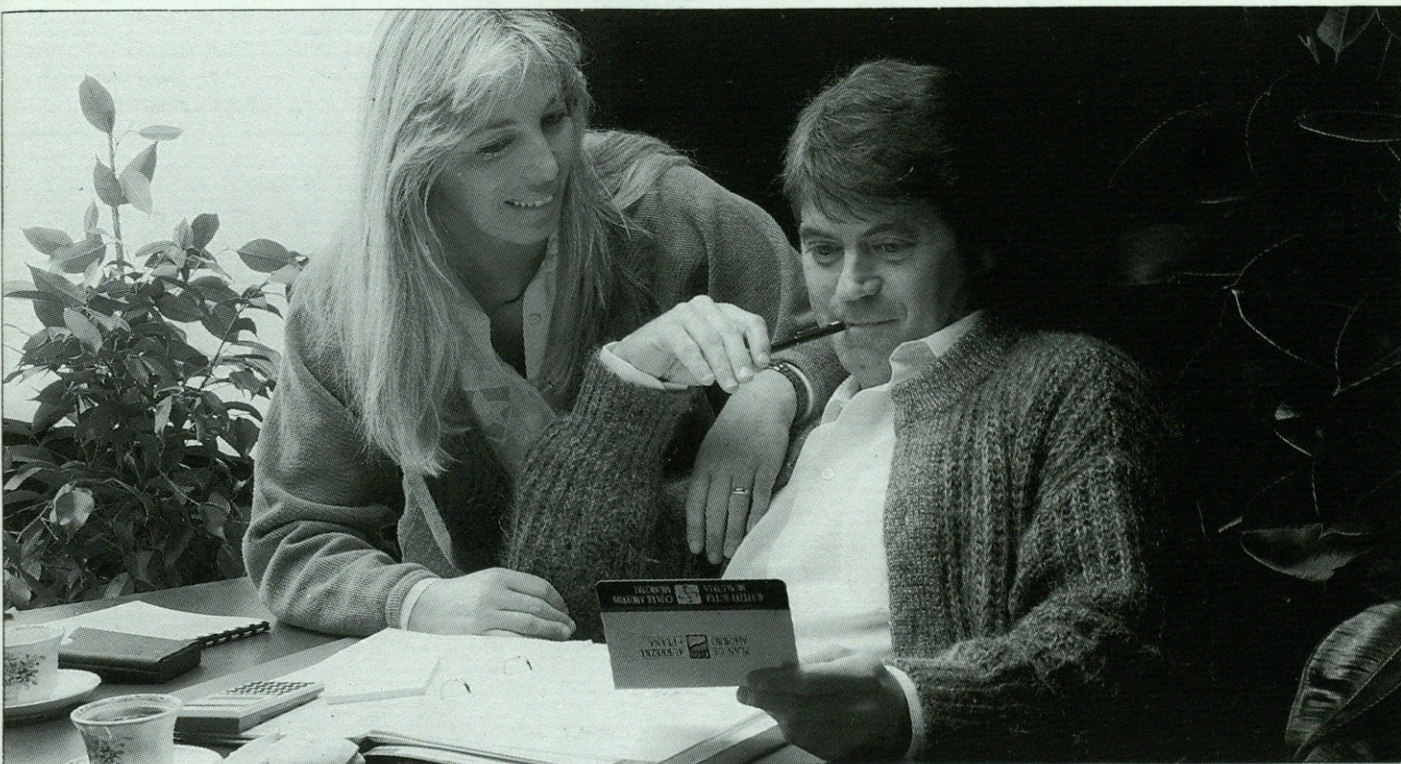
ausartu izan da, zeinen arauera Gernikako estatutua bera balio gabe utziko litzatekeen Gasteizko Parlamentuak halako ezer baieztatu balu. Franco-ren denborako berba-modu berbera. Erran duena berez astakeria hutsa besterik ez da, ez baita erraz egungo eguneko egoitzan halakorik egitea terremoto politikoko bat sortu gabe, mundu zabalean ontzat hartzen den eta Espainiak berak ere firmaturik duen giza-eskubidea halako tartean, eta hainbat denbora baita Espainia bera Europa-ko erakunde berriari lotzen ari zaiola, honezkerio ia atzera ezin egiteko moduan, eta Hegoaldeko Euskal Herria harekin batera, horretara Iparraldekoari hurbildurik. Edozein modutan ere gorago ikusi dugunez Catalunya-ko Parlament delakoak ez zion ukorik egin autodeterminazioaren eskubideari eta hala ere ez dute hango estatutua suntsitu. Izan ere haiek obsesioa Euskal Herrian dute. Eta halako guduan sarturik daudenez gero objektibitatea ere galdurik dute.

GERTATZEN dena da Napoleone-n denboran indar handia hartu zuen Statu-Nazioaren skema hertsia eta Statuko minoria nazionalentzat zapaltzailea, Frantzia eta Espainian bederen, gaintitzen ari dela Europa-n, eta guk geure kokagune egokia hartu behar dugula, eta ahal den neurrian kokagune horren erregelak geurok jarri behar ditugula, eta ez bestek, ez espainolek, ez frantsesek, giza-eskubideak aitortzen digun bezala.

Systema ekonomikoa eta bere agintea mundu osora hedatu da eta haren mende gaude, hori egia da, baina gizonari, edonongo dela, ez zaio beste biderik gelditzen bere identitatean, bere erroetan geroago eta sakonago finkatzea baizik, eta gureak erro etnikoak dira, alde batetik, eta bestetik Greziatik heldu zaigun Europa-ko kulturazkoak, azken-linean khristianismoa bere ere iturri horretakoa baita. Herri bakoitzak inolako bortxakeriarik gabe hori balegi Europa librokibat eta multinazionala denbora berean izanen litzateke, modu batera edo bestera beti izan den bezala. Horrela egunen batean Hitler edo Stalin edo Ceaucescu Europa-n kondenaturik dauden bezala, Frantzia ere Napoleone bera kondenatu beharko lukete, horrenbeste mausoleo eta ohorezko zorakeria betiko zokoraturik, azken-linean besteen aita besterik ez baita.

Plan on bat baduzu gogoan kontutan izan Kutxa.

Zure neurriko Plana aurki dezazun, zein edo zeintzu diren zuri hobekien datozkizunak aukeratu besterik ez duzu.

Etorkizunean, gauzak zuk aurrikusi bezala gerta daitezen.

Zuk nahi duzun bezala.

PENTSIO-PLANA

Errentagarria, zergaringarria eta zure neurrikoa. Etorkizuna duen dirua.

AURREZKI-PLAN ASEGURATUA

Oso interesgarria eta zergaringarria. Seguru hazten den dirua.

AURREZKI-PLANA

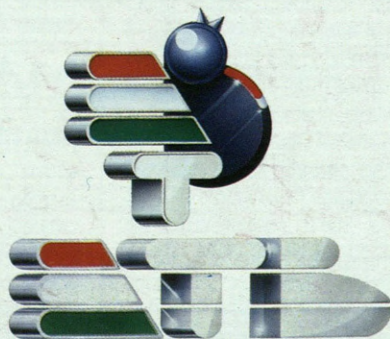
Interes handia aurrezki txikiarentzat. Piskanaka gehiagotzen den dirua da.

ETEN GABE EUSKERAREN ALDE

Euskara Sortu zen enbor
beretik jaio zen Euskal
Telebistak, gogor dihardu
egunero euskara bera
arnas-berritu eta
zabaltzen.

Euskarari telebista-
hizkuntza berriaren lehioak
irekiz, komunikazio-
mundurako baliabide
egokia sortuz, beste
hizkuntza modernoekin
orpoz-orpo jokatzuz...
Horrexegatik da E.T.B.

EUSKAL TELEBISTA